

Передплатуй на 2010 рік за вигідною ціною. Умови на стор. 15

ЯК ЗМУСИТИ
КНОПКОДАВІВ
ПРАЦЮВАТИ ПОСТІЙНО

СТОР.
18

ОЛЕКСАНДР РЯБЧЕНКО
ПРО НОВІ
СХЕМИ ПРИХВАТИЗАЦІЇ

СТОР.
20

ЧОМУ ПРОСТОЮЄ АПАРАТУРА
ДЛЯ ДІАГНОСТУВАННЯ РАКУ,
НА ЯКУ ВИТРАТИЛИ МІЛЬЙОНИ

СТОР.
24

Тиждень
український

www.tyzhden.ua

№ 41 (102), 9–15 ЖОВТНЯ 2009 Р.

САНТЕ ГРАЧОТІ
ПРО НЕБЕЗПЕКУ
ІМІТАЦІЇ ЗАХОДУ

стор. 42

Кому вигідно
зображати
українців
фашистами
Стор. 12

ПРОВОКАТОРИ

Акція!
з 1.09.2009
по 26.02.2010

Банк Київська Русь

Ліцензія НБУ № 19 від 14.01.2002

Депозитний вклад «Нова квартира»

На **6** та **9** місяців

до **24%**
річних у грн

до **13%**
річних у дол. США

до **12%**
річних у євро

Скориставшись нашою пропозицією, Ви отримаєте:

- високий дохід у вигляді відсотків, які нараховуються щомісячно
- платіжну картку у подарунок
- постійним Клієнтам + 1 % річних
- можливість виграти однокімнатну квартиру у житловому комплексі «Ольжин Град» у м. Вишгород Київської області

Отримуйте відсотки щомісяця та вигравайте здійснення мрій з партнером акції ТМ «Ольжин Град».

Плановий термін закінчення будівництва — листопад 2009 року. www.olgrad.kiev.ua

Розіграш однокімнатної квартири буде проведений 19 березня 2010 року. Офіційні правила проведення акції дивіться на сайті банку.

www.kruss.kiev.ua

АБ «Київська Русь» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

8 800 500-54-60

(безкоштовно зі стаціонарних телефонів в межах України)

Образ тижня

Малюнок Володимира Казаневського

Коли олігархи звикли паразитувати на державі (див. стор. 23), а деградованому суспільству час від часу дістаються тільки подачки (див. стор. 8), доводиться констатувати: ми все ще є територією, а не державою

*Життя
має сенс!*

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

НА ЧАСІ

Фото тижня
День злуки

6

Обіграли, обібрали
Навіщо парламентарії змінили PR-тактику

8

Юрій Макаров і Вахтанг Кіпіані про псевдо-націоналістів

12

ЗМІСТ

ВПРИТУЛ

Врятувати Європу
Що дасть Європейському Союзу й Україні Лісабонська угода

16

Батіг для обранців
Як змусити парламентаріїв працювати постійно

18

Олександр Рябенко дає відповідь на запитання: «Чому з часів реприватизації криворіжстали в Україні не продано жодного великого держпідприємства?»

20

В'ячеслав Дарпінянц про можливу змову Газпрому і Коломойського

23

Діагностика безвладдя
Чому апарати, які могли б рятувати життя онкологічних хворих, роками стоять без діла

24

Семен Глузман про хвору медицину

28

Посміхайтесь – вас знімають
З яких причин Генпрокуратура заборонила «Візир»

30

Енергія пустелі
Задля чого Європа готова вкладати в будівництво геліостанцій у Сахарі сотні мільярдів євро

34

Спіймати Сонце
Завдяки нанотехнологіям уже через 10 років геліоенергія може стати дешевшою від атомної

38

МИ

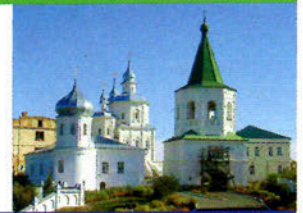
Санте Грачотті, один із найвидатніших славістів світу, про місце України в Європі та небезпеку імітації Заходу

42

Горюндія
Тиждень відкриває маловідомі околиці Північно-Східного Полісся – Путівльський район Сумської області

46

НАВИГАТОР

Повернення майстра Івана
Тиждень вивчає шедевр барокового мистецтва – ікону пензля Івана Рутковича, показану вперше після багаторічної реставрації

50

Кіно до хліба
Чим здивує Голлівуд

54

Відгуки/анонси
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи

58

Баварський йодль
Чому Мюнхен закохує з першого погляду

60

Ніна Даценко про Дахау

64

Кілька слів від журналістів
Тижня

66

Обкладинка

Малюнок
Андрія Ермоленка

У всіх зима. У Вас літо.

Коли остаточно зійде літня засмага і споглядання чорно-білої стрічки буднів здаватиметься нестерпним, у Вас будуть два шляхи. Спробувати переконати себе в тому, що календар бреше, чи придбати квиток і – подалі від зими.

Програма «Літо з Форумом» пропонує найкращий депозит на 7 місяців зі ставкою 22,5 % річних у гривні*. Щоб саме тоді, як устигнете скучити за сонцем, можна було забути про холоди й обрати клімат на свій смак!

www.forum.com.ua
8 800 501 40 80

БАНК ФОРУМ
COMMERZBANK Group

Безкоштовно зі стаціонарних телефонів по території України.
Усі види банківських послуг. Ліцензія НБУ № 62 від 03.12.2001.
* Акція діє з 21 липня до 21 жовтня 2009 року в усіх точках продажу банку «Форум».

День злуки

Грандіозним вуличним дійством відзначили німці 19-річчя об'єднання НДР і ФРН. Спектакль під назвою «Рандеву в Берліні» французька театральна трупа Royal de Lux готувала кілька років. Головні персонажі – велетенські фігури-маріонетки, якими керували 40 акторів. Одна фігура – 15-метровий велет у водолазному костюмі – символізувала західного німця, який виринув із води у гавані Гумбольдта на Шпрее. Друга – 7,5-метрова дівчинка, племінниця водолаза – символізувала НДР. Ляльки блукали містом у пошуках одне одного, доки не зустрілися біля Бранденбурзьких воріт. Під час зустрічі дівчинка розвіяла за вітром 90 тис. копій листів, які німці надсилали одне одному з різних частин розділеної навпіл Німеччини. Свого часу ці листи так і не дійшли до адресатів – їх як неблагонадійні конфіскували спецслужби НДР.

А вже буквально за місяць Німеччину очікують ще масштабніші святкування, до яких долучаться країни Центральної та Східної Європи. 9 листопада відзначатиметься 20-річчя падіння Берлінського муру. Присвячені цій даті публікації спецпроекту *Тижня* «20 років свободи» читайте у №39 (100) від 25 вересня та в наступних числах журналу.

Фото: REUTERS

1 жовтня

Відкладено відключення мобільних телефонів, ввезених в Україну нелегально

2 жовтня

Влада Придністров'я заявила про готовність республіки увійти до складу Росії

3 жовтня

В Україну прибула делегація Константинопольського патріархату. Мета – налагодження церковного миру

Обіграли, обібрали

Народні обранці змінили PR-тактику

До минулого вівторка народні обранці працювали на рейтинг своїх лідерів – кандидатів у президенти, блокуючи трибуну, відтепер – приймаючи популярні рішення. Депутати від Партії регіонів, вочевидь, зрозуміли, що схвалення законопроектів, нібито спрямованих на збільшення соціальних виплат, в очах виборців виглядатиме привабливіше, ніж блокування роботи ВР під гаслом необхідності підвищення соцстандартів. У цьому їхні інтереси збіглися з бажанням спікера Володимира Литвина попіаритися, у якого теж виборча кампанія і якому потрібно з чимось виходити до народу. В результаті Верховна Рада ухвалила у першому читанні законопроект Олега Зарубінського (Блок Литвина), щоправда, попередньо регіонали включили до нього бажані для них цифри. Отже, згідно з проектом закону з 1 листопада прожитко-

вий мінімум має зрости до 701 грн (зараз 626 грн) і поступово підвищитися до 875 грн у грудні 2010 року. Мінімальна зарплата за цей час повинна збільшитися з 744 (нині 650 грн) до 922 грн. Категорично проти збільшення соціальних виплат виступають Кабмін і, зрозуміло, фракція БЮТ. За оцінками Мінфіну, таке рішення коштуватиме держбюджету близько 40 млрд грн. У нинішніх умовах втілити його в життя неможливо, переконують урядовці. За словами заступника міністра фінансів Володимира Матвійчука, прийняття законопроекту призведе до різкого збільшення дефіциту держбюджету. Частка правди в таких аргументах є. На кінець серпня дірка в скарбниці збільшилася до 16,5 млрд грн, при цьому неемісійні можливості уряду для її латання обмежені. За даними Держказначейства, за січень – вересень цього року до загального фонду

ЗІГРАЛИ НА ПІДВИЩЕННЯ. Депутати проголосували за соцстандарті, на які немає грошей

Тиждень в історії

8 жовтня 1596 року

Підписано Берестейську унію, створено Греко-католицьку церкву

9 жовтня 1944 року

Вийшов указ НКВС/НКДБ про заходи з посилення боротьби з оунівським підпіллям та ліквідації озброєних банд ОУН у західних областях України

10 жовтня 1940 року

У Кракові створили Революційний провід ОУН на чолі зі Степаном Бандерою

4 жовтня

Волинянин Сергій Брагін став чемпіоном світу з пауерліфтингу, встановивши світовий рекорд з жиму лежачи

5 жовтня

У Стокгольмі почали оголошувати імена лауреатів найпрестижнішої Нобелівської премії

6 жовтня

СБУ не пустила в Україну отамана донських козаків росіянина Віктора Дем'яненка

7 жовтня

Уряд заявив про ліквідацію Укрпромбанку. Кошти клієнтів переведуть у Родовід Банк

держбюджету надійшло 131,9 млрд грн доходів – 102,7% плану. Однак наповнюється скарбниця не завдяки, а всупереч. За інформацією Секретаріату президента, виконувати бюджет вдається лише тому, що заборгованість із відшкодування ПДВ зросла до 20 млрд грн, а 12 млрд грн податку на прибуток зібрали авансом, тобто в IV кварталі відповідних надходжень до скарбниці не буде.

Експерти впевнені, що виконати цьогорічний держбюджет буде вкрай складно і без збільшення соціальних виплат. Зокрема, через зрив приватизації-2009. За даними Фонду держмайна, за вісім місяців вдалося реалізувати держмайна лише на 639 млн грн – 7,5% плану. Враховуючи невизначеність з Одеським припортовим заводом, уряд не зможе до кінця року залатати цю бюджетну дірку.

Водночас, заламуючи руки з приводу непосильних нових витрат, уряд дещо лукавить: без емісії все одно не обійдеться. Ось уже й готове виправдання, мовляв, надрукували гроші, щоб, виконуючи забаганку парламенту, виплатити людям збільшені зарплати...

Регіонали переконують (чи жартують?), що джерелом покриття нових витрат може бути суттєве зменшення зарплат високопосадовців. Депутати навіть ухвалили у першому читанні законопроект, що передбачає зменшення нараховуваних президентові, голові Верховної Ради, прем'єрові, віце-прем'єрам, народним депутатам, керівному складу РНБОУ, Секретаріату президента тощо. Однак насправді таким чином можна заощадити щонайбільше 2 млрд грн, а треба 40 млрд грн.

Утім, до остаточного схвалення законопроекту про підвищення соціальних стандартів, попри палкі обіцянки Партії регіонів, найімовірніше, не дійде. «У ПР дуже багато бізнесменів (як, зрештою, і в інших фракціях. – Авт.), яким потім зі своєї кишені потрібно буде платити ці підвищені зарплати, – розмірковував у кулуарах колишній регіонал Тарас Чорновіл. – Вони збанкрутують і будуть змушені прикрити свої підприємства. Тому, гадаю, знайдеться безліч зачіпок до другого читання, що унеможливлять ухвалення закону в цілому».

...Того дня до обіду в парламентському буфеті розібрали всі млинці з сьомгою, яловичий язик та курку під ананасом. Для депутата прожитковий мінімум на один зуб...

Наталія Полякова

Росія воювати не готова

Начальник Головного організаційно-мобілізаційного управління Генштабу російської армії Васілій Смірнов заявив: з 1 грудня всі військові частини будуть укомплектовані за штатом воєнного часу. Однак малоімовірно, що таким чином Росія готується до війни, як дехто припустив на Заході. «Раніше тільки 15–17% російських військових частин перебували у повній бойовій готовності. Доукомплектування одних під-

розділів відбувається за рахунок розформування інших, стверджує військовий експерт Сергій Згурець. – Зокрема, у сухопутних військах кількість частин зменшать із 1890 до 172. Проте дивує, що масово скорочуючи офіцерів (100 тис. протягом трьох років), збільшують призов: 320 тис. новобранців цього року проти 219 тис. минулого». На думку експерта, за такого дисбалансу знижується боєготовність армії.

Доколядувалися

10 років проведе за ґратами Олександр Кияниченко – екс-мер Балаклі (Харківська обл.). Заарештований у січні градоначальник вимагав 2 млн грн за виділення кількох земельних ділянок, з яких отримав 900 тис. грн. В оприлюдненому Міністерством внутрішніх справ топ-100 найбільших хабарів 2009 року цей випадок посідає восьму позицію, проте є лише другим, коли справа завершилася судовим вироком. Інший заарештований – податківець із Хмельниччини, заступник начальника відділу

боротьби з... корупцією (вимагав 50 тис. грн). Щодо решти спіяних цього року корупціонерів розслідування чи судовий розгляд триває. Лідером антирейтингу-2009 є заступник мера Вишневого, який вимагав за землевідведення \$2,5 млн.

ФОТО: УНІАН, МАКС ЛЕВІН

11 жовтня 1672 року

Народився Пилип Орлик (помер 1742 року), соратник Івана Мазепи, гетьман України в 1710–1742 роках (у вигнанні), автор першої української Конституції

12 жовтня 1492 року

Христофор Колумб після двомісячного плавання відкрив першу землю в Америці – Сан-Сальвадор

13 жовтня 1875 року

Указом імператора Австро-Угорщини Франца Йосифа на основі Теологічного інституту відкрито Чернівецький університет

14 жовтня

Християни східного обряду відзначають свято Покрова Пресвятої Богородиці

16,5 млрд грн

становив дефіцит держбюджету України в січні – серпні (майже 7%), дані Мінфіну

на **12%**

збільшилася кількість росіян, які добре ставляться до українців, дані опитування

\$26 млрд

становитиме капіталізація компанії VimpelCom, утвореної шляхом злиття «Київстару» та «ВимпелКому» (TM Beeline)

5 ОБЛИЧ

СЕРГІЙ КИРИЧЕНКО
подав у відставку

Начальник Генштабу Збройних сил України написав рапорт про відставку. Офіційна версія – проблеми зі здоров'ям. Не-офіційна – відсутність фінансування армії.

ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
обзивається

Лідер ПР заявив, що його партія не підтримуватиме на виборах мера Сімферополя нинішнього голову міста, регіонала, Геннадія Бабенка, і назвав його «засранцем».

ЮЛІЯ ТИМОШЕНКО
пропонує провокацію

Прем'єр-міністр закликає правоохоронців... давати хабарі, щоб ефективніше виявляти і карати корупціонерів.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЕНКА
викрив змову проти Білорусі

Білоруський президент звинуватив російського прем'єра Владіміра Путіна в організації «газової змови» проти Білорусі.

МИРОСЛАВ ДЖЕВЕЦЬКИЙ
оскандалився

Польський міністр спорту подав у відставку після оприлюднення стенограми розмови, що свідчить про лобювання ним інтересів грального бізнесу.

КРИМІНАЛ

Зброя як аргумент

«Злодії в законі» влаштували розбірки

Забивством підприємця Шабаба Алояна, найрезонанснішим злочином цього року, стоїть російський «злодій у законі» Мераб. Таку версію озвучив очільник МВС Юрій Луценко. Виконавці – вірменин і росіянин. Вони влаштували стрілянину біля столичного меблевого центру, що належав загиблому. Убито і двох його охоронців зі спецпідрозділу міліції «Титан», які устигли смертельно поранити одного кілера. Згодом правоохоронці спіймали другого.

49-річний Алоян, курд за походженням, – особа авторитетна поміж одноплемінників. Нещодавно згадували іншого курда – «злодія в законі» Діда Хасана – у зв'язку зі стріляниною, в контексті якої мусувалося ім'я нардепа Тедеева. У Москві Хасан серйозно конфліктував із Мерабом Сухумським, причетним до замаху на «кримінального генерала» Япончика. Ймовірно, відгомін розбірок у стилі 1990-х докотився до Києва. Але, на відміну від тих часів, правоохоронці спрацювали оперативніше. Як і у випадку з пошуком убивць прокурора Таращі Сергія Мрука, підозрюваних затримано.

РЕЙТИНГ

Райське місце

За рівнем добробуту Україна стоїть на одному щаблі з країнами Закавказзя

ООН оприлюднила цьогорічний рейтинг країн світу за індексом розвитку людського потенціалу, під час складання якого враховують показники ВВП на душу населення, тривалість життя та рівень освіченості. Україна посіла у рейтингу 85-те місце з-поміж 182 країн. Індекс ґрунтується на статистичних даних 2007 року, тож не відображає наслідків глобальної економічної кризи.

1
Норвегія
(2/2)

2
Австралія
(4/3)

83
Ліван
(78/88)

84
Вірменія
(83/83)

37 тис. українців

легалізувалися в Італії. Там працюють 500 тис. заробітчан з України

147 пограбувань

банків сталося в Україні протягом цього року – майже вдвічі більше, ніж 2008-го

КОРОТКО

Міліція спіймала ісламістів

Трьох озброєних ісламських екстремістів, які готувалися до джихаду (священної війни з «невірними»), спіймали в Криму. МВС зазначає: один із них – етнічний росіянин, який перейшов у іслам, решта – татари. Затримані – члени радикальної релігійної організації «Ат-Такфір валь-Хіджра». У них вилучили два обрізи, два револьвери системи Нагана й літературу з тактики ведення партизанської війни та диверсійної діяльності.

Свідкам дали адвокатів

Будь-який громадянин має право на допомогу адвоката під час допиту або при спілкуванні з правоохоронцями. Так постановив Конституційний Суд. Дотепер під час слідства й кримінального процесу право на захист мали лише підозрювані, обвинувачувані й потерпілі. Тож нерідко громадян залучали до слідства як свідків і за відсутності адвоката змушували свідчити проти себе. Зараз у МВС побойуються, що деякі свідки вдаватимуться до послуг захисника, щоб не давати свідчення.

Пірати зазирнули в Україну

Скандально відомий торент-трекер The Pirate Bay («Піратська бухта») з'явився в Україні. Але ненадовго: щойно правоохоронці зацікавилися цим «візитом», як піратський ресурс залишив українські сервери. Торент-трекери дозволяють інтернет-користувачам безкоштовно обмінюватися файлами – аудіо-, відео- тощо, завдаючи збитків власникам авторських прав. Проти The Pirate Bay воюють найбільші кіностудії Голлівуда.

Учителів привчають до української

Працівники загальноосвітніх навчальних закладів в робочий час повинні розмовляти українською мовою, – постанова уряду. Разом із українською дозволені мови нацменшин у профільних школах. Наголошується, що така мовна політика відповідає світовим стандартам. Представники опозиції назвали цю постанову кримінальним злочином.

У Таджикистані заборонили російську

Учити державну мову відтепер зобов'язані всі громадяни Таджикистану. Цю норму містить новий закон «Про державну мову», який схвалила верхня палата парламенту. Спілкуватися з органами державної влади, підприємствами та установами, одержати інформацію та документи можна буде лише державною мовою – таджицькою. Російські ЗМІ розцінили таке рішення як заборону «великого і могутнього».

3

Ісландія (1/1)

4

Канада (3/4)

5

Ірландія (5/5)

85

Україна (82/76)

86

Азербайджан (97/98)

87

Тайланд (81/78)

Місця в

(2008/2007) роках

Історія, дубль 2. Фарс

Автор:
Юрій
Макаров

Ятам був. Сприйняття будь-якої події суттєво змінюється залежно від того – ні, не торкнулося тебе безпосередньо, то окремих випадок, – коли стосується знайомих людей чи знайомих місць. У «Я Галереї» Павла Гудімова доводиться бувати досить часто, там увесь час щось цікаве, що ж до книгарні «Є», то я ходжу туди, мов на роботу: і вибір книжок добрий, і заходи, в яких бере участь **Тиждень**, теж не беззмістовні. Тому коли Паша зателефонував минулої середи вранці й незнайомим голосом повідомив, що спалили його арт-майданчик, першим відгукнулося не ratio, а emotio. Який жах! Які паскуди!

Для тих, хто не стежить за перебігом подій, коротеньке резюме: у Львові під час презентації, між нами кажучи, зовсім безневинної книжечки віршів про одностатеве кохання (ні, чесно, в будь-якому глянцевому журналі з будь-якого кіоску на будь-якій автобусній зупинці все описується набагато детальніше й приступніше) в директора видавництва жбурнули майонезом. На київській презентації того самого опусу в «Є» градус підвищився: нещасні підлітки, яким розповіли, що націоналізм і гомофобія – синоніми, спробували застосувати червоний перець. А ось у Гудімова (де підсумки цих подій підбивали на круглому столі) вжили конкретно коктейль Молотова. Першою реакцією здорової людини буде заваляти: обережно, наступують праві екстремісти! Тож треба бути пильними, уважно придивитися до союзників і тих, хто співчуває, підозріло переглянути списки знайомих із патріотичного флангу, а що як там заховався якийсь екстреміст? Це для нас, а для чужих – чергове підтвердження забобону, який давно й широко культивують на схід від кордону: українці – вроджені ксенофоби й узагалі агресивні тупі розбишаки.

Діявол, як і завжди, в деталях. Деталь перша: за львівський майонез і київський червоний перець взяли на себе відповідальність юні моралісти з «Тризуба» – є така організація, яка, ні в кого не спитавши, взяла собі ім'я Степана Бандери – не ховалися й навіть на своєму сайті хизувалися подвигом. Натомість за пожежу відповідати ніхто не схотів: ще б пак, це вже терористичний акт, тут одним штрафом не відбудешся. На стіні біля вітрини, розбитої пляшкою з легкозаймистою рідиною, покидьки підписалися: «ОУН».

Тобто перевели стрілки на іншу нібито праворадикальну організацію, де хлопці, між іншим, набагато притомніші. Ті, звісно, знизують плечима: не вперше.

Деталь друга: колега Дмитро Десятерик із «Дня» нагадав, що востаннє про «тризубівців» чули під час акцій «Україна без Кучми» – пригадуєте? Тоді вони відзначилися не своїми виступами проти антинародної влади, а демонстративним побиттям під телекамери одного з опозиціонерів у наметовому містечку, після чого офіційна пропаганда негайно згадала про український фашизм.

Деталь третя: коли 24 вересня міліція тільки-но виводила з книгарні «Є» затриманих хуліганів, на виході їх чекав... один дуже відомий київський адвокат, який заробив собі ім'я на гучних процесах із перерозподілу власності. Тобто юридичну підтримку молодим недоумкам забезпечив фахівець, на оплату послуг якого, навіть разових, за звичайними розцінками грошей не вистачило б не лише в «Тризуба», а й у геть усіх українських «правих», хіба що їм надасть кредит якийсь донецький банк...

Годі, час назвати речі своїми іменами: борці з «московською та вашингтонською отрутою» (цитата з офіційного сайту «бандерівців» – да-

руйте, не могу себе змусити писати без лапок) – звичайнісінькі провокатори. Їхня мета – скомпрометувати «свідомі-

ХТО ПІДГОДОВУЄ Й СПРЯМОВУЄ ПСЕВДОУКРАЇНСЬКУ ШПАНУ?

тів», як називають на сайтах певної орієнтації (зрозумійте правильно: не сексуальної, а політико-географічної), будь-кого, хто позиціонує себе як українець. До речі, зрадлива лінгвістична деталька: напади останніх днів відбувалися під гаслом «боротьби з содомітами» – випадковість?

Навіть якби й не хотів, негайно згадується підпал Рейхстагу в лютому 1933 року. Тоді нацисти рвалися до влади під волавання про червону загрозу. Тепер їхні – ні, не ідейні, але методологічні – спадкоємці підмовляють шукати під ліжком коричневих.

Прошу вважати вищенаписане офіційним зверненням до СБУ: панове спецслужбо, чий вуха стирчать за цими личками, не спотвореними інтелектом, вихованням та освітою? Хто підготовує й спрямовує малолітню псевдоукраїнську шпану? Я питаю: хто? Навіщо – не треба досліджувати, відповідь на поверхні. ■

Гей, націє!

Завдяки ліберальній Конституції націоналісти та гомосексуалісти, як і решта громадян, рівні у правах та обов'язках

Є в Каліфорнії місто Вест-Голлівуд. По суті, частина Великого Лос-Анджелеса, але де-юре – окрема адміністративна одиниця: свій мер, своя поліція та вогнеборці, свої депутати, своя, яка є, місцева політика. Не знаю, як це сталося, але факт – дві найбільші громади містечка – це літні євреї-емігранти з Радянського Союзу та... гомосексуали. Останні – американці, американки з різних штатів та й загалом звідусіль. Ось таке сусідство.

День міста у Вест-Голлівуді, як і всюди, увінчується парадом. За традицією в ньому бере участь і місцеве гейське ком'юніті. Це ще те видовище! Туристи з усього світу їдуть на бульвар Санта-Моніка, щоб на те дійство подивитися. Звісно, не Ріо, але весело й вигадливо. І ось поставте себе на місце мера, коли одна з громад, а мова про колишніх «наших», роками відмовляється брати участь у святі разом із «цими».

Це був справжній виклик для влади. І мер Джефрі Пренг, до речі, теж гей, із депутатами взялися за «проблему міста». Провели опитування, визначили основні проблеми місцевої російськомовної громади й за кілька років наполегливо їх вирішили. Для пенсіонерів облаштували окремий центр у чудовому парку, збудували меморіал пам'яті загиблих у Великій Вітчизняній – у формі трикутника, «листа з фронту», з вибитим у камені текстом пісні «Журавлі». Ветеранам пошили єдину форму, і тепер вони можуть відзначати свої свята більш урочисто, ніж раніше.

Ділова пропозиція, хоча цей термін і не звучав, виглядала так: ми поважаємо ваші традиції – День Перемоги, концерти радянських пісень тощо – і сприятимемо всім ініціативам. Але й ви мусите прийняти американську ідеологію, зокрема повагу до інакшості.

Минуло кілька років. І то-рік День Вест-Голлівуда пройшов ще цікавіше, ніж зазвичай. Попереду процесії в полоні червоних і зірково-смугастих прапорів ішли сивочолі радянські ветерани війни, а за ними, пританцьовуючи і підспівуючи, – представники місцевої «райдувної» спільноти. Перші й другі не змішувалися, наче олія і вода. Та все ж ця колона городян різних рас, національностей, статей і орієнтацій ішла в одному напрямку, однаково вдячно приймаючи захоплені вигуки та оплески численної різномовної публіки.

Чомусь про цю громадянську ідилію згадалося, коли почув про підпал «Я Галереї» на столичному Подолі. Це була, треба розуміти, фінальна крапка в дискусії навколо антології «120 сторінок содому». Ідея видавництва «Критика» і власника арт-центру Павла Гудімова полягала в тому, щоб дати можливість усім зацікавленим висловитися. Так, власне, і вийшло. Але за кілька годин, уночі, невідомі, що-

правда від імені ОУН, обписали стіни й кинули до галереї пляшки із запалювальною сумішшю. Бандерівці, до честі, відразу заявили, що цей «варварський вчинок» не має нічого спільного із захистом національних традиційних цінностей, які буцімто захищали погромники.

Ніхто не був затриманий і, сто відсотків, ніхто не буде покараний. Для країни, де міністр внутрішніх справ не соромиться називати себе расистом, не таким поганим результатом є те, що хоч загасили вчасно. Могло бути й гірше.

Не розводитимуся про те, що це злочин, і винуватець мав би бути покараний. І що це як мінімум не має сенсу. І це не демонстрація сили якимись «крайньо-правими», а самовизнання слабкості, відсутності аргументів. Очевидно, що люди, які дозволяють собі підпалювати культурний центр, зривати презентації в книгарнях, глибоко нездорові й своїми зухвалими вчинками просто мітять територію, як несвідомі коти чи деякі інші брати наші менші.

Боротися за національну мораль таким чином, як це роблять молодики з «Тризуба» та інших націоналістичних формацій, які поставили на потік зрив презентацій книжки, зокрема у Львові та Києві, поза законом. Бо Конституцію поки що не переписали: все одно, хто ти є – гомосексуаліст чи націоналіст, права й обов'язки однакові.

Уся світова історія та культура, починаючи з греків і римлян, сміється з невігласів, які вважають, що можна врятувати когось-щось від культурної та фізичної деградації заборонами, створенням ненормальних умов для життя й творчості. Це смішно, що

в XXI сторіччі доводиться писати очевидне: що книжки «Критики» безпечніші для суспільної моралі в тисячу разів, ніж пляшки з бензином і

кулаки крайніх. Але ж пишу, бо не всі розуміють із першого разу, особливо ті, про яких в анекдоті: вгадав усі літери, але не вгадав слово...

Юрій Андрухович у лекції пам'яті Сашка Кривенка, яку він читав у Львові в Українському католицькому університеті цієї весни, сформулював засади, на яких мала б розвиватися справді вільна Україна: «... ліберальна демократія, тобто система, в якій більшість не може утискати меншість, хоч як би того хотіла. Тобто більшості можуть відверто не подобатися, скажімо, цигани, геї, жидомасони чи вояки УПА, але вона в силу безвідмовного функціонування ліберальних суспільних механізмів ні в чому не зможе скривдити їх».

Оце елементарне, неможливість скривдити, за Шевченком, «малих отих рабів німих» і є справжньою свободою. ■

Вахтанг Кіпані,
журналіст

**ДЕМОКРАТІЯ – СИСТЕМА,
В ЯКІЙ БІЛЬШІСТЬ НЕ МОЖЕ
СКРИВДИТИ МЕНШІСТЬ**

gwest

Україна не тільки «не Росія», а й, шкода, не Америка. Це там байду-же – стрибаєте й співаєте

ви за демократів чи республікаці, ви все одно танцюєте за Америку. В Україні, на жаль, доводиться вибирати між владою поблажливо-байдужою до українців і агресивно-ворожою. І в артистів залишається два виходи: або як Сергій Міхайков переспівувати свій гімн на догоду черговому керівництву, або як Ліна Костенко просто не подавати «отим» руки.

Prometherion

Це зайвий раз доводить, що немає в шоубізі особистостей. Є лише товар і гроші. Те саме з політикою і суспільством.

Наталя

Якраз гроші і є основним чинником для тих людей, які беруть участь у цьому турі. Парадокс в іншому: під гаслом «з Україною в серці» виступають люди, які співають російською. <...> Пропоную замислитися над таким: Ната Могилевська кілька місяців тому казала, що з 2004 року її вибір не змінився. Як на мене, те, що вона сьогодні підтримує ЮВТ, свідчить, що ЮВТ і ВФЯ – дві половинки одного цілого, які за першої нагоди поділять країну на двох. А моголівським усе одно кому служити – аби платили добре.

Нильс

В нашій країні на артистів дивляться не просто як

Найбільш дискусійні матеріали №40 (101), 2-8 жовтня

Єхалі на тройке с бубенцами...

Телеведучий Сергій Притула про шоу-бізнес на службі у політиків

Dura lex

Авторська колонка Юрія Макарова

Гот, якому вгору

Фронтмен гурту «Кому Вниз» Андрій Середа про музичну індустрію, політику та націоналізм

Україна: версія «Тігіпка»

Підбірка матеріалів про кандидата у президенти Сергія Тігіпка, підготована в межах спецпроекту **Тижня** «Вибори-2010»

на людей (во всяком случае большинство населения), и это им самим нравится, поэтому я считаю, что и спрос с них должен быть соответствующий. Так что западный вариант «это просто бизнес», по-моему, здесь не прокатывает, и нечего автору защищать коллег по цеху, каждый сам за себя отвечает. Ну, про Могилевскую и говорить неохота, а вот Кузьма так вообще красавчик, то с Чубаем записывает збірку «Наші партизани», то за Янека агитирует, а теперь за Юлю, вот флюгер. Или, может, Янек с Юлей тоже «наші партизани». И никакие бабки подобно-го паскудства не оправдывают, если человек патриот, то не будет стараться за заведомое г..., а если сволота, так нефига его оправдывать.

Інженер

Усе просто: або ти людина, яка керується ідеями та принципами, або ти «ідейний борець за денежные знаки». В питаннях політики це видно якнайкраще. Якщо людина продажна, то й ставлення до неї відповідне...

Микола

Повністю згоден. І найбільше, напевно, тому, що не прислухаюся до агітації з боку шоу-бізнесу. Проспіває Руслана «Дикі танці» й після них скаже: «Голосуйте за Юлю, бо вона працює»? Хіба я буду прислухатися до її слів і аргументів? Зовсім інша річ, коли виконавець співає пісню, що відображає світоглядні переконання того чи іншого кандидата, й словами пісні переконує слухачів. Але в нас ідеологічних кандидатів і партій так мало, що й ця агітація майже неможлива.

nobest

Откуда в нашей стране лживые политики? Они и есть наш народ. Они не появились с параллель-

ной реальности. Они и есть продукт нашей реальности. Той реальности, в которой своровать что-нибудь на работе считается нормой. Почти для любого гражданина Украины. А если ребенок вырос в семье (в обстоятельствах), в которой воровать или лгать по мелочам – обыкновенная форма поведения, то когда он вырастает и становится начальником цеха, тоже ворует. Культура такая. Хватит народу жаловаться на политиков. Эти политики выросли в наших семьях, в нашей стране, в стране, в которой, если хочется, можно почти все.

Наталя

pobesty. «Лживые политики» в нашій країні з комсомолу. Вони всі так чи інакше були керівниками комсомольських організацій. Їх там навчали бути «лживими политиками». І знищити цю систему можна, лише знищивши їх фізично. А будувати громадянське суспільство і розвивати політичну й загально культуру треба починати з себе. Для початку не смітити на вулицях, не продавати свої голоси на виборах, не боятися обстоювати свої права, коли їх хтось порушує. В 1917-му (у нас в 1919-му) до влади прийшли асоціальні елементи, діти п'яних чоботарів і вічно п'яні матроси. Їхні моральні нащадки керують нами досі. І наша проблема в тому, що ми це терпимо.

ФОТОГРАФІЯ ДОПИСУВАЧІВ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
 Видавець ТОВ «Український Тижень»
 Головний редактор Сергій Литвиненко
 Заступник головного редактора Наталя Васьютин
 Редактори Анатолій Астаф'єв, Вікторія Герасимчук, Дмитро Губенко, В'ячеслав Дарпінянц, Ігор Кручик, Андрій Лаврик, Катерина Ліпа, Мар'яна Олійник, Вікторія Поліненко

Журналісти Жанна Безп'ячук, Богдан Буткевич, Василь Васьютин, Інна Завгородня, Роман Кабачій, Наталя Петринська, Олена Чекан
 Відповідальний секретар Віталій Столига
 Арт-директор Андрій Єрмоленко
 Дизайнери Юрій Довбах, Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков
 Художник Павло Ніц
 Більд-редакція Олександр Чекменьов, Валентина Бутенко
 Фотограф Андрій Ломакін

Кольорокоректор Олена Шовколлєс
 Літературні редактори Олександр Григор'єв, Лариса Міщенко
 Коректор Марина Петрова, Ірина Павленко
 Контент-редактор сайту Тана Овчар
 Генеральний директор Микола Шейко
 Виконавчий директор Роман Чигрин
 Фінансовий директор Андрій Решетник
 Директор зі збуту Олександр Грищенко
 Директор з реклами Світлана Єгорова, (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
 Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда

Голова редакційної ради Роман Цуприк
 Свідцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
 № зам. 095756. Наклад 30 700
 Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
 E-mail: office@ut.net.ua
 Телефон (044) 351 1300
 Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
 Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р» та на сірому тлі, публікуються на комерційній основі

ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплати «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» вже зараз!

1. У редакції:

- заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
 - розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
 - оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
 - надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
 - * факсом: (044) 351-13-00 (01);
 - * поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
- Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень»:

на 2010 рік	на 2009 рік
1 місяць – 20 грн;	1 місяць – 14 грн;
3 місяці – 60 грн;	2 місяці – 28 грн.
6 місяців – 120 грн;	
12 місяців – 240 грн.	

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156. Передплатний індекс – 99319.

- Вартість передплати через «Укрпошту»
- 1 місяць - 19,74 грн;
 - 3 місяці - 59,22 грн;
 - 6 місяців - 118,44 грн;
 - 12 місяців - 236,88 грн.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
				сума, грн
	платник (підпис)			
квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
	період:			
				сума, грн
	платник (підпис)			

Врятувати Європу

Лісабонська угода має полегшити процес управління Європейським Союзом, що після розширення став менш керованим

Автор:
Дмитро
Губенко

67% ірландців на повторному референдумі, що відбувся 2 жовтня, підтримали Лісабонський договір. Тепер на заваді імплементації нової базової угоди Європейського Союзу стоять тільки Польща та Чехія. Парламенти цих країн уже ратифікували документ, однак глави держав досі відмовлялися його підписувати. Щоправда, польський президент Лех Качинський уже пообіцяв зробити це. З Чехією складніше: глава держави Вацлав Клаус є затятим євроскептиком і ставить свій підпис у залежність від рішення Конституційного Суду, що перевіряє

договір на сумісність із чеським Основним Законом.

Якщо цей процес затягнеться до наступного літа, у Євросоюзу може з'явитися ще одна проблема. Адже тоді у Великій Британії пройдуть вибори, на яких, найімовірніше, переможе опозиційна Консервативна партія. А її лідер Девід Кемерон може винести Лісабонський договір на референдум, навіть попри те що він уже був ратифікований у парламенті. Знаючи євроскептицизм британців, результати передбачити нескладно. На думку опонентів договору, він порушує принципи суверенітету країн-членів і є першим кроком до перетворення Євросоюзу на федерацію.

Натомість прихильники договору стверджують, що ЄС потребує інституційної реформи, адже за останні п'ять років кількість його членів зростає з 15 до 27. Старі механізми, які передбачав попередній базовий договір (Ніщський), уже не дають Союзу змоги ефективно функціонувати. Новий договір полегшить процедури прийняття до ЄС нових членів. На жаль, для України наразі це не актуально. ■

ВАЖКИЙ ПРОЦЕС РАТИФІКАЦІЇ ЛІСАБОНСЬКОЇ УГОДИ

13 грудня 2007 року
Лідери 27 країн – членів ЄС підписали у Лісабоні новий договір ЄС

14 лютого 2008 року
Франція здала на зберігання ратифікаційну грамоту

2 квітня 2008 року
Польський сенат ратифікував договір, але президент країни Лех Качинський відмовився його підписувати

28 квітня 2008 року
Болгарія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

29 травня 2008 року
Данія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

16 червня 2008 року
Латвія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

24 червня 2008 року
Словаччина здала на зберігання ратифікаційну грамоту

6 лютого 2008 року
Мальта й Угорщина здали на зберігання ратифікаційні грамоти

11 березня 2008 року
Румунія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

24 квітня 2008 року
Словенія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

13 травня 2008 року
Австрія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

12 червня 2008 року
На референдумі Ірландія відхилила Лісабонський договір (проти нього проголосували 53,4% ірландців, за – 46,6%).

17 червня 2008 року
Португалія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

16 липня 2008 року
Велика Британія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

ФОТО: AP

СЛОВНИЧОК

Європейська рада – найвищий політичний орган ЄС. Регулярні (щонайменше двічі на рік) зустрічі глав держав та урядів країн Європейського Союзу, в яких бере участь також президент Єврокомісії. Рада визначає генеральні політичні напрями для ЄС та спонукає його до подальшого розвитку.
Рада Європейського Союзу – інституція Європейського Союзу, головний орган ухвалення рішень у ЄС. До її складу входять по одному міністрові від кожної країни-члена. Залежно від порядку денного збираються міністри закордонних справ (Рада із загальних справ та зовнішніх відносин), економіки та фінансів (Екофін), сільського господарства тощо – загалом дев'ять конфігурацій Ради.

ТАБІР ПЕРЕМОЖЦІВ. Ірландія була єдиною країною-членом ЄС, де Лісабонський договір затверджували на референдумі

РЕФОРМА ЄВРОСОЮЗУ

Чинна система управління ЄС	Що зміниться після набрання Лісабонським договором чинності
Європейський Союз не є суб'єктом права	Європейський Союз стане суб'єктом права (тобто отримає можливість укласти міжнародні угоди у межах своєї компетенції)
У ЄС по півроку головує одна з країн-членів. Європейська рада формально не входить до системи інститутів ЄС	Буде запроваджено посаду президента Європейської ради (також може називатися президентом ЄС). Його обиратимуть лідери країн-членів терміном на 2,5 роки. Сама Європейська рада стане повноцінним органом ЄС
За зовнішню політику в ЄС відповідають дві особи: єврокомісар із питань зовнішніх відносин і верховний представник із питань зовнішніх відносин та політики безпеки	Буде запроваджено посаду верховного представника із питань зовнішніх відносин та політики безпеки з адміністративними повноваженнями з метою єдиного представництва та єдності поглядів ЄС на зовнішній арені
Кожна країна відповідно до чисельності населення має різну кількість голосів у Раді ЄС. Залежно від питання рішення ухвалюються простою чи кваліфікованою більшістю (або ж консенсусом)	У Раді ЄС з 2014 року рішення ухвалюватимуться подвійною більшістю (тобто для прийняття рішення потрібна буде підтримка 55% країн-членів, що представляють не менш як 65% населення ЄС). З 2014 по 2017 рік триватиме перехідний період, під час якого меншість матиме право блокувати ухвалення рішення
У Європарламенті 736 депутатів (від 5 до 99 від кожної країни). Поділяє законодавчі функції з Радою ЄС. Європарламент лише затверджує кандидатуру голови Єврокомісії, запропоновану урядами країн-членів	Кількість депутатів до 2014 року має становити 751 (мінімум 6, максимум 96 від країни-члена). Європарламент набуде нових повноважень, зокрема затверджуватиме голову Єврокомісії. Також буде посилено роль національних парламентів – вони отримають право заперечення європейських законопроектів. Право ініціативи отримають також громадяни
Немає процедури виходу зі складу ЄС	Передбачено умови та процедуру виходу зі складу ЄС

21 липня 2008 року
Люксембург здав на зберігання ратифікаційну грамоту

12 серпня 2008 року
Греція здала на зберігання ратифікаційну грамоту

11 вересня 2008 року
Нідерланди здали на зберігання ратифікаційну грамоту

30 вересня 2008 року
Фінляндія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

15 жовтня 2008 року
Бельгія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

6 травня 2009 року
Чеський сенат ратифікував договір, але президент країни Вацлав Клаус відмовляється його підписувати, доки не буде відомо рішення Конституційного Суду

25 вересня 2009 року
Німеччина здала на зберігання ратифікаційну грамоту

8 серпня 2008 року
Італія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

26 серпня 2008 року
Кіпр і Литва здали на зберігання ратифікаційні грамоти

23 вересня 2008 року
Естонія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

8 жовтня 2008 року
Іспанія здала на зберігання ратифікаційну грамоту

10 грудня 2008 року
Швеція здала на зберігання ратифікаційну грамоту

2 жовтня 2009 року
Повторний референдум в Ірландії

Батіг для обранців

У європейських парламентах теж є порушники дисципліни, але там, на відміну від України, знають, як із ними впоратися

Автор:
Наталія Гейчук

Вересневий параліч парламенту й потреба набирати електоральні бали змусили спікера і за сумісництвом претендента у президенти вдатися до радикальних дій – покарати депутатів гривнею. Володимир Литвин власним розпорядженням позбавив колег зарплати за ті дні, коли Верховна Рада була заблокована. У результаті за вересень депутати отримали лише половину платні (приблизно 7 тис. грн) – за два тижні, коли вони, відповідно до затвердженого графіка роботи, працювали в

комітетах та округах, а не «лежали під трибуною».

ПРИМУС ДО ДОБРОЧЕСНОСТІ

Покарання застосовано до всіх саботажників: і до тих, хто блокував трибуну, і до тих, хто споглядав за цирком зі своїх робочих місць. Народним обранцям самоуправство спікера не сподобалося: хоча більшість із них живуть аж ніяк не на одну зарплату, за свої кривні вони пообіцяли боротися. Регламент ВР, як і будь-які інші законодавчі норми, і справді не дають голові Верховної Ради права штрафувати депутатів за ухиляння від роботи. Донедавна для спонукування на-

ІНШИЙ ДОСВІД

Мовчання депутатів

У російській Думі найпоширенішим покаранням є позбавлення слова, тобто права виступати, терміном від одного дня (за одноосібним рішенням головуючого) до одного місяця (за рішенням більшості депутатів). Першим, кого позбавили в Думі слова на місяць, став депутат Вячеслав Маричев (ЛДПР), який у червні 1994 року під час обговорення законопроекту щодо запобігання поширенню ВІЛ стурбувався, чи не загрожують здоров'ю росіян поїздки за кордон депутатів Держдуми: «Ось зараз приїде пані Федулова (фракція «Жінки Росії») з Гаги, і невідомо, що вона привезе». Колеги гумор не оцінили. З часом найчастіше почали карати з політичних мотивів – за критику чинного режиму і його окремих представників. Абсолютним рекордсменом став комуніст Віктор Тюлькін, якого впродовж 2005–2007 років позбавляли слова чотири рази, зокрема за звинувачення у боягузтві президента Владіміра Путіна, який, за словами депутата, уникає публічних словесних дуелей з опонентами, та за порівняння єдиноросів із паразитами.

родних обранців до законотворчості був єдиний інструмент – умовляння і переконання. Тоді як у багатьох країнах спікери можуть позбавити порушника дисципліни частини зарплати, слова або ж віддати наказ парламентському приставу вивести його із зали засідань і заборонити певний час у ній з'являтися.

Інститут парламентських приставів є в Англії, Канаді, Франції, США. Перший пристав з'явився у британському парламенті ще 1415 року. Призначає його особисто монарх зазвичай із відставних військових. Пристав – єдина людина, якій дозволено на засіданнях англійського парламенту мати при собі зброю – шпагу.

В Україні питання запровадження інституту парламентських приставів порушували не раз, навіть реєстрували відповідні законопроекти. Зокрема, кілька депутатів останнього скликання запропонували ухвалити Кодекс доброчесної поведінки народних обранців, в якому також передбачається залучення пристава для угамування парламентаріїв. Проте на практиці великого бажання ухвалювати відповідний закон чи кодекс депутати не виказують.

НА ВИХІД

У німецькому бундестазі непогано обходяться й без приставів. Там за прогули депутатів карають євро – утримують частину зарплати, а за порушення Кодексу поведінки члена бундестагу можуть і мандата позбавити. Як ось Мартіна Хоманна від ХДС, який у жовтні 2003 року назвав євреїв нацією злочинців за їхню роль у революції в Росії 1917 року, під час якої вони обіймали командні посади і брали участь у каральних загонах. 195 із 239 колег Хоманна від ХДС – ХСС проголосували за його виключення з фракції.

Найсуровішого покарання за порушення дисципліни зазнали депутати сербського парламенту. В 2002 році половину депутатів Демократичної партії, які занадто часто бойкотували засідання, було виключено за прогули, а деякі їхні місця запропоновано іншим партіям. На знак протесту всі 45 обраних від партії здали мандати. Депутати свідомо ігнорували засідання і

таким чином зривали роботу парламенту, створюючи підстави для дострокових виборів. Проте їхні колеги вирішили, що краще замінити прогульників.

Загалом безлад притаманний багатьом парламентам Східної Європи. У 2006 році Європарламент навіть був змушений запровадити жорсткіші дисциплінарні норми для членів найвищого законодавчого органу ЄС. Після розширення кордонів Євросоюзу в 2004-му депутати з країн-новачків привнесли в парламент бійки та ненормативну лексику. Довелося терміново вживати заходів: щоб відновити порядок, гарячих депутатів вирішили охолоджувати позбавленням слова і навіть видаленням із зали. Крім того, спікеру надали право переривати засідання, якщо народні обранці намагаються провести в залі акцію протесту. Для особливо буйних передбачили доволі суворе за європейськими мірками покарання – позбавлення зарплати терміном до десяти днів. Середній дохід євродепутата залежно від країни походження – від €1 тис. до €10 тис. на місяць, тобто штраф за невміння тримати себе в руках становить від €330 до €3300.

Б'ють по кишені парламентаріїв і за інші провини. Зо-

крема, у Грузії 2007 року спікер Ніно Бурджанадзе општрафувала п'ятьох депутатів за використання чужих пультів для голосування. Зарплату порушникам зрізали наполовину. Щоправда, на прохання винних спікер не стала називати їхніх прізвищ.

Якби наш голова парламенту мав такі повноваження, більшість депутатів, напевне, взагалі не отримували б зарплати. Утім, за словами політолога Вадима

У НІМЕЦЬКОМУ БУНДЕСТАЗІ НЕПОГАНО ОБХОДЯТЬСЯ Й БЕЗ ПРИСТАВІВ. ЗА ПРОГУЛИ ДЕПУТАТІВ КАРАЮТЬ ЄВРО

Карасьова, «коли на кону мільярди, намагання вплинути на поведінку депутатів позбавленням зарплати – марна справа». «Вони ж лише солдати, які виконують вказівку лідера блокувати трибуну, – каже експерт. – Для застосування певних важелів впливу потрібна згода депутатів на внесення відповідних змін до регламенту, але навіть якщо буде введено інститут парламентських приставів, це не стане гарантією дотримання порядку. В нас і пристава можуть взяти в облогу...» ■

МОЖЛИВІ МЕТОДИ ВПЛИВУ НА УКРАЇНСЬКИХ ДЕПУТАТІВ, ЯКІ ПОРУШУЮТЬ ДИСЦИПЛІНУ

Вид покарання	Застосування (відповідно до регламенту Верховної Ради)
 <p>Попередження, зауваження спікера</p>	<p>Якщо депутат виголошує образливі слова на адресу іншого депутата чи фракції, головуючий попереджає про неприпустимість таких висловлювань.</p> <p>Застосовуються часто, але ефективність невисока. Зауваження спікера надзвичайно дратують депутатів, в особливо гострих суперечках ображені парламентарії погрожують зняти спікера або відсторонити його від ведення засідання.</p>
 <p>Позбавлення слова</p>	<p>Якщо депутат виголошує образливі слова на адресу іншого депутата чи фракції, головуючий може припинити його виступ і надати право для репліки ображеному.</p> <p>Зазвичай спікер не урізає час, наданий депутатові для виступу, але якщо образливі слова лунають на адресу конкретного обранця, тобто називається прізвище, обов'язково надає право на відповідь. І періодично просить колег не згадувати зайвий раз прізвищ у виступах.</p> <p>Позбавлення права на виступ на тривалий термін не передбачено.</p>
 <p>Позбавлення права брати участь у засіданні</p>	<p>Рішення ухвалюється більшістю голосів терміном до п'яти пленарних засідань (жодного разу не застосовувалося).</p> <p>Неможливо застосувати до групи депутатів, які блокують президію, навіть за наявності потрібної кількості голосів, адже в такому разі рішення не можна прийняти технічно.</p>

Роздача без слонів

Чому з часів реприватизації Криворіжсталі в Україні не продано жодного великого державного підприємства

Автор:
В'ячеслав
Дарпінянц
Фото:
Олександр
Чекменьов

За часів президентства Леоніда Кучми конкуренція фінансово-промислових груп за об'єкти держвласності відбувалася кулуарно, а приватизацію підприємств розпочинали тоді, коли покушця було погоджено з гарантом. Зараз у державі немає єдиного центру ухвалення приватизаційних рішень, зате з'явилася нова технологія відсікання конкурентів від об'єктів, виставлених на конкурс, – судові рішення. Про новітні приватизаційні тенденції *Тиждень* розмовляв із директором Міжнародного інституту приватизації, управління власністю та інвестицій Олександром Рябченком.

У. Т.: Одеський припортовий завод продано чи ні?

– Скажімо так, ОПЗ купили, але не продали. І найближчим часом не продадуть. Найімовірніше, Ігор Коломойський у судо-

вому порядку оскаржуватиме рішення конкурсної комісії ФДМУ про визнання результатів аукціону недійсними. Швидше за все, суди Коломойський не отримає заводу до завершення президентських виборів. Українська практика така, що навіть якщо виграти в держави всі суди, це не означає, що рішення про передачу майна буде виконано. Щоб отримати підприємство, бізнесмен має знайти спільну мову з владою. Виграти суд в уряді й отримати майно у власність – це фантастика, так не буває. Рішення конкурсної комісії Фонду правильне політично, але не юридично.

У. Т.: Чому ви вважаєте це рішення політично правильним?

– Його підтримають дев'ятеро українців із десяти. Абсолютно впевнений, що жодна політична сила, жоден орган влади не виступатиме за те, щоб ОПЗ віддали

Коломойському. Прем'єр, зокрема, вже заявила, що не продасть завод за 5 млрд грн. Президент каже, що незаконний конкурс не треба було проводити. Опозиція стверджує, що ОПЗ слід залишити у держвласності й що продаж такого об'єкта під час кризи – величезна дурість.

У. Т.: Є версія, що прем'єр розпорядилася скасувати результати конкурсу, позаяк мала домовленості з Газпромом щодо ОПЗ. Ви в це вірите?

– Малоімовірно. Напередодні президентських виборів Юлія Володимирівна навряд чи пішла б на такі ризиковані домовленості. Я впевнений, що в неї були контакти з потенційними покупцями. Однак це не кримінал, а звичайна практика. За правилами ФДМУ має поспілкуватися із зацікавленими сторонами ще до оголошення конкурсу і з'ясувати, що є щонайменше два платоспро-

можних претенденти на об'єкт. Думаю, контакти були, і прем'єр дійшла висновку, що 8 млрд грн за ОПЗ заплатять. Принаймні ця сума обговорювалася. До речі, 8 млрд грн для Юлії Тимошенко – це принцип, оскільки приблизно стільки Кабмін розраховував отримати від продажу державності цього року. План надходжень від приватизації держава мала намір виконати в IV кварталі. Зараз рівно на 8 млрд грн зріс реальний дефіцит бюджету, що створить уряду певні труднощі. 5 млрд грн за ОПЗ прем'єра явно не влаштували.

У. Т.: Чому ж під час торгів учасники конкурсу зупинилися на позначці 5 млрд грн?

– Не виключено, що певні домовленості між Газпромом і «Приватом» справді були.

У. Т.: Чому норвезька Yara International, що могла заплатити 8 млрд грн за ОПЗ, відмовилася від участі в конкурсі?

– Відмову пов'язують із появою указу президента, що забороняє проводити приватизацію. Хоча не виключено, що низка компаній, які зацікавилися ОПЗ, хотіли отримати пакет документів, що ілюструє реальне становище, інвестиційні та виробничі перспективи підприємства. Так чи інакше на конкурс заявили лише три із тринадцяти компаній, що замовили інформацію Фонду про ОПЗ та особливості його продажу. Але це нормально, типологія української приватизації така, що інтересантів завжди більше, ніж реальних учасників. Адже, щоб брати участь у конкурсі, потрібно внести заставу – 10% стартової вартості об'єкта, у випадку з ОПЗ – 400 млн грн, а це вже серйозна сума, справжні витрати.

У. Т.: Чим пояснюються позови Олександра Ярославського, Валентини Семенюк-Самсоненко, структур Ігоря Коломойського з вимогою скасувати конкурс із продажу ОПЗ ще до його проведення?

– У цьому немає нічого дивного, судові позови – це елемент технології, зокрема відсікання конкурентів. Якщо на конкурс виставляють хороший об'єкт, різні розбори неминучі. За часів президентства Леоніда Кучми було не так, тоді існував центр

прийняття рішень. Не могло бути так, щоб Кучма сказав, що конкурс потрібен, а якийсь суд ухвалив рішення його скасувати. Це з розряду фантастики.

У. Т.: Невже за часів президентства Кучми не було конкуренції за об'єкти?

– Конкуренція існувала завжди, просто тоді вона була неpubлічною. По суті, коли оголошували конкурс, конкуренція була завершена, було визначено переможця, під якого ФДМУ писав приватизаційні умови. Така була специфіка накопичення капіталу в нашій країні. Хоча справедливої приватизації на зорі капіталізму не було в жодній країні. До речі, якби в Україні діяло приватизаційне законодавство західних держав, корупційних скандалів було б ще більше. У нашій країні процедура продажу державності регламентована гранично чітко. А ось у країнах Євро-союзу влада може до оголошених

умов конкурсу додавати нові пункти, може вирішити не продавати об'єкта тому, хто запропонував велику суму й найкращі умови експлуатації підприємства і так далі. До того ж без будь-яких пояснень, посилаючись на державні інтереси. Уявляєте, що було б, якби українські чиновники на додаток до всього отримали легальне право приймати невмотивовані рішення?

У. Т.: Думаєте, чиновники Євро-союзу не беруть хабарів?

Беруть, але в країнах ЄС роза вітрів інша – зелені банкноти слабше циркулюють по кишнях.

У. Т.: Якщо не брати до уваги реприватизації Криворіжсталі, то з 2005 року в Україні не було продано жодного великого об'єкта. Чому?

– Великих конкурсів не було, тому що Фонд держмайна очолював принциповий противник приватизації. Валентина Семе-

**БІОГРАФІЧНА
НОТА**

**ОЛЕКСАНДР
РЯБЧЕНКО**

Народився:
25 серпня 1953 р.
у Дніпропетровську

1976 р.
випускник Дніпропетровського державного університету

1976–1986 рр.
працює в ДДУ

1988–1990 рр.
завідувач лабораторії економічних методів управління інституту трубно-промислової (Дніпропетровськ)

1990–1993 рр.
депутат Дніпропетровської міськради

1993–1994 рр.
голова правління АБ «Муніципальний банк»

1994–2002 рр.
народний депутат України, у **1996–1998 рр.** – голова Спеціальної комісії ВР з питань приватизації

З 2002 р.
директор Міжнародного інституту приватизації, управління власністю та інвестицій

PAKHARENKO & PARTNERS

ПАХАРЕНКО І ПАРТНЕРИ

Юридична компанія

Бізнес-центр «Олімпійський»
вул. Червоноармійська, 72, під'їзд 1, поверх 7
03150 Київ, Україна
Тел. (044) 451 83 40 Факс (044) 451 40 48
e-mail: pakharenko@pakharenko.kiev.ua
www.pakharenko.com

Юридична підтримка

- в питаннях
- господарського,
- трудового,
- договірною,
- конкурентного,
- митного права,
- а також у всіх аспектах захисту та реалізації прав інтелектуальної власності, боротьба з піратством, представництво в судах

Офіси в Києві та Лондоні

Надання допомоги клієнтам в Україні, країнах СНД та Балтії

www.pakharenko.com

нюк-Самсоненко не приховувала своїх переконань із першого дня призначення її головою ФДМУ і прямо заявляла, що розпродаватиме лише збиткові об'єкти.

У. Т.: Хіба Семенюк-Самсоненко була центром прийняття приватизаційних рішень?

— Ні, але історично так склалося, що рушієм приватизації є ФДМУ. Валентина Петрівна має право на свої погляди. Але з такими переконаннями можна забути про виконання планів надходження від приватизації до держбюджету. На продажу збиткових, уже розкрадених підприємств 10 млрд грн на рік не заробиш.

А після 2005 року Україна могла дуже піднятися. Продаж Криворіжсталі за 20 млрд грн засвідчив, що вітчизняні підприємства стали несподівано дорогими. Лакшмі Мітал не міг підігравати нашій владі й заплатив реальну ціну за об'єкт. І якби держава націлювалася на те, щоб хоч раз на квартал виставляти на продаж одне з держпідприємств, ми постійно підтримували б інтерес до українського ринку. Адже насправді у Східній Європі залишилося не так багато цікавих об'єктів. Після того як до ЄС увійшов останній десяток держав, ситуація на європейському приватизаційному ринку значно змінилася. Придбання заводів, приміром, у Польщі та Угорщині стало більше цікавити українців, аніж європейців та американців. Адже витрати на виробництво, наприклад, у Франції та Польщі поступово зрівнюються, умови праці стають ідентичними. Відповідно європейці й американці зацікавлені в придбанні об'єктів у принципово іншій системі, де нижча оплата праці, де менші витрати на виробництво. А цих систем не так вже й багато: у Росії діють політичні обмеження і не кожен інвестор може туди зайти, Білорусь слабо інтегрована у світовий ринок. У цьому сенсі Україна, на жаль, не скористалася своїм інвестиційним шансом.

У. Т.: А якими об'єктами українська держава могла зацікавити інвесторів?

— Об'єктів багато, приміром, облenerго. Потребує приватизації теплова генерація. Якщо підприємства галузі не продадуть, то че-

5
млрд грн
за ОПЗ
Тимошенко
явно
не влашту-
ували

рез три роки їх віддадуть за безцінь, аби тільки прийшов інвестор, підтримав виробництво і створив робочі місця, — так продавали заводи у Східній Німеччині після її приєднання до Західної. Втім, стадію об'єктної приватизації Україна вже пройшла, залишилися хвости. І зараз потрібно відійти від принципу продажу об'єктів, що приглянулися тій чи іншій фінансово-промисловій групі. До приватизації слід підходити системно й використовувати її як один з інструментів створення конкурентних галузей, інтегрованих у світове виробництво. А в нашій економіці є галузі, де нога інвестора не ступала, наприклад, авіабудування, порти, Укрзалізниця... Усе одно держава не буде власником підприємств, що працюють у конкурентному середовищі, це абсурд. Це веде до корупції і завжди погано закінчується для підприємств.

У. Т.: Можете навести приклади корупційних схем на держпідприємствах?

— Ці схеми типові. Найпростіший злодійський підхід — закріпитися на держпідприємстві й створити лобі, яке не дозволить його приватизувати. Немає легшого й дешевшого способу

стати господарем об'єкта. Зазвичай після цього підприємство заганняють у борги, воно стає інвестиційно нецікавим. Де факто ти не господар вивіски, але господар виробництва. Ще один типовий варіант — спільна діяльність, коли держава бере участь у СП основними фондами, а бізнесмен — інвестиціями. Так, за мінімальних вкладень можна стати власником цілого майнового комплексу. Щось подібне відбувалося в українських портах, деякі держава вже втратила, на них закріпились експедиторські компанії. Причому ці експедитори мають політичну підтримку й готові обстоювати свої інтереси в судах. Просто так порти вже не приватизуєш.

Окрема тема, що заслуговує на увагу Генпрокуратури, — управління об'єктами, в яких частка держави не перевищує 25%. Навіщо тримати такі пакети? Все одно в цій ситуації держава не може приймати управлінських рішень, у найкращому разі вона буде партнером, у найгіршому — матимуть місце корупційні домовленості чиновника і когось з акціонерів. Таких об'єктів в Україні понад сотня.

У. Т.: Чому не виставляють на продаж Укртелеком?

Укртелеком — це величезний майновий комплекс і місткий фінансовий потік. Йдеться не про прибутковість, а про обсяги грошей, що проходять через підприємство. Є люди, які на цьому добре заробляють, вони зацікавлені в тому, щоб компанія залишалася у власності держави якнайдовше, і їхнє лобі сильніше, ніж те, що зацікавлене в приватизації.

У. Т.: Наскільки подешевшав Укртелеком за час кризи?

Зменшилася приблизно в чотири з половиною рази від максимуму — до 1 млрд грн. Причому річ не тільки в кризі. Одна справа, коли у перших двох мобільних операторів було по 10 млн абонентів, і зовсім інша, коли в країні вже 56 млн трубок. Але, поки Укртелеком не знекровлений, він перебуватиме у власності держави. Цього року і в першій половині 2010-го Укртелеком приватизовано не буде, тому його перевели із управління ФДМУ під крило Мінтрансв'язку. ■

Девіантний Газпром

Хто кого вмовив під час закулісних переговорів з продажу ОПЗ

Особисто мене в приватизації Одеського припортового заводу вразило не рішення конкурсної комісії Фонду держмайна скасувати результати аукціону, ухвалене буквально за півгодини після того, як ліцитатор урочисто оголосив: «Продано!» І не те, що на цей, безперечно, ласий об'єкт претендували лише троє учасників, причому принаймні один із них виконував роль статиста. Йдеться, нагадаю, про ТОВ «Фрунзе-Флора» (асоціюють із Костянтином Григоришиним). Реально ж мірятися гаманцями мали ТОВ «Азот-Сервіс» (афілійований з донькою Газпрому – «Сібура-Холдингом») і ТОВ «Нортіма» (пов'язана з Ігорем Коломойським). Подив викликало навіть не те, що одна структура Коломойського – ВАТ «ДніпроАзот» – отримала на руки рішення Окружного адміністративного суду Києва, який заборонив приватизацію, в той час як інша структура олігарха брала участь у конкурсі. Найбільше здивувала поведінка газпромівського «Азот-Сервісу».

5 млрд грн – саме за стільки «Нортіма» придбала завод – абсолютно не критична сума для Газпрому, чи не найбільше зацікавленого в купівлі ОПЗ (до структури заводу входять не лише виробничі потужності, а й логістичний комплекс, управління яким дає змогу контролювати експорт аміаку з РФ і України на світовий ринок). Росіяни легко могли дати за підприємство і 8 млрд грн, як і очікував уряд, і вдвічі більше (джерела стверджують, що за кілька днів до конкурсу представники «Сібура» мали зустріч із прем'єркою, запевнивши її в готовності викласти за ОПЗ близько 10 млрд грн). Могли, але не заплатили. Газпром не міг поступитися Коломойському заводом за відкат. Легше повірити в те, що кита спіймали в Дніпрі біля берегів Києва. Три роки тому мені випало відвідати головний офіс російського монополіста і поспілкуватися із заступником голови правління компанії Александром Медведевим. Загальне враження від візиту: Газпром – це держава в державі, й обидві вважають себе першими будь у чому. Газпром – найкращий, найпотужніший, у нього найдоржчі центральні сходи, а його прес-секретарі

не соромляться влаштовувати публічні інформаційні шмагання президентам колишніх братніх республік. Газпром – символ сучасної Росії. І ось цей номер один у всьому (у власному сприйнятті, звичайно) раптом грає другу скрипку на приватизаційному аукціоні в Києві. Чому? Що сталося?

За інформацією *Тижня*, бажання конкурувати за ОПЗ публічно і з символічним вогником у росіяни відбили указ президента про заборону приватизації заводу як такої, «що суперечить стратегії національної безпеки», а також рішення Окружного адміністративного суду Києва про недопущення «Азот-Сервісу» до аукціону. В таких умовах Газпром був змушений шукати інший підхід до заволодіння підприємством. І з огляду на те, як проходив конкурс і що було після нього, він його знайшов, порозумівшись із конкурентом.

«Змова!» – підбила підсумок і скасувала результати конкурсу прем'єр Юлія Тимошенко, яка до цього говорила, що приватизація ОПЗ буде... найчеснішою і найпрозорішою. Її обурення легко зрозуміти – під час попередніх переговорів з учасниками аукціону вона була переконана, що за завод заплатять щонайменше 8 млрд грн, які вкрай потрібні для виконання діявого держбюджету, а отже, й передвиборчих обіцянок. Але про

НА АУКЦІОНІ В КИЄВІ СИМВОЛ РОСІЇ ЗІГРАВ ДРУГУ СКРИПКУ

що міг домовитися Ігор Коломойський із росіянами? Є версія, що про передачу їм ОПЗ постфактум, після конкурсу, і, не виключено, за окрему платню (тим більше що структура Коломойського ефектно збили ціну на ОПЗ на 3 млрд грн). Прямо передати завод неможливо – не дозволяє українське законодавство. А ось змінити власників «Нортіми» (за інформацією від критичних джерел – фізосіб) ніхто нікому не заважає. Щоправда, до того, як це може статися, Ігорю Коломойському доведеться не лише захистити право власності на ОПЗ в суді, а й домовитися з владою (читай – наступним президентом) про передачу підприємства в реальне управління. Втім, хто-хто, а домовлятися Коломойський з українською владою вміє, а тим більше під прикриттям такого потужного гравця, як Газпром/Кремль. ■

В'ячеслав Дарпінянц, Тиждень

Діагностика безвладдя

Апарати, які могли б рятувати життя онкологічних хворих, роками стоять без діла через те, що держава не може збудувати для них приміщення

Автори:
Вікторія Герасимчук,
Ольга Покотило

Лінійні прискорювачі в Києві, Львові та Криму, набір апаратури для ПЕТ-центру [див. довідку – стр. 27] – ця техніка могла б рятувати людей, якби виділені державою гроші «раптово» не закінчилися. Складні й дорогі пристрої для ПЕТ-центру сьогодні стоять у Києві ледь не просто неба, а гарантія на них закінчилася ще у вересні.

НА СТИНИ НЕ ВИСТАЧИЛО

З ініціативою спорудити в столиці центр для раннього виявлення онкологічних захворювань із застосуванням ПЕТ (позитронно-емісійної томографії) виступило Міністерство ох-

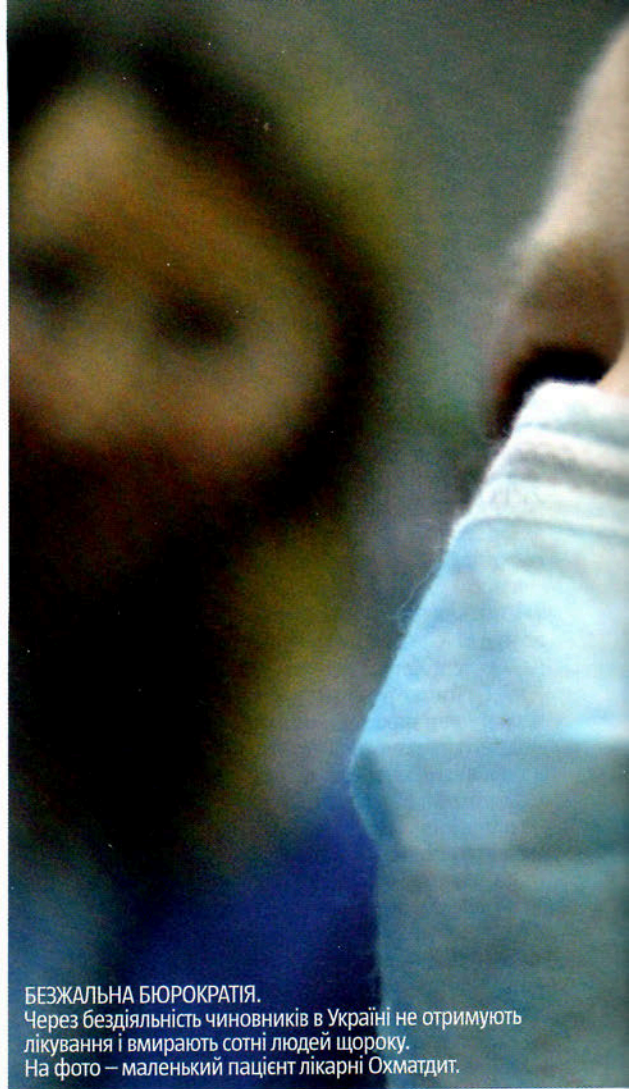
будувати вирішили на території Київської міської онкологічної лікарні. Окрім першого кошторису, на основі якого держава й виділила 228 млн грн, у 2007 році було складено другий. Він перевищував виділену з бюджету суму – загалом центр оцінили в 351 млн грн, лише вартість устаткування, меблів та інвентарю становила понад 240 млн грн. Проте брак коштів не зупинив мерії й керівника робочої групи, заступника столичного голови Ірену Кільчицьку – дороге обладнання придбали. І склали купкою під навісом на території онкологічної лікарні.

За інформацією КРУ, певну суму на створення центру виділила з місцевого бюджету ще й столична держадміністрація – близько 100 млн грн. На жаль,

ЗА 10 РОКІВ ЗАХВОРЮВАНІСТЬ НА ЗЛОЯКІСНІ НОВОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ ЗРОСЛА З 321 ДО 346 ВИПАДКІВ НА 100 ТИС. НАСЕЛЕННЯ, АБО НА 8,1%

рони здоров'я. Як засвідчила перевірка Головного контрольно-ревізійного управління, проведена в червні цього року, міністерство не мало розрахунків вартості створення такого центру, проте «просило» 228 млн грн. Президент Віктор Ющенко дав доручення кільком відомствам профінансувати проект. Гроші знайшли в державному бюджеті на 2007 рік, і бюджет міста Києва отримав субвенцію в розмірі 228 млн грн на ПЕТ-центр.

обіцяного *Тижню* коментаря Ірени Кільчицької в прес-службі мерії так і не надали, тож уточнити цю цифру не вдалося. Потрапити на територію будівництва також не вийшло. Керівництво онкологічної лікарні пояснило, що в майбутнього ПЕТ-центру власна охорона й домовитися з нею можна тільки через мерію, де дозвіл забарився разом із коментарем Ірени Ренольдівни.

БЕЗЖАЛЬНА БЮРОКРАТІЯ.

Через бездіяльність чиновників в Україні не отримують лікування і вмирають сотні людей щороку. На фото – маленький пацієнт лікарні Охматдит.

ФОТО НАДАНИ НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ КИРИЛОМ КУЛИКОВИМ

Як відомо *Тижню* з результатів розслідування КРУ та від голови Тимчасової слідчої комісії ВР із питань розслідування обставин порушень законодавства та прийняття протиправних рішень ківською владою Кирила Куликова, до завершення будівництва ще дуже далеко. Народний депутат відвідував майбутній ПЕТ-центр навесні. «Я не думаю, що за цей час вони щось побудували, в них же не було грошей, а вони й із грошима не

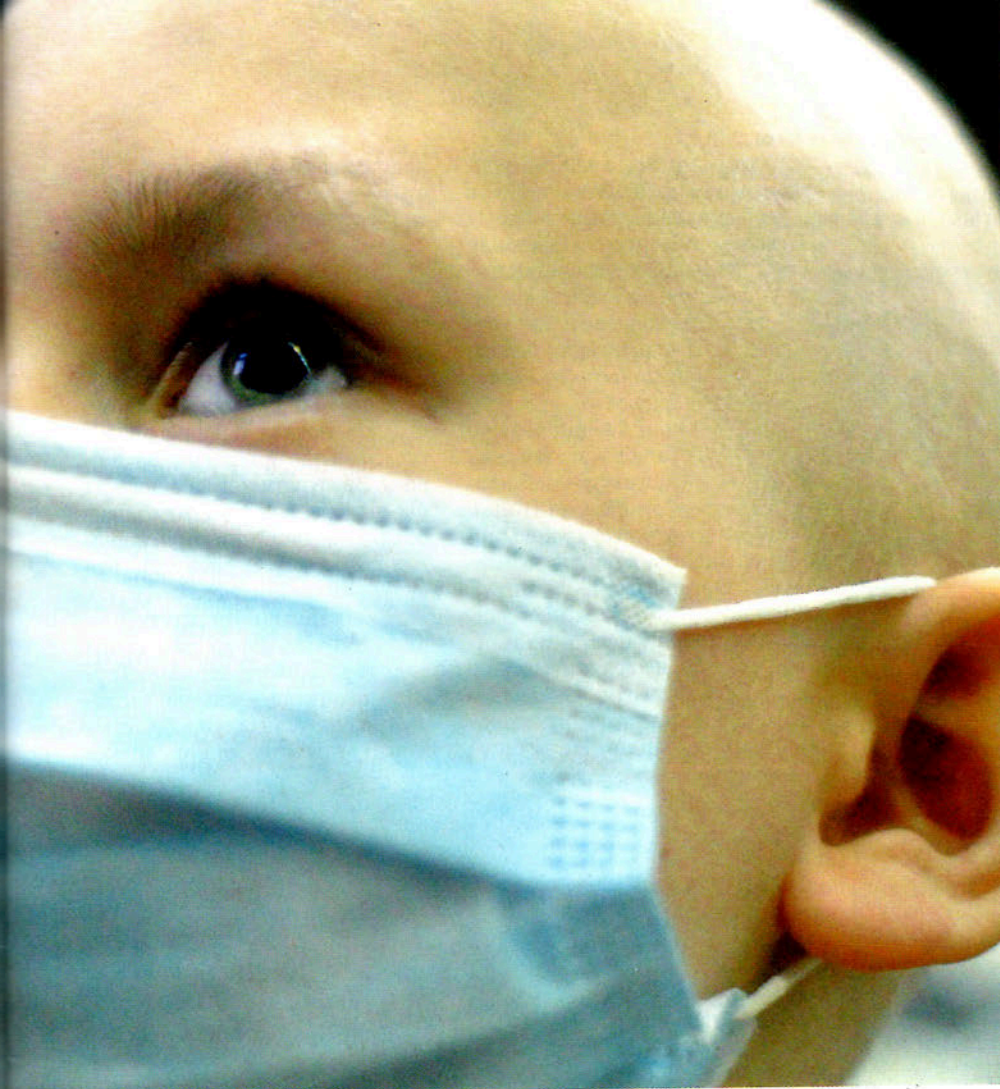

ФОТО: МАКС ЛЕВІН

Щепотін (*Тижню* пан Щепотін повідомив, що не може коментувати цієї теми, оскільки погано на ній розуміється. Авт.) та колишній міністр охорони здоров'я Юрій Гайдаєв. Усі вони вважають, що можна встановити томографічну лінію тільки тоді, коли вона складається з апаратів одного виробника». За версією джерела *Тижня* в СБУ, некомплектну апаратуру закупили не випадково, а з метою задовольнити всіх посередників, які працюють сьогодні на ринку української медичної техніки.

«По-друге, в обладнання ще у вересні збіг гарантійний термін, – коментує далі Куликов. – Кожен сегмент ПЕТ-центру потребує складного налагодження. І налагоджувати мають представники фірм-виробників, але вони не робитимуть цього після закінчення гарантії». Гарантійний термін можна продовжити, але це не так просто й коштує грошей. «Я вам відверто кажу: цей ПЕТ-центр ніколи не зберуть, – запевняє депутат. – Не зроблять бункер до нового року, та й фахівців, які могли б працювати на такому обладнанні, в них немає. Але додатково виділені 70 млн я вкрасти точно не дозволю. Бюджет проекту був завищений від самого початку і при цьому постійно зростає. У Донецьку готовий до запуску ПЕТ-центр коштує лише 40 млн!» Скільки вже народних коштів витрачено, Куликов не знає. Каже, начебто понад 300 млн грн. За його словами, ПЕТ-центр намагалися занести навіть до програми Євро-2012.

У Донецьку ПЕТ-центр створює фонд Ріната Ахметова «Розвиток України». Фонд має дуже серйозний проект з онкології – це і два ПЕТ-центри (в Донецьку та в Інституті раку в Києві), і закупівля дорогої техніки для цих установ та ще восьми медичних закладів у Західній Україні. Загалом розраховують вкластися в 315 млн грн. На запитання, як фонду вдасться так заощаджувати порівняно з державними витратами на аналогічне будівництво, керівник проекту «Рак виліковний» фонду Вікторія Миколаюк відповіла: «Я не можу оцінювати дії держави. Наш бюджет – 315 млн грн, остаточно вартість кожного об'єкта ми зможемо назвати після завершення розробки проектної документа-

дуже швидко будують», – говорить Кирило Куликов, якого теж навіть за наявності депутатського мандата не пускають на будівництво.

Нещодавно будівництво відвідала прем'єр-міністр Юлія Тимошенко. Вона пообіцяла виділити 70 млн грн зі стабілізаційного фонду й запевнила, що до нового року все буде завершено. Втім, лікарі, які працюють в онкології й бояться називати свої прізвища в коментарях для ЗМІ,

стверджують, що запустити ПЕТ-центр до нового року неможливо – надто складно налаштувати апаратуру, а монтажні роботи ще тривають.

«Є дві проблеми у створенні ПЕТ-центру, – зазначає Куликов. – По-перше, закуплене обладнання некомплектне, й зібрати його так, щоб воно працювало, неможливо. Мені про це казали багато рентгенологів, медиків, зокрема головний онколог МОЗ, голова Інституту раку Ігор

ЛІКАРНЯ
МАЙБУТЬОГО-2.
Так приміщення
ПЕТ-центру
виглядало
навесні

ції». Бункери для апаратури фонд робитиме сам, оскільки не хоче залежати від державного фінансування. Ще один ПЕТ-центр значно меншим коштом Державне управління справами президента добудовує у Феофанії.

Сьогодні українці, яким треба пройти обстеження на ПЕТ, їздять до Москви. Там ця процедура коштує \$800. Проте не факт, що державний ПЕТ-центр, якщо він усе ж таки працює, буде безплатним для громадян. Для його функціонування потрібні чималі гроші – зазвичай вартість утримання розраховується як 10–30% загальної вартості обладнання на рік, а у випадку з великим набором дорогого обладнання, яке стоїть сьогодні на території Київської міської онкологічної

\$800
КОШТУЄ
ОБСТЕЖЕННЯ
НА ПЕТ
У МОСКВИ

лікарні, йдеться про €3,5 млн на рік. Навряд чи ці кошти знайдуть у державному бюджеті – принаймні сьогодні на функціонування наукових та медичних установ виділяють значно менші суми. Тож доведеться або шукати спонсорів, або брати з пацієнтів гроші за обстеження.

ТРИ РОКИ НА ПРИСКОРЕННЯ

Якщо поміж дорослих пацієнтів найпоширенішими є пухлини внутрішніх органів, злоякісні новоутворення крові та шкіри, то в дітей до 14 років пухлини головного мозку становлять 49% випадків поміж хлопчиків та 46,6% поміж дівчаток. Найменш травматичними для лікування й видалення пухлин є радіохірургічні прилади – гамма-ніж (лише для пухлин головного мозку) та лінійний прискорювач (менш точний прилад, яким можна опромінювати різноманітні пухлини). Сьогодні в Україні немає жод-

ного гамма-ножа, а лінійні прискорювачі працюють лише в приватних клініках (як розповів *Тижню* волонтер Олександр Брусилівський, дешевше відправити людину лікуватися на лінійному прискорювачі за кордон, ніж до українських бізнесменів), окрім єдиного «громадського» – в Донецьку.

У 2005 році за ініціативою Віталія Цимбалюка, заступника директора Інституту нейрохірургії імені Ромоданова (Київ), було розпочато всеукраїнський збір грошей на купівлю гамма-ножа. Організатори акції «3 миру по нитці – Україні обладнання» звернулися з проханням про фінансову допомогу до уряду, парламенту, Секретаріату президента та заможних доброчинних фондів. Не минуло

решту грошей на території Інституту нейрохірургії нарешті спорудили спеціальний бункер, у якому працюватиме радіологічне обладнання.

На цьому справа й зупинилася. За оцінками фахівців Фонду «Розвиток України», підготувати для лінійного прискорювача приміщення, в якому вже працювала подібна апаратура, можна приблизно за півроку. Збудувати його з нуля – за рік-півтора. Але в Інституті нейрохірургії лінійний прискорювач не працює й досі, хоча був куплений ще 2007-го.

Керівництво Інституту обіцяло стовідсотково запустити апарат уже цього вересня. Терміни називали – завтра, післязавтра, за кілька днів. Але на заваді начебто стали міська

й двох років, як уряд виділив 54,4 млн грн на купівлю апарата. Коли кошти нарешті надійшли до Інституту нейрохірургії (разом із зібраними всенародно – понад 59 млн грн), з'ясувалося, що Інститут збирається купувати лінійний прискорювач. Вартість пристрою системи «Трілоджи» офіційно не розголошували. Зараз пан Цимбалюк повідомив *Тижню*, що лінійний прискорювач коштував 33 млн грн, хоча в 2007-му називали іншу цифру –

влада та комунальні підприємства. За словами Віталія Цимбалюка, у Київенерго ніяк не хотіли підключити новий корпус до енергопостачання. «На сьогодні бункер у нас є, фахівці пройшли підготовку в Польщі, де є схоже обладнання, надалі підвищуватимуть кваліфікацію у Швейцарії, – сказав Віталій Цимбалюк *Тижню*. – Початок роботи відкладали через проблеми з погодженням різних документів, зараз ми вже про все домовилися, монтуємо обладнання».

За словами Цимбалюка, найоптимістичніша дата відкриття радіологічного центру – початок листопада. «Та якщо поглянути на ситуацію реально, оптимальний термін – грудень 2009-го», – вважає фахівець.

Ще один лінійний прискорювач є у Львові. Апарат придбали 2008 року для Львівського онкологічного регіонального лікувально-діагностичного

В ІНСТИТУТІ НЕЙРОХІРУРГІЇ ЛІНІЙНИЙ ПРИСКОРЮВАЧ НЕ ПРАЦЮЄ ДОСІ, ХОЧА БУВ КУПЛЕНИЙ ЩЕ 2007-ГО

17 млн! Іще на 14,4 млн грн придбали магнітно-резонансний томограф, а також апарат для контрастної томографії – його вартість не оголошено. На

центру за 32 млн грн з 50 млн грн, виділених із державного бюджету. Онкологічний центр Львова є одним із найбільших довгобудів України – нещодавно повідомляли, що для завершення будівництва центру разом із бункером для лінійного прискорювача потрібно ще щонайменше 19 млн грн і невідомо скільки часу. Втім, головний лікар онкоцентру Ігор Ковальчук запевнив **Тиждень**, що прискорювач вже два місяці працює і приймає пацієнтів.

На початку року з'явилися повідомлення про ще один, цілком державний, лінійний прискорювач за 31 млн грн. Його коштом власного бюджету придбала АР Крим. За офіційною заявою міністра охорони здоров'я Криму, при-

скорювач стоятиме у Республіканському клінічному центрі радіології, але на сьогодні іще тільки планують спорудити бункер, вартість якого оцінюють у близько 2 млн грн. ■

Р. С. Будівництво ПЕТ-центру та приміщень для державних лінійних прискорювачів дуже нагадує ситуацію з «Дитячою лікарнею майбутнього». Вона мала б приймати пацієнтів (теж, до речі, онкохворих дітей) уже навесні 2009-го, й благодійні фонди висловили готовність придбати дорогу апаратуру (зокрема, і згадані вище лінійні прискорювачі), щойно добудують лікарню. Та будівництво так і не розпочали нібито через бюрократичні перешкоди (див. **Тиждень**, № 15/2009 р.). Чомусь бюрократія, тобто держава, заважає саме державним проектам, в той час як приватні реалізуються в заплановані терміни.

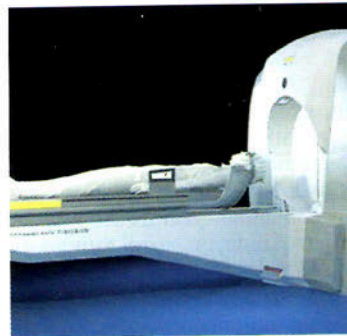
МІЛЬЙОНИ В КОРОБКАХ. Обладнання вартістю 240 млн грн два роки припадає пилом

ДОВІДКА

Основними апаратами для радіохірургії – безкровних операцій із видалення пухлин за допомогою високої дози іонізуючого випромінювання – є гамма-ніж, кібер-ніж та лінійні прискорювачі.

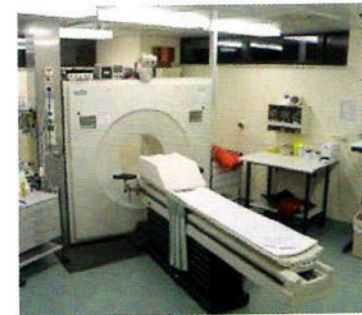
Кібер-ніж – мобільний робот-рука, єдиний рухливий радіохірургічний апарат. Навігація обладнання пристосовується до найменших рухів пацієнта, якого навіть не фіксують перед процедурою. Але в Європі кібер-ніж не надто популярний, у деяких країнах він працював лише на стадії клінічних випробувань. В Україні збиралися придбати апарат коштом добродійних фондів, проте це визнали недоцільним. За словами лікарів, кібер-ніж є цікавою іграшкою, та значно більшої кількості пацієнтів потрібна операція на лінійному прискорювачі.

Гамма-ніж має більшу, ніж лінійні прискорювачі, точність (погрішність – до 0,5 мм), проте використовується лише для видалення пухлин головного мозку, останні моделі – ще й верхніх відділів шиї. Не може бути використаний для видалення великих пухлин, максимально – для пухлин діаметром 30 мм, хоча кожен випадок має розглядатися індивідуально. В апараті використовується енергія гамма-випромінювання радіоактивного кобальта-60. Гамма-ніж випромінює 201 пучок радіоактивних часток, які сходяться в мішені.

Лінійний прискорювач – пристрій високої властивості проникнення (до 25 MeV), у медицині використовується для видалення різноманітних пухлин. Працює без радіації. Складається з чотирьох частин: модулятора, електронної гармати, радіочастотного генератора та керуючого блоку для прискорення. Щоб одужати, потрібно пройти близько 30 процедур.

Позитронно-емісійна томографія (ПЕТ) – радіонуклідний метод діагностики стану внутрішніх органів. ПЕТ дає змогу точно виявити місце розташування ракових клітин навіть на ранніх стадіях. В організм людини вводять невелику кількість радіоактивного препарату, який випромінює особливі промені. Сканер знімає інформацію про те, як тканини сприймають ізотоп (пухлини споживають більше енергії, ніж здорові тканини, і відповідно захоплюють більше радіоактивного ізотопу). ПЕТ передає не картинку внутрішніх органів, як більшість діагностичних приладів, а хімічну картину стану організму. Втім, через дозу радіації, яку отримує пацієнт, на ПЕТ направляють уже після того, як діагноз «рак» встановлено. Тож ПЕТ – це не виявлення пухлин, а лише точніша діагностика.

Хвора медицина

Головна причина небезпечної ситуації у вітчизняній медицині – тяжко хвора система державності

Автор:
Семен Глузман,
психіатр

Не так давно у київському офісі Світового банку відбулася зустріч експертів, які представляють систему охорони здоров'я. Довгих п'ятнадцять років Світовий банк намагається вмовити нас, українців, звернути увагу на проблеми охорони здоров'я. Вмовляє, оплачує дослідження, пропонує допомогу. Все марно. Всі п'ятнадцять років ми чинимо опір. Радянська система охорони здоров'я не була ідеальною, але цілком відповідала політичним та економічним реаліям країни. І тоді були серйозні проблеми в медицині: лікарям забороняли виписувати «дефіцитні» медикаменти, майже не було адекватного часу медичної техніки, траплялися спалахи небезпечних інфекцій. Але все це, як і багато іншого, ретельно приховували від радянської людини – газети, радіо і телебачення СРСР переконували її у все нових і нових досягненнях вітчизняної охорони здоров'я. А саме радянське партійно-державне начальство лікувалося разом із сім'ями в закритих медичних установах так званого 4-го управління Мінздоров'я СРСР, де дефіциту не було. Сьогодні ми живемо в абсолютно іншій країні. З іншими політичними, економічними та соціальними реаліями. Неспроможність нинішньої системи охорони здоров'я в Україні очевидна. Хоча реалії фінансування зовсім не такі, про які говорять міністри, котрі змінюють один одного: огидна за якістю система висмоктує з валового національного доходу до 7% грошей! Це цілком солідна сума, що витрачається на неефективні ланки системи. Хто винен? Черговий міністр охорони здоров'я, який зазвичай закінчує свою міністерську кар'єру з докторською дисертацією і науковим званням професора? Поміж інших і міністр. Насправді все не так просто. Міністерство охорони здоров'я, як і будь-яке інше, є правозастосовним органом, не здатним визначати напрями соціальної політики в країні. З ним у нас справді серйозні проблеми. Але і з рештою міністерств також. Тяжко хвора система української державності – ось головна причина небезпечної ситуації в медицині. Нас намагаються запевнити: все зміниться на краще, тільки-но введемо страхову модель охорони здоров'я. Цивілізований світ використовує три способи фінансування охорони здоров'я: бюджетне, державне страхове і приватне (комер-

ційне). Особисто мені, людині, яка виросла в реаліях СРСР, ближча і зрозуміліша бюджетна модель, де всім і все гарантується. На жаль, і я це розумію, таке сьогодні неможливо. Альтернативи медичному страхуванню немає. Розумію й інше: намір численних професійних лобістів і групи народних депутатів запровадити в країні модель приватної страхової медицини – шлях до катастрофи. Катастрофи для нас, пересічних українських громадян, які не мають можливості лікуватися в клініках Швейцарії та Австрії.

Наші реалії сумні. Високовитратна й неефективна система національної охорони здоров'я з'їсть і зруйнує навіть найоптимальнішу страхову модель. Шлях до страхової медицини важкий і довгий. За нинішньої кадрової політики в системі охорони здоров'я ми не маємо шансів на реальні позитивні зміни. Протиприродний показник «виконання ліжко-дня» робить оптимізацію системи неможливою. Відсутність у системі стандартів лікування дає лікарю змогу безконтрольно призначати лікування із суто меркантильних міркувань, рекомендуючи медикаменти і процедури, абсолютно непотрібні пацієнтові. Велика кількість поганих лікарень та амбулаторій, що

**З МІНІСТЕРСТВОМ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
СПРАВДІ ПРОБЛЕМИ.
АЛЕ І З РЕШТОЮ
МІНІСТЕРСТВ – ТАКОЖ**

нібито обслуговують сільських мешканців, перешкоджає концентрації грошей і лікувальних можливостей у великих, ефективних медичних центрах. Тотальна корупція державних структур, що здійснюють закупівлі медикаментів і медичної техніки коштом платників податків, давно перетворила вітчизняну фармацевтику на бізнес, не обмежений моральними нормами та юридичною відповідальністю. Спотворена, навіть порівняно з періодом тоталітарного СРСР, система підготовки й атестації медичного персоналу, включаючи той, що формує потоки псевдоавторитетів Вищої атестаційної комісії, призводить до появи дедалі більшої кількості соціально небезпечних псевдоспеціалістів...

В офісі Світового банку один із закордонних експертів емоційно вигукнув: «П'ятнадцять років ми намагаємося допомогти вам. Ось вже і в Білорусі, Казахстані й навіть у Молдові починаються серйозні зміни в системі охорони здоров'я. Але не у вас, в Україні».

Це правда. Просто багатьох влаштовує нинішній стан справ у вітчизняній медицині. ■

Fellini
р е с т о р а н

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

**ВІРТУОЗ ФРАНЦУЗЬКОЇ КУХНІ АНДРЕ ПЕЛЬТРЕ
З СЕЗОННИМИ НОВИНКАМИ МЕНЮ**

**м. Київ, вул. Городецького 5
Телефон: 279-5422, 279-6822**

у житті-як у кіно...

Коронація слова

**Шоколад «КОРОНА»
та телеканал «ІНТЕР» оголошують
Всеукраїнський конкурс
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА — 2010»!**

120 000 грн.

преміальний фонд конкурсу

- На конкурс приймаємо написані українською мовою: романи, пісенну лірику про кохання, кіносценарії та п'єси, які раніше не друкувалися, не виконувалися, не фільмувалися, та права на які не передані іншим (юридичним або фізичним) особам і не будуть передаватися до оголошення результатів конкурсу на церемонії нагородження у червні 2010 р.
- Твори надсилайте надрукованими на папері формату А4. Позначте на титульній сторінці тільки свій псевдонім, назву твору та номінацію. Вкладіть твір у папку разом з підписаним тим самим псевдонімом окремим заклеєним конвертом, в якому має бути: справжнє прізвище, ім'я, домашня адреса, контактний телефон, електронна адреса (якщо є) та заява в довільній формі про участь у конкурсі. Папку з твором вкладіть у конверт та надішліть поштою з «повідомленням про вручення поштового повідомлення».
- В номінації «пісенна лірика» приймаємо не більше 10 поетичних творів від одного автора. Твір не повинен бути більше ніж 32 рядки (або 8 строф).
- Анонімність авторів зберігається до церемонії

нагородження переможців, яких визначає авторитетне журі.

- Твори не рецензуються і не повертаються (залишайте у себе копію), листування з авторами не здійснюється.
- Усі автори, твори яких відзначені на конкурсі, зобов'язуються використовувати логотип «Коронація слова» при будь-якому оприлюдненні твору. Тобто: розмішувати знак на титульній сторінці, в афіші, титрах фільму, оголошувати про відзначення на конкурсі перед публічним виконанням твору, передачею в ефірі тощо.
- Конкурс розглядає всі подані твори, як такі, що захищені авторським правом. Реєстрація (або передача) авторських прав на твори є повноваженнями авторів творів та здійснюється авторами незалежно від конкурсу.
- Конкурс пропонує творити видавництвам, музичним продюсерам, кінопродюсерам, кіностудіям, театрам, з якими переможці особисто домовлятимуться про умови. Конкурс не спонсує подальшу долю твору.
- Автор має право брати участь у конкурсі повторно до отримання першої премії у номінації.

Оргкомітет конкурсу

Номінація «РОМАНИ»:

I премія — 20 000 грн,
II премія — 10 000 грн,
III премія — 5 000 грн,
+ 7 премій по 1 000 грн.

Номінація «П'ЄСИ»:

I премія — 10 000 грн,
II премія — 5 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «КІНОСЦЕНАРІЇ»:

I премія — 15 000 грн,
II премія — 7 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Номінація «ПІСЕННА ЛІРИКА ПРО КОХАННЯ»:

I премія — 8 000 грн,
II премія — 4 000 грн,
III премія — 3 000 грн,
+ 5 премій по 1 000 грн.

Спеціальні відзнаки:

- + За кращий романтичний твір
- + За кращий історично-патріотичний твір
- + За кращий гумористичний твір
- + За кращий дитячий твір

Лауреати та дипломанти конкурсу несуть відповідальність за сплату податків.

Докладніше про конкурс:
www.korona.ua
www.inter.ua

Довідки за телефоном:
8 (067) 252 50 20

Твори надсилаються до 1 лютого 2010 року на адресу:
Конкурс «Коронація слова», абонентська скринька № 25,
м. Київ-25, 01025

КОРОНА

ІНТЕР

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПОНСОР

Тиждень
Український www.ut.nes.ua

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА

Посміхайтесь – вас знімають

В Україні три біди: дурні, дороги та «Візир»

**Автор:
Василь
Васютин**

У суперечці водіїв і Державтоінспекції щодо об'єктивної роботи вимірювачів швидкості «Візир» очікується другий раунд. Міністр внутрішніх справ Юрій Луценко заявив, що незабаром на українських дорогах з'явиться вдосконалений варіант пристрою, який у тестовому режимі вже працює у великих містах країни. Попри наявність мораторію на його використання, накладеного Генеральною прокуратурою.

ПІДОЗРИЛЕ ПОХОДЖЕННЯ

Генпрокуратура обіцяє сказати своє вагоме слово до кінця

жовтня, – заявив на брифінгу начальник управління наглядку ГПУ за додержанням конституційних прав громадян Олексій Денесюк. Він змушений констатувати: до Генпрокуратури надійшла велика кількість скарг про незаконність притягнення до адміністративної відповідальності водіїв за надмірну швидкість, зафіксовану пристроєм «Візир». За його словами, практика підтверджує, що суди в розгляді таких справ часто стають на бік водіїв. Зокрема, лише у Донецькій та Тернопільській областях автомобілісти виграли в судах близько 400 справ.

Прокурорські перевірки виявили: міліціонери виносили постанови про притягнення водіїв до відповідальності без складання протоколів. Також, згідно із законом, подібні до «Візира» прилади можна використовувати для фіксації порушень Правил дорожнього руху, якщо вони працюють в автоматичному режимі, без сторонньої допомоги. Однак, за інформацією Укрметртестстандарту, «Візир» не належить до категорії пристроїв, що можуть працювати в автоматичному режимі, – він здійснює фото- і відеозйомку після відповідного

За даними Державтоінспекції, лише за перший квартал цього року за допомогою системи «Візір» в Україні зафіксували майже 550 тис. порушень Правил дорожнього руху, з яких понад 70% – перевищення швидкості. Результат – 156 млн грн штрафів.

Однак більшість штрафів накладали на водіїв лише на основі прихованого фото- і відеозапису, який здійснюють працівники ДАІ «Візір». Хоча, окрім даних приладу, ма-

вже на той час послуговувалися російські колеги. Щоправда, на тамтешньому ринку, окрім «Ольвії», активно діють й інші фірми, з яких найсерйознішу конкуренцію створює «Сімікон» – виробник систем «Радіс» та «Іскра». Цікаво, що автоінспектори в Росії, як і в Україні, активно взялися розвивати автоматизовані системи спостереження саме тоді, коли підвищилися штрафи за порушення Правил дорожнього руху. При цьому росіяни теж забули підготувати потрібну за-

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ ШУКАЄ БУДЬ-ЯКІ ШПАРИНКИ, ЩОБ ПОВЕРнутися ДО ПОВНОЦІННОГО ПОЛЮВАННЯ НА ДОРОГАХ

ють враховуватися й інші докази. Проте інспектори обмежуються фотофіксацією номерних знаків і навіть не намагаються з'ясувати, наприклад, хто перебуває за кермом. Не поспішають вони й зупиняти порушника, таким чином не виконуючи своїх прямих обов'язків з організації руху і наражаючи на небезпеку інших людей, вважають деякі юристи. Луценко таку думку пояснює бажанням уникнути відповідальності за порушення на дорогах. «Це спроба сильних світу цього ухилитися від відповідальності. Якщо після «Візира» потрібно ще зупиняти водія, – це прямий шлях до корупції», – сказав Луценко.

За даними Контрольно-ревізійного управління МВС України, в період з 1 січня 2007 по 31 травня 2009 року було придбано 352 комплекти вимірників швидкості «Візір» на загальну суму понад 77,7 млн грн. Постачальник пристрою – київська компанія «Елект&К», що представляє в Україні інтереси виробника – компанії «Ольвія» із Санкт-Петербурга.

У міністерстві стверджують, що апарати закуплено в переможця тендера, який задовольнив якістю та ціною товару. Хто, окрім «Ольвії», брав у ньому участь – загадка. Сергій Коломієць, начальник Департаменту ДАІ, який прохопився, що пітерці звернулися зі своєю продукцією першими, якою

конодавчу базу під «Візір», за що не раз піддавалися критиці. Однак судові випадки оскарження даних, задокументованих «Візірем», у Росії не такі масові – там знімають порушників апаратом, встановленим на штативі, а не «з руки».

Окрім України, партії пристроїв у Росії закупили Білорусь та Казахстан. Так звані розвинені країни їх не купують – там давно використовують точніші лазерні далекоміри з вимірником швидкості.

ЛЕТЮЧІ АЗС

Апарати типу «Візір» мали прийти на зміну «Бар'ерам», які виробляли на Запоріжприладі. Головна відмінність «Візира» від попередника – наявність цифрової камери. А ось принцип його дії загалом нічим не відрізняється від «Бар'ера». Та й недоліки у нього такі самі, про що свідчать курйозні ситуації, які постійно виникають у різних регіонах країни. 17 січня 2009 року працівники ДАІ зафіксували за допомогою «Візира» перевищення швидкості водієм із Харкова Миколою Льовітіним. Як доказ порушення надали два знімки. На одному з кадрів автомобіль Льовітіна, за даними «Візира», рухається зі швидкістю 86 км/год, а на другому, зробленому через 2 секунди, зафіксовано автозаправну станцію і позначено швидкість 66 км/год. ■

налаштування працівником ДАІ. Тому ще 7 липня ГПУ винесла припис: «Візір» можна використовувати лише під час складання протоколу як допоміжний засіб для фіксації перевищення швидкості.

Міністерство внутрішніх справ шукає будь-які шпаринки, щоб повернутися до повноцінного полювання на дорогах. Адже йдеться про можливість заробити не один мільйон доларів. Як не раз заявляв Юрій Луценко, один «Візір» заплачені за нього \$2,8 тис. повертає вже за два тижні, а далі починається заробляння грошей.

НЕ ЗАВЖДИ В ЦІЛЬ. «Візір» інколи плутає порушників із законослухняними водіями

ФОТО: УКРІНФОРМ

«Точну швидкість визначити можна, якщо в зоні вимірювання одна машина або дві однакових, – пояснює **Тижню** директор ВАТ «Компанія Tradex», кандидат технічних наук, колишній викладач Харківської академії протиповітряної оборони імені Говорова Роман Павлович. – Якщо автовок більше, дізнатися, яку з них вибере радар, неможливо. Річ у тім, що фотографувати машини можна щонайбільше з 80 метрів, коли вже видно номерний знак, водночас пристрій захоплює об'єкти в радіусі 400 метрів. У «Візира» наявні режими вибору «близька ціль» і «найшвидша ціль». У другому режимі справді в поле зору радар потрапляє машина, що рухається швидше за інші. У режимі «близька ціль» радар обирає авто з максимально ефективною віддзеркалювальною поверхнею. Але і в першому, і в другому випадку прилад допускає помилки».

Павлович розповів про цікавий експеримент. Інспектори ДАІ використовували «Візир» чітко за інструкцією. В населений пункт в'їжджають «Жигулі» на швидкості 60 км/год, за ними на відстані півсотні метрів рухається вантажівка зі швидкістю 85 км/год, трохи

далі – джип на швидкості 105 км/год. «Позашляховик (у якого хромовані деталі й багато фар) і вантажівка мають більшу площу віддзеркалення, тому «Візир» фіксує їх, а «Жигулям» приписує швидкість вантажівки, – розповідає Павлович. – При цьому інспектор упевнений, що робить заміри щодо легковика, але радар зачепив ціль, що найбільше «світиться», а не найближчу».

З подібним зіткнувся Іван Чорний, адвокат донецької компанії «Головань і Партнери». Юрист як приватна особа протягом півроку оскаржував у суді накладений на нього штраф і в травні виграв процес.

«ДАІ, використовуючи «Візир», порушує чинне законодавство, – стверджує він. – Відповідно до статті 11 Закону України «Про міліцію» міліціонери мають право використовувати не будь-які технічні засоби фото- і відеоспостереження для виявлення та фіксування порушень Правил дорожнього руху, а лише передбачені нормативно-правовими актами. Запитання «Яким нормативно-правовим актом передбачене використання радіолокаційного вимірювача швидкості «Візир»?» відповідачів загнало у глухий кут. Пояснення

Ситуація на дорогах*

Кількість ДТП з потерпілими
27 423
особи (-30,7%)**

Загинуло в ДТП
3723
особи (-36,3%)

Травмовано
34 282
особи (-30,8%)

Загальна кількість виявлених порушень ПДР
5 220 580

Зокрема, власниками автомобілів престижних марок
1 024 180

Керування транспортними засобами у нетверезому стані
291 594

дорослих чоловіків у величезних кашкетах і з великими зірочками на погонах на кшталт: «Ми ж не на вулиці ті «Візир» знайшли, нам начальство їх видало» – навіть коментувати не варто. Інше питання, у яких компаній і за яку ціну начальство ті прилади придбало».

Як стверджує Іван Чорний, відсутність потрібного нормативного регулювання дає змогу використовувати техніку, придатність якої вельми сумнівна. Логічно було б спочатку затвердити технічні вимоги до пристроїв, призначених для виявлення та фіксування порушень Правил дорожнього руху, потім у встановленому законом порядку визначити наявні на ринку прилади, які цим характеристикам відповідають. І лише після того відповідно до чинного законодавства порядку закуповувати відповідне обладнання.

НЕМАЄ «ВІЗИРА» У СВОЇЙ ВІТЧИЗНІ

Закиди щодо технічної невідповідності «Візира» в ДАІ відкидають. «Ми маємо підтвердження з Держстандарту, що «Візир» і в автономному, і в неавтономному режимі дає точні дані», – стверджує Юрій Луценко.

ІНШИЙ ДОСВІД

Як це роблять за кордоном

Франція

У 2003 і 2004 роках понад 1 тис. стаціонарних і мобільних радарів було куплено і встановлено на території Франції – приблизно 47 комплектів на місяць. Потім провели технічну модернізацію доріг: управління світлофорами в містах здійснюється з єдиного центру; на основних трасах встановлено нові стаціонарні камери, під'єднані до радарів, що автоматично фіксують перевищення швидкості, номер автомобіля, обличчя водія. Ці дані передаються на центральний комп'ютер, який без участі людини виписує штраф власникові машини. Завдяки цим нововведенням кількість ДТП на французьких дорогах за два роки зменшилася на третину. Впровадження системи відеофіксації обійшлося державі у €350 млн. За перші два роки використання вона принесла прибутку €2 млрд. У Франції поліцейський автомобіль, обладнаний радаром (загальною вартістю €65 тис.), окупається за місяць. Те саме стосується стаціонарних фоторадарів.

США

У кожному штаті своя специфіка відеоспостереження за порушниками дорожніх правил і закони, що його регламентують. Зокрема, у травні цього року в Палаті представників Луїзіани зареєстровано законопроект, згідно з яким телекамери, що здійснюють на дорогах моніторинг порушень швидкісного режиму і сигналів світлофора, з 1 січня 2010 року опиняться під забороною. Камери на дорогах фіксують порушення водієм Правил дорожнього руху, після чого йому автоматично «виписується» квитанція на сплату штрафу, яку він отримує поштою. На думку авторів законопроекту, ці камери порушують конституційні права громадян, які перебувають за кермом. Крім того, водій, побачивши камеру, різко скидає швидкість і створює небезпечну ситуацію. Заборону на дорожні камери вже ввели чотири штати: Вісконсін, Західна Вірджинія, Невада і Нью-Гемпшир.

«Радар «Візор» допущений до застосування згідно зі свідоцтвом про визнання типу засобів вимірювальної техніки, виданим Державним комітетом України з питань технічного регулювання і споживчої політики, – запевнила **Тиждень** речниця ДАІ Ніна Хмельовська. – Цей документ виданий на підставі угоди між нашою країною і Росією про взаємне визнання результатів державних випробувань засобів вимірювань, а також результатів акредитації лабораторій, підписаної Держстандартом України. Є також санітарно-епідеміологічний висновок Росії на допуск до використання радарів «Візор», який слід вважати дійсним і в Україні. Тому додаткових сертифікатів і допусків на цей прилад з нашого боку не вимагається».

В Укрметртестстандарті насправді не бачать приводу для нарікань на роботу «Візора». «Пристрій проходить державні випробування в Російській Федерації і занесений до реєстру відповідно до порядку, що практично збігається з порядком і вимогами, прийнятими в Україні, – стверджує керівник відділу метрологічного забезпечення параметрів руху і віброакустичних величин Андрій

Порушення правил обгону

255 033

Порушення правил проїзду перехрестя

231 218

Порушень швидкісного режиму

1 945 576

Порушення проїзду на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника

120 233

Порушення правил проїзду тротуарами та пішохідними доріжками

112 770

*Експрес-інформація станом на 1 жовтня 2009 року про порушення водіями Правил дорожнього руху, надана Прес-службою Департаменту ДАІ МВС України.
**Порівняно з аналогічним періодом минулого року

Іващенко. – І відповідно до міждержавної угоди його було внесено до державного реєстру України з тими самими метрологічними та технічними характеристиками, що прийняті в Росії».

Іващенко не виключає, що українські фахівці зможуть взяти участь у повторних випробуваннях, якщо їх проведитиме Держстандарт Росії. Хоча сенсу в їх проведенні не бачить. «Нарікань на пристрій від міліції я не чув, – каже він. – Переважно порушники нарікають – не хочуть платити. Щодо висновків Романа Павловича, то це грамотний товариш. Багато з того, що він написав, правильно, але... Ситуація, коли людина свідомо неправильно налаштувала пристрій та отримала хибні результати, можлива. Але за грамотного використання здійснювати вимірювання цим приладом можна без усіляких проблем. Думаю, реальних випадків, коли зафіксували не той автомобіль, не більше ніж десята частка відсотка. Решта – це люди, які порушили, але не тільки не хочуть платити, а й прагнуть провчити міліцію».

Звичайно, проблеми із сертифікацією приладів відпали, якби їх виробляли в Україні. У

ДАІ стверджують, що вітчизняні підприємства таку продукцію виробляти не здатні. Однак є й протилежна думка.

«Українські фахівці мають усі необхідні можливості, – впевнений Роман Павлович. – У Запоріжжі виробляли один із найкращих радарів у колишньому Союзі, а в Харкові був найбільший у СРСР науковий інститут, що вивчав проблеми радіолокації. Усі ці фахівці й донині працюють, тільки в інших компаніях. Є навіть можливість випустити сучасніший пристрій, що працює із застосуванням лазера. Він виключає всі погрішності «Візора» – прилад чітко наводиться на машину, куди й прямує лазер, а вже на фото буде обведено рамкою, від якої частини авто він відбивався».

На думку вченого, для створення вітчизняного вимірювального приладу з відеофіксатором потрібно близько півроку – стільки ж часу зайняли в ДАІ планування, випробування, підписання контрактів і сертифікація «Візора». Поки що розробникам важко назвати вартість такого приладу. В Росії він продається по €6 тис., вітчизняний був би набагато дешевший. ■

Велика Британія

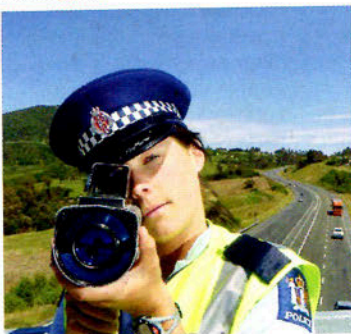
Про камери і радари, розташовані на дорогах з обмеженням швидкості у 64 км/год, потрібно попереджати не менше ніж за 60 м. Якщо ділянка дороги дозволяє їхати швидше, то водій має дізнатися про фотокамеру за 100 м. У 2005 році Асоціація автолюбителів опублікувала офіційну карту, на якій значилися всі 5 тис. фоторадарів Великої Британії, і купити її можна було в будь-якому книжковому магазині. На думку видавців, знання місць розташування камер дасть змогу уникнути небезпечних ситуацій на дорогах, коли водій, закріпивши прилад, різко тис на гальма.

Німеччина

Тамтешні автомобілісти переконали владу в тому, що спалахи фотокамер у темний час створюють аварійну ситуацію на дорогах, засліплюючи водіїв, які мчать на швидкості. Тому про наявність камери попереджає знак, розташований за 300–500 м до неї. Іноді знаки встановлюють як профілактику правопорушень – радара у вказаному місці може не бути.

Китай

У країні відеокамери встановлюють у місцях, де передбачено обмеження швидкості: на перехрестях, біля пішохідних переходів, а також на головних дорогах. В останньому випадку на трасі є попереджальні знаки. Зазвичай факт порушення встановлюється відеоспостереженням. Далекий комп'ютер присилає на сервер автоінспекції рішення про накладання штрафу. Порушники платять штрафи тільки за безгріховним розрахунком – для цього у кожного водія відкрито рахунок у банку ICBC.

Знайдені в пісках

Європа готова вкладати в будівництво геліостанцій у Сахарі величезні ресурси. У цьому її енергетичне та політичне майбутнє

Автор:
**Жанна
Безп'ятчук**

Сонце одне на всіх на всі віки. Але сучасна наука готова посперечатися навіть із цією аксіомою світоустрою. «Другим Сонцем» назвали німецькі енергетики параболічні дзеркала гігантських сонячних електростанцій майбутнього. Мовляв, своїм сьйвом вони не поступатимуться самому небесному світилу. За цими зухвалими порівняннями стоять уже конкретні дії та проекти з розвитку сонячної енергетики у Північній Африці.

ГЕЛІОМЕМОРАНДУМ

Влітку 2009 року 12 європейських компаній підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо реалізації проекту Desertec Industrial Initiative (DII). У цій назві поєднані два англійські слова: пустеля (desert) і техніка (technic). Меморандум містить домовленість про будівництво перших великих геліостанцій у Сахарі. Вироблену на них електроенергію підводним кабелем постачатимуть через Середземне море до Європи. Вартість мегапроєкту оцінюють у €400

млрд. Навіть його пілотні ініціативи коштуватимуть щонайменше €23 млн. Для порівняння: вартість трубопроводу Nabucco становить €8 млрд (див. *Тиждень*, №30/2009). Планують, що загальна потужність сонячних енергооб'єктів у Сахарі сягатиме 50 тис. МВт. Для порівняння: загальна потужність світової атомної енергетики – 365 тис. МВт.

Desertec уже порівнюють за значенням для науково-технологічного поступу людства з висадкою людини на Місяць. А ось критично налаштовані експерти – ще й із будівництвом Багдадської залізниці (Берлін – Кувейт), що тривало з 1903 по 1940 рік і не виправдало вкладених коштів. Мовляв, плани з будівництва геліостанцій в пустелі не є такими вже й сонячними, а реалізувати їх оперативним шляхом вдасться через безліч труднощів. Але фундатори Desertec – політики, промисловці, великі бізнесмени, які переважно є членами Римського клубу, – налаштовані оптимістично та обіцяють вже за три роки опри-

люднити детальні інвестиційні плани.

Поміж акціонерів Desertec такі відомі бізнес-гравці енергетичної галузі, як шведсько-швейцарська компанія ABB, концерн Siemens (який, зокрема, спеціалізується на виробництві турбін для сонячних електростанцій), дві найбільші німецькі енергокомпанії E.ON та RWE тощо. Стратегічним питанням фінансування мегапроєкту опікуватиметься Deutsche Bank, а всі ризики візьме на себе одна з найбільших у світі страхових компаній Münchener Rück. Проєктування об'єктів здійснюватиме також дуже відома в царині сонячної електроенергетики німецька компанія Solar Millenium. Щоправда, на репутацію цієї компанії впала тінь після того, як німецька преса оприлюднила дані про причетність її засновника Ганнеса Куна до компанії Düsseldorfer DM Beteiligungen, що проводила обладнання на сірому ринку капіталів, тобто ринку напівлегальних фінансових операцій.

КОМЕНТАР ЕКСПЕРТА

Андрій Конеченков,
голова правління Української вітроенергетичної асоціації

У Єврокомісії сьогодні розглядають можливість того, щоб Європа до 2050 року взагалі відмовилася від атомної енергетики. Передбачають, що на той час від 10 до 25% електроенергії Європа отримуватиме із Сахарі. Решту – за рахунок вітро- та гідроенергетики, а також використання біоенергетичних ресурсів. Такий мегапроєкт окупиється лише в довготерміновій перспективі – за 50 або 100 років. Європа завчасно піклується про свої майбутні покоління.

Водночас уряди північноафриканських країн насамперед стурбовані тим, як у найближчі роки забезпечити електроенергією свої країни. Енергетичні потреби в регіоні щороку зростають на 7–10%.

Фотоелектричні системи, які вже активно використовують у країнах Центральної та Західної Європи, не можуть конкурувати з експортом електроенергії із Сахарі. Їхні масштаби абсолютно різні. У Європі функціонують переважно локальні об'єкти малої потужності, спрямовані на автономне енергопостачання приватних будівель. Гігантська сонячна електростанція в Сахарі – це абсолютно інший масштаб і інші перспективи. Уже сьогодні багато вчених з різних країн світу прогнозують, що саме сонячна енергетика стане головним постачальником електричної та теплової енергії у світі.

КАБЕЛЕМ ДО ЄВРОПИ

З погляду технології цей проєкт, попри його мегамишталби, є цілком реалістичним і досяжним. Ще в 1970-х у Європі активно розвивалися дослідження в цій галузі. Стимулом для них були дві нафтові кризи поспіль (у 1973 і 1979 роках). Тоді ж відомий німецький авіаконструктор і засновник Інституту екологічної техніки Людвіг Бюльков, спираючись на наукові розрахунки, зіронізував: «Щоб забезпечити Європу електроенергією, потрібно вкрити сонячними енергоустановками дві третини території Лівії». Однак відтоді технології

Схема майбутньої інфраструктури Desertec для стабільного енергозабезпечення Європи, Близького Сходу та Північної Африки (EUMENA)

Ілюстрація: Андрій Єрмоленко

Розмір площ, потрібних для розміщення сонячних установок, що задовольняють сьогоднішні потреби

- Світ
- ЄС
- Близький Схід та Північна Африка

Desertec

- Сонячно-термальні електростанції
- Фотовольтаїчні
- Вітрові електростанції
- Гідроелектростанції
- Використання біомаси
- Геотермальні електростанції
- Лінії електропередач (1 черга)
- Лінії електропередач (2 черга)

Пілотні проекти газо-сонячних електростанцій у Північній Африці (незалежно від Desertec)

Назва	Країна	Потужність, МВт	Примітка
Solar Power Plant I	Алжир	Сумарна – 146, сонячної установки – 34	Запуск заплановано на 2010 рік
	Марокко	Сумарна – 472, сонячної установки – 20	На стадії проектування
	Єгипет	Сумарна – 150, сонячної установки – 20	На стадії початку будівництва

5 найбільших фотовольтаїчних електростанцій у світі

Назва	Країна	Потужність, МВт
Olmedilla Photovoltaic Park	Іспанія	60
Puertollano Photovoltaic Park	Іспанія	50
Moura photovoltaic power plant	Португалія	46
Lieberose Photovoltaic Park	Німеччина	45
Waldpolenz Solar Park	Німеччина	40

Сонячно-термальні електростанції у світі

Назва	Країна	Потужність, МВт
Solar Energy Generating Systems	США	354
Nevada Solar One	США	64
Andasol 1	Іспанія	50
PS10 solar power tower	Іспанія	11
Kimberlina solar thermal power plant	США	5
Liddell Power Station	Австралія	0,36

Фотовольтаїчні електростанції – перетворюють сонячну енергію безпосередньо в струм, використовуючи фотоелементи

Сонячно-термальні електростанції – перетворюють сонячну енергію в теплову, а потім – в електричну

постійно вдосконалювалися, а попит на електроенергію зростає. Сьогодні йдеться про те, що мережа сонячних електростанцій на території Єгипту, Алжиру, Марокко та Лівії до 2050 року може забезпечити щонайменше 10% електроенергії, потрібної Європі.

Технологію виробництва сонячної електроенергії вже апробовано в Іспанії чи Німеччині. Параболічні дзеркала геліостанцій відбивають сфокусоване сонячне світло на чорні металічні труби з маслом. Нагрівшись, воно надходить до теплообмінника і віддає свою

енергію паровій турбіні, яка і виробляє електроенергію. Для транспортування електроенергії до Європи морським дном планують використати спеціальний кабель, що охолоджується рідкою вуглекислотою і практично не передбачає втрат електроенергії. ■

ФОТО: REUTERS

ПОЛІТИЧНІ БАР'ЄРИ

Більшою проблемою в реалізації проекту є не технології, а політика. На сьогодні з усіх країн Північної Африки лише Єгипет дав однозначну згоду на участь у Desertec. З Алжиром і Лівією, успішними експортерами газу й нафти, треба ще домовлятися. Переваги проекту очевидні. Геліостанції в Сахарі продукуватимуть енергію не лише для Європи, а й для країн-виробників, тобто за рахунок сонячної енергетики держави Північної Африки зможуть також частково задовольнити свої потреби в електроенергії. Desertec принесе інвестиції, створить технологічні оази в пустелі. А це нові робочі місця, нові поселення, нові можливості.

Водночас європейці визнають небезпеку появи нового «сонячного колоніалізму». Тому їм важливо переконати африканських партнерів у взаємовигідності енергетики в пустелі. Є й інша небезпека: Європа, позбувшись нафтогазової залежності від північноафриканських країн, може потрапити в іншу – сонячну. Натомість залежність Західної та Центральної Європи від російських вуглеводнів, а

сонячні поля. Геліостанція у Бені Матхар (Марокко) буде частиною Desertec

отже, і їх транзиту територією України, зменшиться. Наша країна може частково випасти з великої європейської енергетичної гри не лише через будівництво нових трубопроводів на кшталт Nabucco чи Північного потоку, а й унаслідок сходження в Сахарі «Другого Сонця», що світлитиме заможним європейським країнам.

ІДЕЯ СОНЯЧНОЇ АВТАРКІЇ

Деякі європейські експерти вказують на те, що Європі значно дешевше й корисніше розвивати сонячну електроенергетику на власній території. Ан-

станціях і за допомогою сонячних батарей. Навіщо ж змагатися за постачання дорогого сахарського струму? У 2006-му лише у Великій Британії понад 78 тис. будинків посплугувалися сонячними батареями. Але, за даними тієї самої Q-Cells, на сьогодні в Європі за допомогою Сонця виробляється лише 0,3% електроенергії.

Однією з основних проблем сонячної електроенергетики є її низька рентабельність. Сонячний струм коштує більше, ніж той, що виробляється на теплових і атомних електростанціях (15–23 євроценти за 1 кВт·год). Очікують, що його вартість поступово знижуватиметься й зрівняється з цінами на електроенергію іншого походження. Тому вже сьогодні на межі двох континентів замислюються проекти, що можуть суттєво змінити і енергетичний, і політичний ландшафт Європи. Україна, наголошують експерти, перебуває поза цими змінами. А тим часом Західна та Центральна Європа знаходять нові шляхи гарантування своєї енергетичної безпеки. ■

ЄВРОПА, ПОЗБУВШИСЬ НАФТОГАЗОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПІВНІЧНОАФРИКАНСЬКИХ КРАЇН, МОЖЕ ПОТРАПИТИ В ІНШУ – СОНЯЧНУ

тон Мілнер, голова німецької Q-Cells, яка є найбільшим у світі виробником елементів сонячних батарей, заявив, що, за прогнозами його компанії, до 2020 року близько 12% електроенергії в Європі вироблятиметься на сонячних електро-

Продовження на стор. 38

Великий антикварний салон 2009

ОГЮСТ РОДЕН
Сальвадор ДАЛІ
Франсуа ПОМПОН
Наталія ГОНЧАРОВА
Олександра ЕКСТЕР

За підтримки
«АртФонду
Ігоря Воронова»

5-17
ЖОВТНЯ

Спеціальний
партнер:

Приймає:

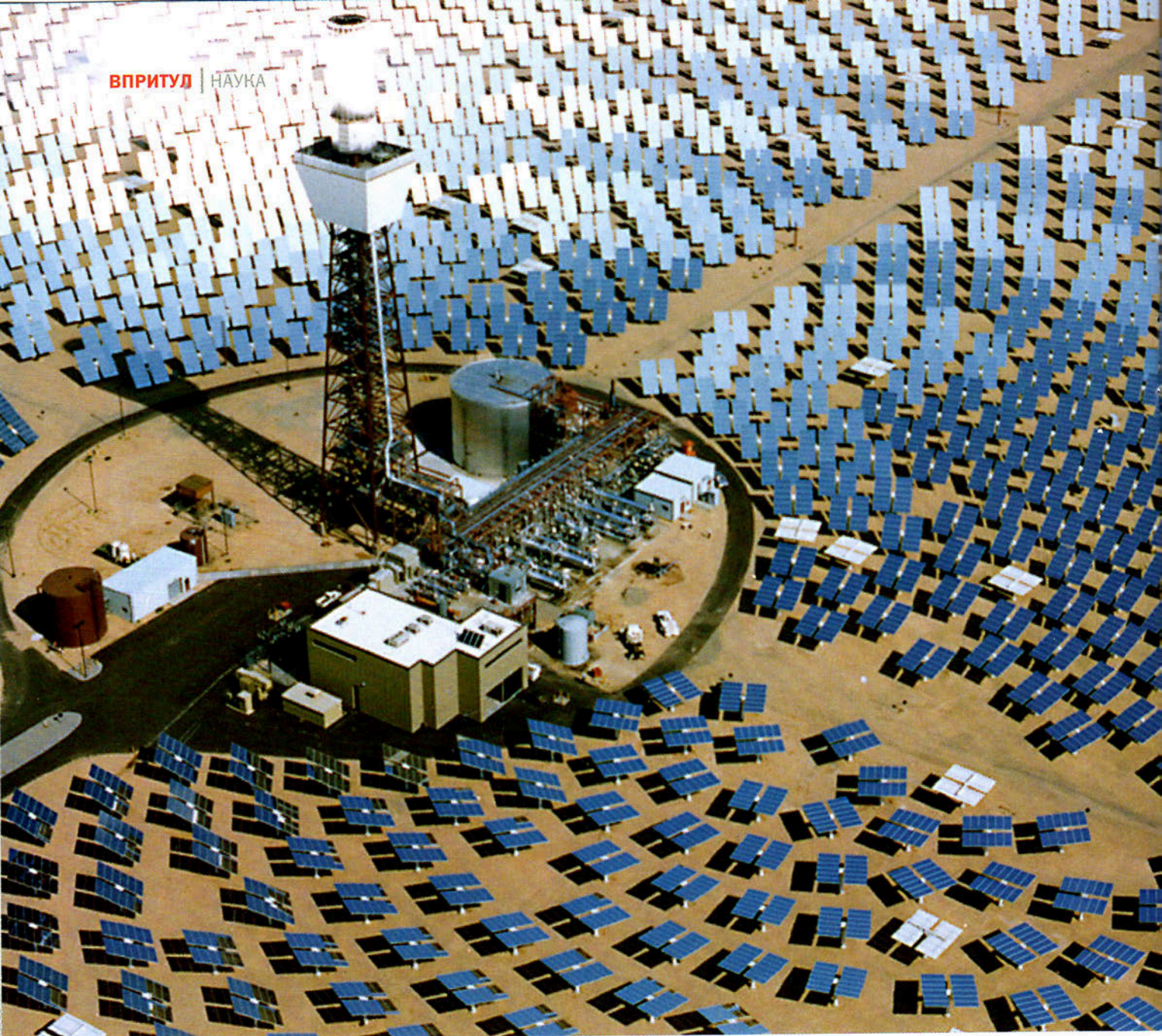
Технічний
партнер:

Інформаційна підтримка:

Організатори: Український дім, Журнал «АРТ-Юкрейн» Київ, вул. Хрещатик, 2

Спіймати Сонце

Завдяки нанотехнологіям уже через 10 років геліоенергія може стати дешевшою від атомної

Автор:
Костянтин
Зварич

Цьогоріч ціна російського газу для України вже двічі знижувалася, але й нинішні \$198,3 за 1 тис. м³ усе ж учетверо перевищують рівень 2005-го (\$50). А в першому кварталі наступного року,

вважає представник президента з міжнародних питань енергетичної безпеки Богдан Соколовський, паливо коштуватиме близько \$300. Нафтопродукти також протягом останнього десятиліття (піка досягнуто у

липні 2008-го – майже \$150 за барель сирої нафти) нестримно дорожчали. Поліпшення ситуації у світовій економіці знову спричинить підвищення їхньої вартості. Україна поки що якимось непереконливо прагне відмови-

ФОТО: PHIL

ФОТО: AP

ще не був готовий відзначити науковця за його революційні спеціальну та загальну теорії відносності, що змінили наше уявлення про світ, відкрили шлях розвитку ядерної енергетики.

Здавалося б, усе просто: теорія розроблена, технологія виготовлення напівпровідникових елементів, що перетворюють світло на електричний струм, вдома понад півстоліття – будуй якомога більше сонячних електростанцій. «Сировина» безплатна впродовж усієї світлої частини доби. Про парниковий ефект, радіоактивні відходи, вугільні копалини можна забути. Проте донедавна рожеві мрії розбивалися об дійсність. Хоча кремній, який використовують для створення сонячних панелей, другий за поширенням елемент (після кисню) на планеті, у чистому вигляді він не трапляється. Земна куля на чверть складається з різноманітних його сполук: піску, кварцу. До того ж виявилося, що для виготовлення монокристалічного кремнієвого фотоелемента потрібно доволі багато електроенергії. А отже, його вартість є доволі кусючою.

ПАДІННЯ ЦІН

На початку 1970-х вартість монтажу одного вата «сонячної потужності» становила близько \$100. Певна річ, за таких умов створювали лише дослідні

ЕНЕРГЕТИЧНА АВТОНОМІЯ. Володимир Іванов з Івано-Франківська встановив на даху будинку геліо-теплову станцію, що дозволяє обігрівати квартиру площею 60м² та забезпечує гарячою водою 4 осіб

зразки. Уявіть: щоб заживити 100-ватну лампочку, потрібно вкласти \$10 тис. Але прогрес швидко бере своє. І вже в середині 1980-х ця цифра зменшилася вдвіть. Нині побудова одноватної потужності коштує вже близько \$5–6. Але це все однозначно перевищує ціни в традиційній енергетиці. У світі сучасну теплоелектростанцію будують, виходячи з розрахунку орієнтовно \$2,1 за ват. Атомна генерація ще дешевша. Для прикладу (хоч остаточної цифри ще не наведено): вартість третього енергоблоку-мільйонника Хмельницької АЕС становитиме \$1,5–1,8 млрд за 1000 МВт, тобто ват потужності обійдеться у \$1,5–1,8.

Фірма, що пропонує послуги з установа геліобата-

НИНІ ОДИН ВАТ ГЕЛІОЕНЕРГІЇ КОШТУЄ \$5–6, АТОМНОЇ – \$1,5–1,8

рей, в Україні достатньо. Приміром, київське ВАТ «Квазар», севастопольське ТОВ «Афрос», рівненське представництво компанії Solarpol – вони мають свої сайти в мережі інтернет. Але про їхні ціни інформація дещо розпливчаста. Аналізуючи дані, що містяться в мережі, можна дійти висновку, що в Україні ват сонячної потужності коштує \$8–10. Багато це чи мало? Уявіть, що ви маєте забезпе-

тися від дорогої вуглеводневої залежності. А між тим багато розвинених країн дедалі активніше дивляться не під ноги, де розташовані поклади, а вгору: до безплатного енергоджера – Сонця.

ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Вперше явище фотоефекту – випромінювання електронів під дією сонячного світла – спостерігав ще у 1831 році Олександр Бекерель. Але розробив і пояснив цю теорію вже в 1905-му Альберт Ейнштейн. До речі, саме за теорію фотоефекту він і отримав 1921-го Нобелівську премію. Тогочасний вчений світ

ФОТО: УНАН

ними сонячними батареями, вимушені доволі дорого купувати енергопостачальні компанії, щоб підтримати розвиток «зелених технологій». В Іспанії нові будинки обов'язково мають зводитися з батареями на даху. Різноманітні заходи підтримки й приводять до щорічного зростання продажу фотоелементів приблизно на третину. За даними Європейської асоціації фотоелектричної промисловості, на початок 2008 року потужність усіх сонячних батарей становила 9,2 ГВт. І в Асоціації прогнозують, що до 2030-го вона може зрости у... 200 разів – до 1800 ГВт. Енергія сонця становитиме шосту частину всього енергоспоживання планети (зараз менш як 0,1%). Цифри здаються шаленими, але з огляду на наукові успіхи цілком реальними.

Нині сонячний елемент являє собою масивну конструкцію завтовшки у кілька сантиметрів та вагою в десятки кілограмів. Елемент розміром метр на метр має потужність близько 100 Вт (тобто для вже згаданого котла потрібно 20 м² даху). Причому коефіцієнт корисної дії (ККД) батареї не дотягує до 20%: під час нагрівання (а як без цього? – елемент працює на сонці) стрімко знижується потужність, що генерується. Вчені працюють над підвищенням

ГЕЛІООСТРІВ. Сонячні батареї незамінні у таких ізольованих місцях, як острів Зміїний

чити електрикою опалювальний котел потужністю 2 кВт – віддайте \$16–20 тис. Для цілкової енергонезалежності будинку вистачає близько 6–7 кВт, тобто потрібно мати \$50–70 тис. Проте, підкреслюю, це орієнтовні розрахунки: компанії-постачальники пропонують звернутися до них, а вони самостійно підрахують.

ЕНТУЗІАСТИ СОНЦЯ

В Україні зі зрозумілих фінансових причин сонячні батареї не набули значного поширення. Але в Києві кілька десятків будинків

мають ці альтернативні джерела живлення, в Чернігові від сонячних елементів опалюється католицький собор, у Маріуполі – пологовий будинок. І в галичан є приклади встановлення на дахах фотоелементів: у Львові та на Івано-Франківщині. Аматори й умільці самотужки встановлюють їх на своїх будинках.

У Європі екологічно чисті енергопотужності мають поки що невеликий, але динамічний попит: влада фінансово сприяє ентузіастам. Приміром, у Німеччині влітку надлишок електроенергії, що генерується приват-

СОНЯЧНИЙ БУМ

У вересні інформаційні агенції дали кілька повідомлень про геліопроекти, які в разі виконання задекларованого суттєво змінять енергетичний баланс на планеті. Саме на всій планеті, а не в певному регіоні, бо в інформації йшлося і про Америку, і про Азію, і про Європу... навіть про космос. Більшість проектів, які анонсують їхні проєктувальники, мають на меті збудувати найбільшу в світі сонячну електростанцію.

Китай

Ініціатори проєкту: китайський уряд спільно з американською компанією First Solar

Місце побудови: плато Ордос, китайська провінція Внутрішня Монголія

Терміни: 1 червня 2010-го – 2020 рік. Об'єкт споруджуватимуть у чотири етапи. Демонстраційна частина

станції потужністю 30 МВт має запрацювати влітку наступного року

Потужності: від 2 ГВт

Вартість: фінансові подробиці угоди не розголошуються, але фахівці вважають, що будівництво аналогічної геліостанції в США коштувало б \$5–6 млрд, а в Китаї (завдяки значно дешевшій робочій силі та комплектуючих) обійдеться дешевше

Сахара:

Ініціатори: 12 європейських енергетичних компаній

Місце побудови: Єгипет, Алжир, Марокко та Лівія

Терміни: до 2050 року

Потужність: 50 ГВт

Вартість: €400 млрд

Космос:

геліостанція – супутник Землі

Ініціатори: 16 японських корпорацій на чолі з Mitsubishi Heavy Industries

Місце побудови: навколоразомна орбіта

Терміни: до 2040 року

Потужність: 1 ГВт

Вартість: орієнтовно \$21,5 млрд, причому лівова частина витрат – доставка вантажів на орбіту

Індія: «Об'єднане Сонячне Місто»

Ініціатори: американська компанія Clinton Foundation зараз веде переговори з урядом Індії

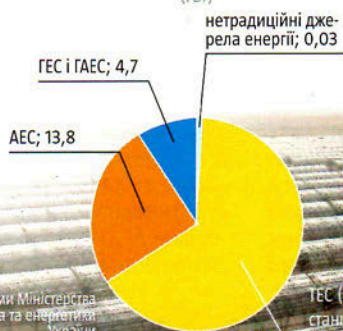
Місце побудови: пустеля Тар, індійський штат Гуджарат

Терміни: невідомо

Потужність: 5 ГВт

Вартість: орієнтовно \$475 млн

Електростанції енергосистеми України (ГВт)

За даними Міністерства палива та енергетики України

ГЕС (разом із блоками станціями) – 33,5

детальніше про Desertec на стор. 34

ККД, але навіть не це обіцяє сонячним батареям, даруйте, світле майбутнє. Сучасні нанотехнології відкривають перед прибічниками енергії сонця справді шалені перспективи.

СВІТЛЕ МАЙБУТНЄ

Останнім часом науковці йдуть шляхом створення не найефективніших батарей, а максимально придатних для використання. ККД уже не є найвищим пріоритетом. Основні завдання – зручність фотоелементів і здешевлення виробництва. Технологічним підґрунтям для нових сучасних батарей слугують тонкоплівкові фотоелементи. У них струм генерує не кремній, а тонкий шар інших напівпровідників. Їхня ефективність нижча, але вони являють собою тонку скляну пластину або фольгу. По-перше, їх можна використовувати навіть замість жалюзі. По-друге, розміщувати на поверхні будь-якого профілю. По-третє, змінюється технологія виробництва. Якщо раніше покриття металевої чи скляної основи тонким шаром напівпровідника

здійснювали шляхом вакуумного запилення, то каліфорнійська компанія Nanosolar розробила революційну технологію... друкування сонячних батарей спеціальним чорнилом, що містить суміш напівпровідникових наночастинок. Торік американська фірма оголосила про запуск обладнання, що виготовлятиме

В ЧЕРНІГОВІ ВІД СОНЯЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ОПАЛЮЄТЬСЯ СОБОР, А У МАРІУПОЛІ – ПОЛОГОВИЙ БУДИНОК

фотоелементи потужністю... 1 ГВт на рік, при цьому в неї заздалегідь замовлена вся продукція. Очікується, що нова технологія і зростання обсягів виробництва дадуть фахівцям Nanosolar змогу зменшити вартість вата потужності до \$1 (!). А це дешевше навіть від атомної генерації.

Експерти Європейської асоціації фотоелектричної промисловості переконані, що за п'ять років на півдні континенту гелі-

оенергія стане конкурентоспроможною на ринку, за десять років на теренах усієї Європи, навіть Північної, вона буде дешевшою від традиційної. Навіть газ в оселях можна буде замінити на сонячну енергію. Звісно, це потребує часу, але перспективи... Причому можливий відхід світу від споживання вуглеводнів розуміють і росіяни – працюють для розвитку власних «сонячних технологій». У вересні минулого року на Міжнародному інвестиційному форумі «Сочі-2008» було презентовано спільну розробку Північно-Кавказького державного технічного університету, Фізико-технічного інституту імені А. Йоффе та Південно-Російського державного технічного університету. Вартість енергії, яку продукуватиме розроблена ними сонячна батарея на основі використання нанотехнологій, не перевищуватиме одного рубля за кіловатгодину. Реалізацію проекту заплановано на 2009 рік у Ставрополі. Україна, на жаль, поки що стоїть осторонь від усіх цих процесів. ■

ХТО ДИВИТЬСЯ РЕКЛАМУ ВДОМА?

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор
www.presscom.ua

Сила плюралізму

Один із найвидатніших славістів світу
Санте Грачотті про місце України в Європі
та небезпеку імітації Заходу

Автор: Жанна Безп'ятчук

Переклад з італійської: Оксана Пахльовська

Фото: Макс Левін

Свою доповідь на міжнародній конференції «Магічний вплив Гоголя на світовий та український культурний процеси» в Києві у вересні цього року професор-славіст з Італії Санте Грачотті зачитав українською мовою. Але й у вересні 1983-го на Міжнародному конгресі славістів у радянському Києві своє заключне слово він виголосив також українською. На той момент це був резонансний, сміливий учинок, якому зала беззастережно аплодувала.

Уже понад півстоліття ця людина досліджує слов'янські культури. Якщо визнати слушність тези про те, що лише з просторової та часової відстані відкривається істинна суть речей, то італійський славіст зі світовим ім'ям, популяризатор української тематики в Європі може розповісти нам про нас самих чимало цікавого й невідомого.

ПАНУКРАЇНСЬКІ СМИСЛИ ТА ЄВРОПА

У. Т.: Пане професоре, згідно з вашою концепцією українського «пан'європейського синтезу», мовний, культурний, політичний плюралізм нашого суспільства слід розглядати як елемент європейської ідентичності. Натомість політики, ЗМІ часто інтерпретують це як слабкість, як розкол на Схід і Захід. Яким чином варто долати цей парадокс?

— Я так само колись ставив питання про плюралізм. Що це? Явище, що виявляє слабкість, чи навпаки? Ми маємо приклади країн, які своєю історією довели, що в плюралізмі криється велика рушійна сила. Це Велика Британія, частково США, певною мірою це й Німеччина. Народ добре структурований і свідомий себе не боїться плюралізму. Проте потрібно робити так, щоб плюралізм став цінністю не лише для невеличкої еліти, а й для широких верств населення. Саме по собі багатоманіття є силою, проте воно має стати об'єктивною реальністю для всього суспільства.

У. Т.: Чим, на вашу думку, суспільству може загрозувати ігнорування чи маргіналізація елітарної культури? Я запитую це, маючи на увазі Україну.

— Потрібно досягти певної рівноваги. Треба утримати елітарну культуру. Це життєво важливо, тому що культура, яка стає універсальною, вже не є культурою як такою. Водночас украї важлива постійна взаємодія різних рівнів культур, а саме культури елітарної з масовою. Ось, приміром, ті самі пригодницькі фільми про сицилійську

мафію. Мільйони італійців дивляться ці фільми, але їхньою основою є романи видатних письменників. Це елементарний приклад утримання зв'язку між культурою елітарною і масовою, доступнішою для ширших верств населення.

У. Т.: Європу до певного часу ототожнювали з її Заходом, сьогодні Європу ототожнюють суто з Європейським Союзом. Які наслідки це хибне уподібнення може мати передусім для самої Європи?

— Це може мати дуже негативні наслідки, особливо для політики і тих, хто її творить. Сучасні інтелектуали, які мають широкі погляди на речі, не допускають такого змішування термінів. Вони можуть прийняти ці ототожнення, лише ставши заручниками певних політичних тенденцій, зокрема ксенофобії. Культура Заходу є абсолютно відкритою для інтеграції. Я хотів би говорити насамперед про Італію, в якій за межами політики є цілковита відкритість щодо іноземців. Я походжу з області Марке, маленького регіону в Центральній Італії, де проживає дуже багато іноземців. Різні національності й культури там співіснують мирно і плідно. Там дуже поважають українців, українських жінок.

Тож на культурному рівні все гаразд. Натомість потрібно лікувати і виправляти політику. Нинішнє керівництво Італії — це праві сили (*Партія прем'єр-міністра Сільвіо Берлусконі «Народ свободи», Ліга Півночі та Рух за автономію.* — Ред.). Це політичні угруповання, що відвертаються від «слабких іноземців» і симпатизують «сильним». Берлусконі є другом Путіна, але не є другом президента Грузії. На щастя, політика — це явище, що не охоплює всіх сфер життя суспільства. Наша італійська культура найвідкритіша до інших культурних реальностей. Ми всі разом маємо працювати над зближенням різних європейських культур. Я читав у літаку газету італійських українців «Наша газета», у якій представники української діаспори хвалять політику нинішнього італійського прем'єр-міністра. Це схилення перед культом пе-

ремної влади не є виправданим. Дуже важливо, щоб і з боку України демонструвалося розуміння увага та повага насамперед до культури, а не низькопробної політики.

У. Т.: Ви наголошуєте на тому, що сьогодні в Європі панує споживацька культура образів, а не ідей, змістів, речей. Чи можна в такому разі говорити про цивілізаційну кризу? Чи не могла б Славія, слов'янська Східна Європа, своєю життєвою енергією допомогти Старій Європі в долати етичних криз?

— Цивілізація образу не є цивілізацією суті й змісту. І тому це негативний феномен. Також потрібно ставити питання про те, яка частина Європи — Східна чи Західна — є більшою жертвою культури образу. Донедавна основний вияв цієї хвороби — культ видимості, поверховості, споживання — панував саме в Західній Європі. А ось на європейському Сході зберігалася більша увага до речей, до суті. Наприклад, у Польщі, у країні-посередниці між Заходом і Сходом, я відзначив для себе збереження уваги саме до змістів. Це особливо яскраво проявляється в гуманітарних науках. У польських університетах не впускає живе зацікавлення питаннями літератури, цінностями гуманізму, здобутками Ренесансу. А в Італії, як і в інших країнах Західної Європи, увага до цих речей послаблюється.

Натомість у Польщі окреслилася криза, спричинена запровадженням в університетах Болонської системи. Вона фактично руйнує східноєвропейські університети. Я маю дуже великі перестороги щодо цього. Боюся, що імітація Заходу, яка спостерігається в Східній Європі, зрештою може призвести до патологічних явищ. Тобто Схід Європи може не лише повторити, а й поглибити помилки Заходу. Тому вам, українцям, варто бути консервативними в позитивному сенсі, тобто зберігати свої традиції та здобутки. Не треба бути провінціалами, ви маєте бути абсолютно свідомими власної цінності. Або Європу ми зробимо всі разом у своєму розмаїтті, або Європи не буде. Західна і

Центральна Європа має потребу в Східній, але лише за умови, що остання буде здоровою і самодостатньою.

ВІД КУЛЬТУ КОРИННЯ ДО ПЛЮРАЛІЗМУ

У. Т.: Яким є сьогоднішня і яким ви бачите майбутнє славістики в Європі, особливо в умовах ринкового тиску й економічних негараздів?

— Економіка завжди зумовлює політику, а політика — культуру. Мало би бути все навпаки.

ЗАХІДНА Й ЦЕНТРАЛЬНА ЄВРОПА МАЄ ПОТРЕБУ В СХІДНІЙ, АЛЕ ЯКЩО ОСТАННЯ БУДЕ ЗДОРОВОЮ І САМОДОСТАТНЬОЮ

Та, на жаль, сучасна історія Європи підтверджує слушність висновків Карла Маркса. Що ми маємо робити? Важко сказати. Ми, інтелектуали, є пророками, які волають у пустелі. Але ми не маємо права відмовлятися від наших поглядів, якщо нас ніхто не чує. Треба, щоб нам на зміну прийшли пророки молодші. І ми маємо доручити їм роль нести наш спадок. »

БІОГРАФІЧНА НОТА

САНТЕ ГРАЧОТТИ

Мовознавець-славіст, історик слов'янських літератур. Народився 1923 року в італійському місті Озімо. Почесний президент Італійської асоціації українських студій і Товариства Адама Міцкевича. Досліджуючи давню українську літературу, Грачотти розробив концепцію унікального українського «пан'європейського синтезу», який, на його думку, є невід'ємною частиною європейської культури, наголошує на унікальній посередницькій ролі України в діалозі між Заходом та Сходом. 1948–1953 рр. — навчався в Мілані у католицькому університеті «Сакро Куоре», працював у Державному міланському архіві. 1965–1972 рр. — завідувач кафедри слов'янської філології університету «Сакро Куоре», професор Римського університету «Ла Сап'єнца». Під його керівництвом Департамент слов'янських студій Римського університету став єдиним в Італії та Європі центром славістики, де репрезентовані практично всі слов'янські мови. 1977 р. — при кафедрі слов'янської філології Римського університету запровадив лекції з української мови, що було передумовою створення кафедри україністики (2000 рік). 1991 р. — обраний іноземним членом НАН України.

Наукові розвідки, присвячені Україні: «Спадок Ренесансу в українському Бароко» (Київ, 1993); «Українська культура XVII століття і Європа» (Київ; Венеція, 1996); «Україна між двома Слав'янами та двома Європами».

МАЕСТРО СЛАВІЙ. Україна та Європа – у цієї теми значно більше вимірів, ніж зазвичай припускається

На жаль, славістика в Європі занепадає. Було закрито багато кафедр у Франції, Німеччині, Голландії. Мої колеги-славісти, які працюють у Кельні, зверталися до мене по допомогу. Вони просили допомогти переконати німецький уряд у тому, що треба зберегти кафедри славістики. У цих умовах Італія почувається значно краще. Вона не закрила жодної кафедри, але більшість із них знизили свій науковий рівень. Викладання там часто ведеться фактично на рівні середніх

такі країни, як Італія, мають зберегти вже досягнутий науковий рівень. У цій справі вони мають покладатися також на своїх колег зі Східної Європи, запрошувати їх до викладання.

У. Т.: А яким є становище україністики в Європі на тлі інших напрямів славістики?

– Сьогодні перед україністами стоїть завдання, з одного боку, зберегти культ коріння українського народу, утримати увагу до його традицій, а з іншого – пропагувати ідеї концептуального плюралізму. Тобто вони мають залишатися вірними національному культурному корінню й культивувати концепцію плюралізму. Україна – унікальна країна. Вона не є суто Заходом, Північчю, Півднем чи Сходом. Вона є всім разом. Вона є живим прикладом культурного співжиття та співіснування, який може слугувати моделлю для всієї Європи. А Європа в такому сенсі може слугувати моделлю для всього світу. І цю модель я підтримую. У такому сенсі я називаю себе європей-

ським націоналістом. Це парадокс, але так воно і є по суті.

У. Т.: У своєму виступі в Києві на конференції, присвяченій творчості Миколи Гоголя, ви говорили про Італію як про «батьківщину душі» письменника. Чи можна говорити про те, що в Італії він відкрив для себе той пласт європейської духовності, культури, який поступово витіснявся з його «батьківщини крові» – України?

– Я не думаю, що він шукав цього свідомо. Але він справді знайшов цей пласт. Розумний, освічений мандрівник скрізь знаходить щось для свого осмислення й пізнання. Перш ніж поїхати до Риму, Гоголь вивчав не лише його історію, а й історію всієї Європи від античності до сучасних її часів. Він вивчав історію папства і сприймав його як основного реалізатора культури європейського Заходу. Тож і ми маємо читати книжки, долати в нашому світосприйнятті межі власних культур. Найбільша втрата, яку може пережити людина, – це навіть не втрата гуманності, це втрата глибокого знання культури. ■

«УКРАЇНА – УНІКАЛЬНА КРАЇНА. ВОНА НЕ Є СУТО ЗАХОДОМ, ПІВНІЧЧЮ, ПІВДНЕМ ЧИ СХОДОМ. ВОНА Є ВСІМ РАЗОМ»

шкіл. Тож для збереження славістики в Європі потрібно виконати два завдання. По-перше, такі країни, як Франція чи Німеччина, не повинні далі закривати відповідні кафедри, а

Звук та відео

для всіх видів комерційних приміщень

- | Фонове озвучування приміщень
- | Обладнання для відображення відео
- | Програмне забезпечення
- | Встановлення, налагодження, сервіс

на фото: співробітники ТОВ "ПрессКом" (С. Шаблій, В. Бончар, А. Широк, Д. Євдокимов, А. Осадець, С. Шиня)

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.avinstall.com.ua

WWW.FLYUIA.COM

В обидва кінці

Амстердам
Гельсінкі
Брюссель
Берлін
Мілан
Рим

від

99\$*

Безкоштовно:

- Багаж (до 40 кг)
- Харчування на борту
- Онлайн бронювання
- Онлайн реєстрація на рейс
- Можливість вибору місць у салоні
- Участь у програмі Панорама Клуб

* Кількість місць обмежена.
Збори та податки аеропортів не враховані. Діють інші правила та обмеження.
Придбайте квитки з 01.10.09р. по 12.12.09р. Здійсніть подорож з 01.10.09р. по 15.12.09р.

☎ 044 581 50 50 ☎ 566 МТС, КІВСТАР,
LIFE), VEELINE

МТС - згідно з тарифним пакетом ядрами на місійний телефон/ Київстар та Life) - 3 грн за хвилину/
Veelne - 0,95 грн за хвилину. Ліцензія МАУ ДАА № 368673 серія АВ від 20.02.2009 р.

MAU

Горюндія

Маловідомі околиці північно-східного Полісся – Путивльський район Сумської області – це ареал життя особливої етнографічної групи людей зі своєю мовою, звичаями, побутом

Автор:
Олег
Коцарев

Дорога плавно і безконечно блукає поміж нестримної східнополіської рослинності, вздовж іржавої прикордонної залізниці, торф'яних боліт, колишніх меліораційних каналів, сеймських плавнів, барокових монастирських будівель, порожніх сіл, печер та пагорбів. Ця маленька територія чомусь не здобулася на якусь власну звучну назву, хоч і дуже відрізняється від довколишніх районів. Тому назву її я. Приміром, Горюндія. Від імені горюнів – етнографічної групи, яка все ще мешкає у кількох тутешніх селах поміж «класичних» українців та росіян.

«МЮХТЕР, ІДЗІ МЯНЕ!»

Із загадкового міні-народу й поцінемо. Найрізноманітніші дослідники української Півночі, публіцисти і науковці час від часу згадують про вельми дивних мешканців сіл Линового, Нової Слободи, Юр'євого та ще деяких. Надто вже радикально їхня мова, побут і фольклор відрізняються від сусідів. Якщо більшість мешканців Путивльського, Білопільського та Глушківського районів, що нині належить Росії, говорять суржиковою українською або ламаною російською, то мова горюнів, особливо старшого покоління, нагадує рідше білоруську. Слова на зра-

зок «йон» (він), «йосць» (є), «гета» (це) виглядають у цьому вельми віддаленому від Білорусі регіоні дивакуваті і навіть прокують українців та росіян на кепкування. А ось що згадує уродженець сусіднього слобідсько-українського селища Тьоткине Олександр. Бабуся його скільно друга так переклала погорюньському назву знаменитого радянського фільму, що хлопці, які це чули, ледь не повмирали зі сміху. Олександр уже кілька десятків років не може забути слова: «Мюхтер, ідзі мяне!» (До мене, Мухтаре!).

Задля справедливості зазначимо, що й звичайні українці

ФОТО: УКРАЇНОРМ

ФОТО НАДАНО ОЛЕНОЮ ГОНЧАРЕНКО, КЕРІВНИКОМ ФОЛЬКЛОРНОГО ГУРТУ «СЕРПІАНКО» (СУМИ)

вміють тут здивувати своєю мовою. Чого варта тільки місцева назва кефіру «гльоганка», що, виявляється, виринає на межі Сумщини і Курщини навпростець із карпатських діалектів та словничка незрозумілих слів у творчості Ольги Кобилянської?

Зате фольклор у горюнів переважно російський. Навіть північноросійський, зауважують дослідники, такий, що начебто має аналоги лише десь у районі Архангельська, на Руській Півночі. Не дивно, що хор бабусь із горюньським репертуаром здобув неабияке визнання на українських та російських фольклорних фестивалях. Старі ж горюнь-

ГОРЮНКИ.
Ліворуч,
у личаках –
найвідоміша
виконавиця
горюньських
пісень Лукер'я
Кошелева

ські хати на фотографіях, здається, нічим не відрізняються від центральноросійських.

Та ще більше від пісень приваблюють зацікавлених осіб предмети матеріальної культури горюнів. Колекціонери й перекупники антикваріату все частіше приїздять до Горюндії по «пряхи» (прялки), одяг, ікони. Купують також у місцевих старовинних сільськогосподарський інвентар, характерні вироби з глини. Автентика тут усе ще дешева, красива і вражаєчє-несподівана. Як, наприклад, досі діючий старовинний, обгризений часом дерев'яний «журавель» над криницею в селі Бунякине.

Одні вчені припускають, що горюни – нащадки білоруських переселенців. Утім, така версія не зовсім пояснює їхній російський фольклор. Дехто вважає, що це українці, «модифіковані» білоруським і російським впливом. Інші воліють сприймати горюнів як специфічну групу росіян.

Мовні кордони в цих краях загадкові, не збігаються з державними – так, українська мова значно поширеніша з російського боку кордону і навпаки. Дехто білоруські елементи мови пояснює впливом «золотої доби» цих місць, коли вони входили до Литовського князівства

ФОТО НАДНЕ ОЛЕГНО ГОНЧАРЕНКО, КЕРВНИКОМ ФОЛЬКЛОРНОГО ГУРТУ «СЕРПНОК» (СУМИ)

з його давньобілоруською мовою.

Набагато простіші побутові посяння місцевих українців і росія: мешканців кількох сіл назвали горюнами, бо в давнину вони були кріпаками Софроніївського монастиря – монахи дуже визискували, тож селяни добряче горювали. А школярі села Горки переконані, що горювати довелося під час Другої світової, коли Нову Слободу вщент спалили гітлерівці.

ШТАБНИЙ МОНАСТІР

Найбільша архітектурна пам'ятка Горюндії – давній монастир на Чудній горі над напівосушеним болотом Мовче. Сьогодні – це це три церковні будівлі й не до кінця відновлена система печер. Усамітненість місця, чудові краєвиди й ліси приваблювали сюди ченців багато століть тому. Історики припускають, що Софроніївський монастир є одним із найстаріших в Україні й виник чи не одночасно з Києво-Печерською лаврою. І вже точно відомо, що сюди втекли у XIII столітті окремі монахи спаленого татарями Києва.

Поодинокі ченці продовжували молитви на Чудній горі й після чергового руйнування обителі. А один із настоятелів, за переказами, простеляв під каретою російської цариці Катерини килими та виставляв уздовж дороги кілометрові столи з делікатесами, щоб випросити в неї нових маєтностей для Софроніїв-

ського монастиря та не втратити всього, що нажито.

У пам'яті старих мешканців довколишніх сіл монастир («Городок») – і просто мальовниче місце, і потужний сакральний знак. Але, крім усього, ще й яблуневий сад, за несанкціоновані відвідини якого ченці в давнину могли відлущувати й замкнути дитину на цілий день у підвалі.

Після Громадянської війни більшовики пограбували й розігнали монастир. Опір горюнів був досить рішучий, але неорганізований. Тому єдине, чим вони змогли зарадити, – це схвати деякі ікони у хатах віруючих. На 70 років! У самому ж монастирі спершу облаштували дитячий будинок, а згодом концтабір для польських військовополонених. На цьому пертурбації не скінчилися. В монастирі тримали худобу, а будівлі розбирали на господарські потреби. Під час Другої світової у приміщенні монастиря розташувався один із перших штабів армії Сидора Ковпака, звідси й починався знаменитий рейд партизанського ватажка до Карпат.

Тож наприкінці 1980-х років Софроніївський монастир являв собою романтичні руїни з обдертої червоної цегли. Протягом 1990-х і 2000-х цілковито відреставровано надбрамну церкву. Вона належить до тієї численної групи церков Центру й Півночі, які, ймовірно, спроектував май-

БАБІНИ ПОСТОЛИ.
Нині мало хто наважується носити автентичне взуття горюнів

СОФРОНІЄВА ПУСТИНЬ.
Цей чоловічий монастир постав у печерах поруч із болотом Молче наприкінці XIII століття

стер українського бароко Іван Григорович-Барський.

Є ще версія, що будував храм невідомий петербурзький архітектор – йому могла дати таке завдання російська імператриця Єлизавета Петрівна після відвідин Софроніївського монастиря. Щоправда, сумнівно виглядає, що той анонімний архітектор аж так майстерно підлаштувався під українські традиції.

Останніми роками Софроніївський монастир став неабияким центром паломництва – і тут дуже допомогло прокладення асфальтової дороги з Путивля з нагоди президентських виборів 2004 року. Гості монастиря набирають воду з освяченої криниці й пошепки розповідають, що до тутешнього старця приїздили навіть Кучма і Янукович. Невідомо, що ці двоє діячів хотіли почути від монаха, але їхніх політичних успіхів розмови зі старцем явно не помножили.

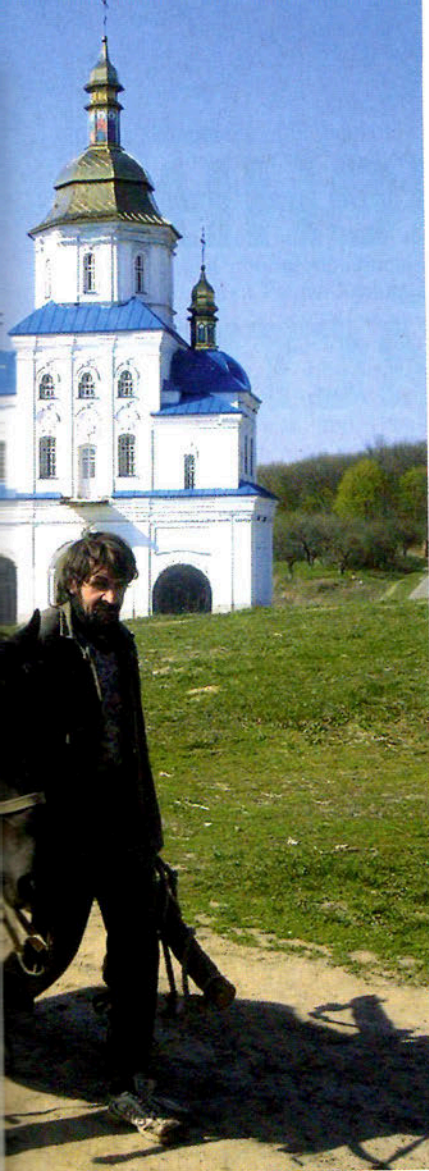

ФОТО НАДАНЕ ОЛЕНОЮ ГОНЧАРЕНКО, КЕРІВНИКОМ ФОЛЬКЛОРНОГО ГУРТУ «СЕРПАНОК» (СУМИ)

ТРІУМФ ПРИРОДИ НАД НОМО SAPIENS

Тут колись партизани Ковпака заманили в болото Мовче цілий натовп німців. Болото є й сьогодні, його трохи сухіша частина перерізана кабанячими й людськими слідами. Причому часто сліди геть нерационально низькі з'являються й нікуди зникають. Коли йдеш цим болотом, ноги занурюються вглиб сантиметрів на десять, а невідома сила, попри здоровий глузд, тягне кудись уперед.

Колись у глибині болота було селище і велася торфорозробка. Сюди з-за російського кордону, із Тьоткинського цукрозаводу, збудованого ще Терещенками, пролягала вузькоколійна залізниця, так звана кукушка. Поступово рейки і шпали розібрали люди. Ну а ліс, поле й болота «з'їли» спершу залізничний насип, а потім і саме селище. Зрештою,

чого-чого, а порожніх чи майже порожніх сіл у Горюндії вистачає. І це теж цікаве та повчальне видовище. Руїни хат, кропива понад людський зріст, самотні старі жінки, які радо пригортають подорожніх водою і фруктами, щоб поспілкуватися з живою людиною... Кажуть, іноді осінніми ночами такими селами їздять на джипах розбійники і дограбовують залишки господарств.

Зате на безлюдді спостерігається розквіт рослинного і тваринного світу. Польові квіти, дерева, густі лісові хащі – усе це чекає на любителів красивидів. Окрема історія – види річки Сейм та її берегів з глинистим, порослим берегом та крейдяними гірками. Чи не найкрасивіше узбережжя у селі Горки. Археологи кажуть, що тут на узвишші стояла давньоруська фортеця. На її башті вночі у разі небезпеки запалювалося вогнище. Його відблиски було видно з аналогічних фортець у нинішньому Білопіллі (у тодішніх літописах – місто Вир) та Путивлі. Цікава метафорична загадка історії: на сигнальній вогняній лінії двох фортець, у Горках і Білопіллі, народилося двоє талановитих поетів ХХ століття: російський декадент-футурист Іван Аксьонов (той, що був дружною на весіллі Анни Горенко-Ахматової та Ніколая Гумільова) й український декадент-символіст Олександр Олесь.

ЕТНОСПІВИ.
Фольклорний гурт «Серпанок» з міста Суми на фестивалі «Золоте латаття» в Путивлі. З ними співає Лукер'я Кошелева (крайня зліва)

Ще одна цікавинка Горюндії, що майже злилася з природою, – прикордонна залізниця. Тихі іржаві колії в оточенні трав, квітів, птахів і комах нагадують кінопочерк Андрея Тарковського. Їх лише двічі на день може потурбувати повільний російський дизель-поїзд із карколомною назвою «Льгов – Локоть». На більшості його тутешніх зупинок не збереглося навіть перонів, але він і далі сумлінно зупиняється у відведеному місці десь на галявинці посеред лісу.

Коліями можна вийти на величезний залізничний міст – чи не єдину тут збережену матеріальну пам'ятку радянської культури, решта розчинилася в болотяно-лісовому бароко. Міст колись був важливим об'єктом, його цілодобово охороняли солдати. Сьогодні про ті часи нагадують тільки порожні малесенькі дерев'яні будочки посеред мосту. Ця типова «вертухайська архітектура», кинута напризволяще над величезною річкою, нарешті набула своєї рідної привабливості й навіть якоїсь аскетичної досконалості. Утім, якщо металеві понтонні конструкції та дерев'яна будка – видовища на любителя, то, наприклад, побачити з цього мосту захід сонця над Сеймом – річ незабуття.

Східна Путивльщина сьогодні непомітна і невизнана, але вона достойна, поза сумнівом, завтрашньої яскравішої ролі на культурній арені України. ■

Повернення майстра Івана

Шедевр барокового мистецтва – ікону пензля Івана Рутковича – показано вперше після багаторічної реставрації

Автор: Катерина Липа

У нашій країні не надто часто презентують публіці заново відкриті після реставрації першорядні мистецькі твори. Точніше, така справді масштабна подія відбулася в Україні вперше за роки незалежності. Після тривалої реставрації у львівському Національному музеї імені Андрея Шептицького відкрито для огляду ікону Жовківського іконостаса пензля видатного живописця другої половини XVII століття Івана Рутковича. Відреставровано також частину різьблених елементів іконостаса. Але експонувати цей грандіозний твір у зібраному вигляді неможливо: висота іконостаса становить майже 12 метрів – приміщення таких розмірів годі знайти. Втім, іконостас, який дійшов до нашого часу не без втрат, успішно заміняє його комп'ютерна реконструкція. Реставрацію виконала група фахівців під керівництвом Володимира Мокрія, куратор проекту – мистецтвознавець Роман Зілінко.

ЗАГАДКОВИЙ МИТЕЦЬ

Про життя одного з найвидатніших українських живописців достовірних відомостей збереглося обмаль. Припускають, що Іван

Руткович народився у Білому Камені поблизу Золочева, а живопису навчався у майстерні маляра Романа Могильницького в Кам'янці-Струмиловій (нині Кам'янка-Бузька) на Львівщині. Проте ні дата народження, ні термін навчання невідомі.

Головне, що ми знаємо про Івана Рутковича, – це те, що його талант розквітнув у Жовкві, де майстер придбав будинок та оселився разом із дружиною своєю у 1680 році. Нинішній скромний райцентр був тоді пишним містом, збудованим на засадах ренесансної концепції ідеального міста за єдиним планом, з ошатними кам'яницями, розкішними храмами різних конфесій, та ще й до того улюбленою резиденцією короля Яна Собеського. Вінценосець був не тільки визначним полководцем, а й інтелектуалом, тож намагався повернути до Жовкви найкращих архітекторів, скульпторів та живописців.

Вочевидь, Іван Руткович був шанованою в місті людиною: обіймав посаду лавника у магістраті, мав чималу майстерню, учні якої ще довго після смерті художника писали у манері, якої він їх навчав. У Жовкві Іван Руткович створив свої найкращі ро-

ЩО ТАКЕ РЕСТАВРАЦІЯ

Пересічному відвідувачу музеїв часом здається, що реставрація мистецького твору – це домальовування знищених фрагментів і надання йому «товарного вигляду». Насправді ж правила наукової реставрації категорично забороняють додавати будь-що до пам'ятки мистецтва. Реставратор докладно вивчає роботу давнього майстра, з'ясовує вік та хімічний склад матеріалів, щоб обрати правильну стратегію «ремонту», яка не зашкодить пам'ятці й збереже її на довгі роки. Твір приводять до ладу по міліметрах: розчищають поверхню, щоб барви засяяли з первинною яскравістю, закріплюють потрісканий шар фарби, «лікують хвороби» картини – різноманітні грибки. Зазвичай процес триває роками, і саме тому закінчення реставрації такого великого живописного комплексу, як Жовківський іконостас, – подія без перебільшення визначна.

боти: іконостаси для церков у Волиці Древянській та Волі Висоцькій, ікони для церков Потелича, уславлених Крехівського та Унівського монастирів. Але його головна робота призначалася для церкви Різдва Христового у Жовкві. Руткович був активним діячем створеного при церкві братства, а фінансував монументальну працю цех місцевих шевців. Утім, припускають, що до оплати такої коштовної роботи могла долучитися вся українська громада міста, та ще й хтось із родини Собеських додав грошенят.

ПРИГОДИ ІКОНОСТАСА

Величний іконостас був створений у 1697–1699 роках Іваном Рутковичем та його майстернею (треноване око може розрізнити у різних іконах руку щонайменше трьох авторів) і заворожував своєю красою парафіян аж до XIX століття. Потім він чомусь опинився у сусідньому селі Нова Скварява. Припускають, що його переміщення якимось пов'язане з великою пожежею, що трапилася у Жовкві 1833 року. Можливо, саме під час пожежі, у якій постраждала церква, іконостас втратив частину ікон та різьблених дерев'яних деталей. У Новій Скваряві його зібрали, як могли, добряче переплутавши первісний порядок розташування ікон. У такому вигляді в 1920-х і знайшов, сфотографував та замалював його один із перших дослідників іконостасів Ярослав Константинович. Коли творіння Івана Рутковича 1937 року потрапило до Національного музею у Львові, виявилось, що сільські умільці намагалися реставрувати іконостас самотужки і завдали йому непоправної шкоди. Львівські фахівці провели першочергові рятувальні заходи, але завершенню реставрації перешкодила Друга світова війна. У 1960-ті витвір докладно дослідила визначний історик мистецтва Віра Свенціцька, а графічну реконструкцію його первісного вигляду створив Петро Лінинський. Але провести комплексну реставрацію ікон і частини дерев'яних деталей вдалося тільки у наш час. Тож віднині шедевр українського живопису буде відомий не лише фахівцям. ■

ДЕЙСУС.
Назва сюжету походить від грецького «дейсіс» — моління

ПЕРШОВІДКРИВАЧ

«Прошу всіх встати і хвилину помовчати. Сьогодні померла Віра Іларіонівна Свенціцька. Вшануймо», — промовила, заходячи в аудиторію, до студентів-мистецтвознавців професор Міляєва. У таких випадках люди зазвичай згадують найяскравіші враження, залишені особою, яка пішла. Ніхто з нас, тодішніх студентів, не був особисто знайомий з визначним істориком мистецтва Вірою Свенціцькою (1913–1991), тож перед нашими очима заморехтіли сторінки її книжок, за якими вивчилося не одне покоління українських мистецтвознавців. І чи не найважливішою з цих праць була монографія «Іван Руткович і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст.» 1966 року. Не те щоб автор Жовківського іконостаса до того не був відомий, але саме Віра Свенціцька ретельно дослідила його творчість і мала мужність розглянути живопис галицького майстра у світовому контексті доби та ще й відзначити його геніальність. У атеїстичному СРСР дослідження церковного мистецтва взагалі не надто вітали, а коли вже щось досліджували, то першій мала лишатися за російською школою: дозволялося визнавати геніальність Андрія Рубльова чи Діонісія. Тож людина, яка провела багато років на засланні за «антирадянську діяльність» (1947–1956 роки) і своєю монографією порушила правила гри по-радянському, ризикувала щонайменше втратою роботи. Але обійшлося, і донька першого директора Національного музею Іларіона Свенціцького до останку рятувала від знищення й забуття українські ікони.

СВЯТИЙ ВОЛОДИМИР.
На голові рівноапостольного князя вінець, подібний до корони галицьких королів

АРХАНГЕЛ ГАВРИІЛ.
В його руках квітка лілеї — символ непорочності Діви Марії

Продовження на стор. 52

Жовківський іконостас був «Біблією для неписьменних» і окрасою інтер'єру храму

Автор: Катерина Липа

Іконостас – це стіна з розмішених у певному порядку ікон, що відділяє вівтарну частину храму від нави, у якій моляться, і є містичним символом межі між небом та землею. Це своєрідний винахід православних слов'ян. У Візантії, з якої вони прийняли хрещення, таких монументальних споруд не було, вівтар відділяла вівтарна перепона. У різних країнах і в різні часи іконостаси виглядали по-різному. В Україні вони розвивалися від тязлових, у яких ікони просто ставили на балки-тязла, до схожих на фасади будівель з архітектурним оздобленням ренесансних та пишних барокових, де ікони виставляють серед позолоченого плетива різьблених рослин. Незмінними в іконостасах лишаються канонічні ряди: намісний, празниковий, Моління (деісусний), пророчий, ікона Спас Нерукотворний над царськими вратами та хрест або Розп'яття вгорі. ■

Ряд неділь П'ятдесятниці із зображеннями євангельських подій, що відбувалися від Пасхи до Трійці

Додатковий ряд із композиціями євангельського змісту

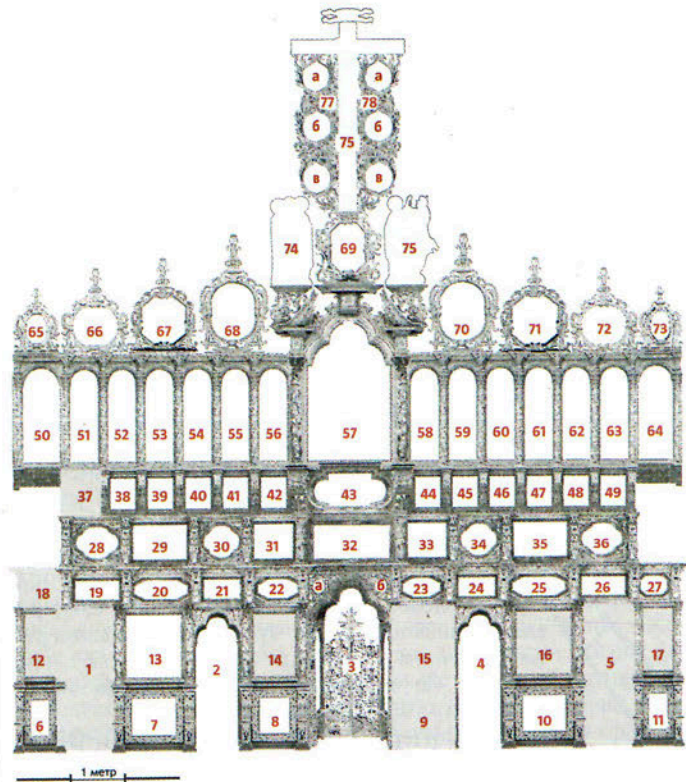
Намісний ряд. За сюжетом храмової ікони, розміщеної праворуч від ікони Христа, можна визначити назву церкви – про це свідчать зображення Архангела Гавриїла на дияконських вратах та ікона Різдва Господнього.

Розп'яття з пристоячими та зображеннями Страстей Господніх, що заміняють **Страшний ряд**

Пророчий ряд із зображеннями біблійних пророків

Ряд Моління із пристоячими Христу Богородицею, Іваном Хрестителем та апостолами, поміж яких одне з перших в іконописі зображень святого рівноапостольного князя Володимира Великого

Празниковий ряд із сюжетами дванадцятих свят: Хрещення, Вшестя, Благовіщення, Входу Господа в Єрусалим, Вознесіння Господнього, Преображення Господнього, Успіння, Різдва Пресвятої Богородиці, Здвиження Животворящего Хреста Господня, Покрова Пресвятої Богородиці, Введення до Храму Пресвятої Богородиці, Різдва Христового

1. Втрачена композиція
2. Дияконські двері. «Архістратиг Михаїл»
3. Царські врата. «Сон Ессея»
а), б) Херувими
4. Дияконські двері. «Архангел Гавриїл»
5. Втрачена композиція
6. Пределла декоративна
7. Пределла декоративна
8. Пределла декоративна
9. Пределла декоративна (втрачена)
10. Пределла декоративна
11. Пределла декоративна
12. Втрачена композиція
13. Хрещення Господнє
14. Богородиця з Дитям (втрачена)
15. Христос (втрачена)
16. Різдво Господнє (втрачена)
17. Ускінення голови Івана Предтечі
18. Втрачена композиція
19. Христос у Славі
20. «Милість Стрітення»
21. Старозавітна Трійця
22. Христос у Марії і Марти
23. Зцілення кровоточивої
24. Три ангели
25. Втеча до Єгипту
26. Розіслання апостолів на проповідь
27. Проповідь Івана Предтечі
28. Явлення Христа Марії Магдалині
29. Увірування Томи
30. Жони-мироносиці
31. Зцілення розслабленого
32. Спас Нерукотворний
33. Христос і самаритянка
34. Зцілення сліпонародженого
35. Явлення Христа Петрові
Александрійському
36. Дорога до Еммауса
37. Різдво Богородиці (втрачена)
38. Введення Богородиці в Храм
39. Різдво Христове
40. Хрещення Господнє
41. Стрітення Господнє
42. Благовіщення Богородиці
43. Тайна Вечера
44. В'їзд до Єрусалима
45. Зішестя в пекло
46. Вознесіння Господнє
47. Зішестя Святого Духа
48. Преображення Господнє
49. Успіння Богородиці
50. Святий Володимир Великий
51. Апостол Тома
52. Апостол Варфоломій
53. Апостол Андрій
54. Євангеліст Марко
55. Євангеліст Матвій
56. Апостол Петро
57. Моління
58. Апостол Павло
59. Євангеліст Лука
60. Євангеліст Іван
61. Апостол Яків
62. Апостол Симон
63. Апостол Пилип
64. Святий Костянтин Великий
65. Праотець Адам
66. Пророки Авакум і Йоїл
67. Пророки Соломон і Єзекїїл
68. Пророки Давид й Аарон
69. Зняття з хреста
70. Пророки Мойсей і Захарія
71. Пророки Ісайя і Даниїл
72. Пророки Гедеон і Єремія
73. Святий Іван Предтеча
74. Пристоячі жони
75. Пристоячі Іван та Лонгин
76. Розп'яття
77. Сцени Страстей (ліве крило хреста)
а) Моління на Оливній горі;
б) Бичування
в) Прибавання до хреста
78. Сцени Страстей (праве крило хреста)
а) Христос перед Каяфею
б) Коронування терновим вінком
в) Несення хреста

Кіно до хліба

У період кризи українці прагнуть не лише хліба, а й видовищ, забезпечуючи кінотеатри стабільною відвідуваністю

Автор:
Наталія
Петринська

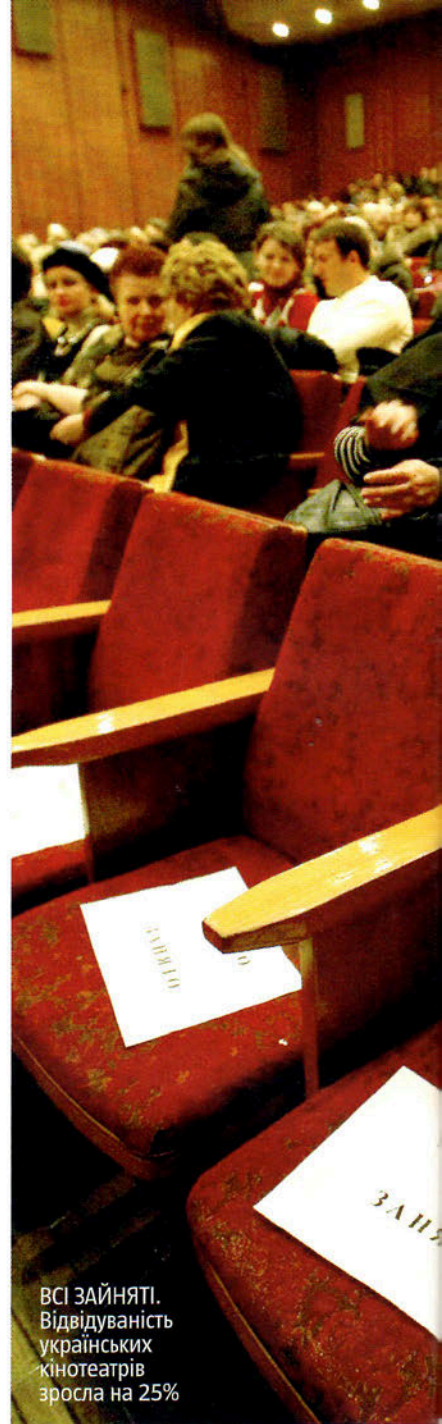
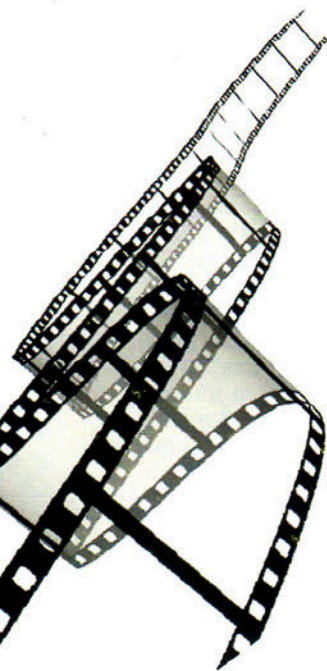
Криза не вплинула на бажання українців ходити в кіно, констатують вітчизняні прокатники. Навіть навпаки. За даними Motion Pictures Association, порівняно з минулим роком кількість відвідувачів кінотеатрів зростає на 25%, а касові збори – на 52%. Цьогорічний врожай від прокату стрічок здебільшого достиг завдяки підготовленому ґрунту, тобто гучним прем'єрам блокбастерів «із цифрами» («Термінатор-4», «Трансформери-2», «Гаррі Поттер і Напівкровний принц» «Льодовиковий період-3»), від початку розрахованих на глядацький, а отже, й фінансовий успіх. Усі ці стрічки є продовженням кіноепопей, що викликають стабільну цікавість з боку відвідувачів кінотеатрів.

Новий, осінній, сезон вніс певне пожвавлення у вітчизняний кінопрокат – невдовзі, окрім традиційно популярних кінофраншиз, на екрани вийдуть масштабні, передусім голлівудські, проекти. Найгучнішими прем'єрами наступних місяців, які мають всі шанси на високий глядацький інтерес, є фантастичні стрічки, анімація для всієї сім'ї, фільми, пов'язані зі святами та романтичні комедії. Шану-

вальники інтелектуального кіно теж не залишаться без уваги, про це свідчать кілька цікавих програм у межах фестивалів «Нове британське кіно», «Вечори французького кіно» та проєкту «Вікенд у Каннах». Крім того, компанія «Артхаус Траффік» за допомогою культурних центрів і посольств підготувала некомерційні спецпроєкти з освітнім потенціалом: ретроспективи, анімацію, експериментальні короткометражки.

БЕЗПРОГРАШНИЙ ОБСЯГ

Панорама кінопрем'єр, запланованих дистрибуторами на кінець 2009–початок 2010 року, досить типова для вітчизняного кінопрокату. З тисяч стрічок, що створюються у світовій кіноіндустрії, на українські екрани потрапляє лише частина фільмів – здебільшого стовідсотково надійні продовження вже розкручених кінобрендів, видовищні блокбастери, зняті на найбільших американських студіях, фільми зі ставкою на акторів та авторське кіно, відзначене на міжнародних фестивалях. Взагалі такий контент кінотеатрів характерний для більшості країн світу, відмінністю українського ринку прокату є хіба що менша кількість стрічок, що

ВСІ ЗАЙНЯТІ.
Відвідуваність українських кінотеатрів зростає на 25%

НАЙОЧІКУВАНІШІ КІНОПРЕМ'ЄРИ КІНЦЯ 2009-ГО – ПОЧАТКУ 2010 РОКУ

«АВАТАР» (США)

Режисер: Джеймс Кемерон
Актори: Зої Салдана, Сігурні Вівер
Фантастичний екшн із рекордним бюджетом \$300 млн

«2012» (США, Канада)

Режисер: Роланд Еммеріх
Актори: Джон К'юсак, Аманда Піт
В основі апокаліптичної стрічки – пророцтво календаря майя

«ШЕРЛОК ХОЛМС» (США, Велика Британія, Австралія)

Режисер: Гай Річі
Актори: Джуд Лоу, Роберт Дауні-молодший
Екранізація-мікс: текст Артура Конан Дойля і комікс Лайонела Вігрема

формують репертуар кінозалів. «Якщо нас порівняти з Польщею, то там обсяг прокату вдвічі більший, а, наприклад, у Чехії – менший. Порівняно з 2008 роком обсяг фільмів, що виходять на широкий екран в Україні, зменшився приблизно на 20%. Натомість зросли кількість глядачів і касові збори. Але тепер гроші йдуть селективніше, на ті фільми, що мають великий ажіотаж. У другій половині 2009-го кількість стрічок стала зростати, не в останню чергу завдяки цифровій системі digital cinema, яку до кінця цього року буде встановлено в десятки кінотеатрах. Цей формат дає дистриб'юторам змогу заощаджувати на одному фільмі \$40–50 тис., відтак і розширювати репертуар», – коментує тенденцію гендиректор V&N Film Distribution Богдан Батрух. Українська аудиторія стає вимогливішою – під час вибору кінотеатру все більше враховуються його технічні можливості (формати Digital, 3D) та якість проєкції. Кінокритик Алік Шпілюк іншої думки щодо наповнення вітчизняних кінотеатрів: «Мене як кіномана пригнічує обсяг нашого кінопрокату. Це мізер навіть порівняно з Росією. Якщо на тиждень показують щонайбільше чотири прем'єри – хіба цього достатньо?»

ПРИНЦИПИ СЕЛЕКЦІЇ

Основними критеріями відбору фільмів, що потрапляють на наші екрани, дистриб'ютори називають комерційний потенціал стрічки та витратну частину її прокату. «Ми безпосередньо співпрацюємо з американськими мейджорами (великими компаніями, що, окрім виробництва, мають

своїх дистриб'юторів. – Авт.), які пропонують свою продукцію. Обираючи фільм для прокату, орієнтуємося передусім на смаки української аудиторії і зважаємо на бокс-офіс (результати касових зборів. – Авт.) інших країн. А бокс-офіс – це не тільки гроші, а й кількість глядачів, які відвідали певну прем'єру», – розповідає гендиректор V&N. У прокатників незалежного кіно депо інший підхід до вибору стрічок. Компанія «Артраус Трафік», що, по суті, є монополістом у прокаті авторського кіно, завжди намагається ознайомити українців із фільмами – переможцями престижних міжнародних фестивалів, домовляючись із власниками прав одразу після закінчення імпрези. Крім того, прокатники артрауса працюють із незалежними студіями, а вони іноді пропонують так званий пакет, який, окрім якісних фільмів, може містити й другорядну продукцію. «Це не означає, що ми одразу погоджуємося брати неякісний матеріал. Ми не такі багаті дистриб'ютори, щоб купувати дешеві фільми з низьким прокатним потенціалом. Тому намагаємося сформувати оптимальний пакет зі стрічок, кожна з яких чимось цікава», – уточнює Катерина Клім, керівник фестивалісних проєктів «Артраус Трафік».

НА КОЛІР ТА СМАК...

Уподобання українців, на які постійно посилаються вітчизняні дистриб'ютори, формує стабільна аудиторія кінотеатрів, а це молодь віком від 17 до 30 років. «Найактивніші глядачі – молоді жінки, а вони хочуть дивитися романтичні комедії. Підліткова аудиторія менш активна, оскільки фінан-

«МАЙКЛ ДЖЕКСОН. ОСЬ І ВСЕ» (США)

Режисер: Кенні Ортега
Біографічний фільм з останніми інтерв'ю та репетиціями поп-короля

«АЛІСА В КРАЇНІ ЧУДЕС» (США)

Режисер: Тім Бартон
Актори: Джонні Депп, Гелена Бонем Картер
У бартонівській інтерпретації Аліса – 19-річна дівчина

«ДЕНЬ СВЯТОГО ВАЛЕНТИНА» (США)

Режисер: Геррі Маршалл
Актори: Джулія Робертс, Ештон Катчер
Романтична мелодрама з найвищою концентрацією відомих акторів

сово залежить від батьків, які вирішують, давати чи не давати їм гроші на квитки до кінотеатру. Вони мають вибір: випити пива чи сходити в кіно. І шальки в бік кіно може схили жанр пригодницького екшену. Також добре в Україні сприймають дитячі фільми та комедії», – констатує Богдан Батрух. Схожої думки й кінокритик Алік Шпілюк. Він вважає, що кіно зараз цікавить українців переважно як індустрія розваг, тому глядачі обирають несерйозні жанри: любовні мелодрами, комедії, бойовики та фентезі. Звісно, в Україні сформована й аудиторія, що сприймає кіно як мистецтво, для якої мегабюжети та мегазірки у мегафільмах не викликають рефлексорного бажання негайно бігти до кінотеатру. «Просунуті» глядачі регулярно відвідують наші фестивальні проекти («Артхаус Трафік». – Авт.), де за тиждень можна побачити основні хіти міжнародних кінофорумів, – розповідає Катерина Клім. – Середня відвідуваність таких заходів – 5–20 тис. глядачів, приблизно половина всіх показів аншлагові. Зазвичай за кілька місяців найуспішніші стрічки фестивалю «прокачують» окремо. Деякі фільми, такі як «Мільйонер з нетрів» чи «Рестлер» (тобто ті, що займають нішу між масовим та інтелектуальним кіно. – Авт.), теж демонструються в кінотеатрах як самостійні релізи. Безумовно, слід ураховувати, що бокс-офіс «неголлівудських» стрічок порівняно невеликий – середня кількість копій

блокбастера – 80, а авторське кіно може бути в прокаті у двох копіях. Однак публіка, що любить артхаус, завжди стабільна».

МОНОПОЛІЯ ФАБРИКИ МРІЙ

Співвідношення «американське-європейське-російське-українське» кіно у вітчизняному прокаті свідчить про те, що український глядач переважно споживає продукцію найбільшого постачальника кіноіндустрії – Голлівуда. За словами Богдана Батруха, американське кіно становить близько

80% УКРАЇНСЬКОГО КІНОПРОКАТУ – ЦЕ ГОЛЛІВУДСЬКЕ КІНО

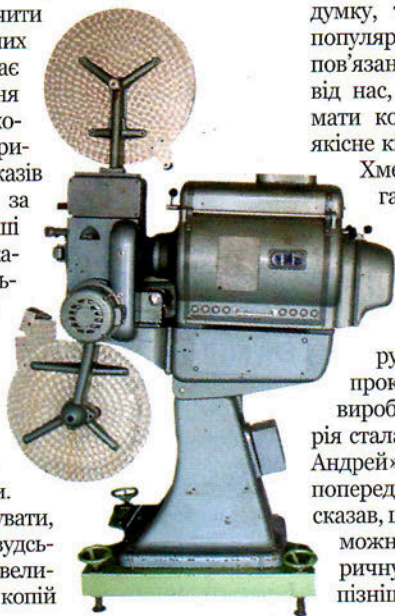
80% українського кінопрокату, решта припадає на фільми з Європи, Росії та України. На його думку, тенденція до зростання популярності російських фільмів пов'язана з тим, що, на відміну від нас, росіяни навчилися знімати комерційне і більш-менш якісне кіно. «Історія про Богдана

Хмельницького була б набагато цікавішою і глибшою за фільм «Адмірал», але стрічка Маценка погано зроблена, і це підтверджують касові збори, – розповідає Батрух. – У нас були спроби прокату фільмів українського виробництва. Неприємна історія сталася зі стрічкою «Владика Андрей» Олеся Янчука. Під час попереднього перегляду я йому сказав, що примітивним фільмом можна знищити сильну історичну постать. Він образився і пізніше заявив, що ми не хо-

чемо брати його стрічку в прокат». Нечисленний відсоток європейського кіно, що останнім часом перманентно зменшується, пояснюється цілком прозаїчними причинами – фінансовими. Придбання кінокопій та купівля прав на єврофільми здійснюється у валюті, що дорожчає, а ціни на фестивальне кіно в кінотеатрах залишаються незмінними (25–35 грн). «У цих умовах обстоювати ідеали авторського кіно можуть лише ті прокатники, які в хорошому сенсі схильні до ризику і можуть заощаджувати, наприклад, на дорогій рекламі», – конкретизують у компанії «Артхаус Трафік».

КІНО ДО КИЄВА ДОВЕДЕ

Ще одна характерна риса українського ринку кінопрокату – обмежений репертуар кінотеатрів у регіонах. Кіноіндустрія прив'язана до середнього класу, а за межами столиці та міст-мільйонників цей прошарок в умовах кризи скорочується, тому й пропозиція менша. «Наразі за кінотеатральним контентом із Києвом можуть конкурувати лише Одеса, Харків, Дніпропетровськ, Донецьк і Львів. Решта міст та областей отримують менше фільмів через обмежені фінансові можливості відвідувачів кінозалів», – пояснює Алік Шпілюк. З кінокритиком погоджується і Катерина Клім. За її словами, адміністрація регіональних кінотеатрів до інтелектуального кіно ставиться з підозрою, оскільки боїться порожніх залів. Однак є й такі, що радо погоджуються працювати з фестивальними проектами, оскільки у їхніх містах зростає кількість прихильників артхаусу. ■

НАЙОЧІКУВАНІШІ КІНОПРЕМ'ЄРИ КІНЦЯ 2009-ГО – ПОЧАТКУ 2010 РОКУ

«МІНЛИВА ХМАРНІСТЬ, ЧАСОМ ФРИКАДЕЛЬКИ» (США)

Режисер: Філ Лорд, Кріс Міллер
Актори: Анна Феріс, Білл Хадер
Анімаційна казка про «манну» з неба, викликану винахідником-невдахою

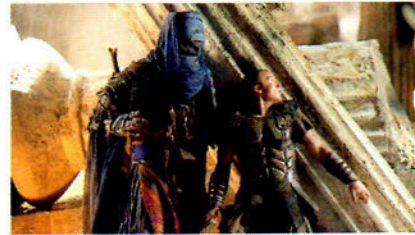
«АНТИХРИСТ» (Німеччина, Данія, Швеція, Франція, Італія)

Режисер: Ларс фон Трієр
Актори: Шарлота Гензбур, Віллем Дефо
Фільм жахів із непростюю ідеєю та скандальною репутацією

«БИТВА ТИТАНІВ» (США)

Режисер: Луї Летер'є
Актори: Лайом Нісон, Рейф Файнс
Римейк стрічки 1981 року – адаптації міфу про Персея та Андромеду

СУЧАСН
ДИТЯЧ
ПРОЗ

ПРОЧИТАЙ
ПОДІПИСЬ

ВІДГУКНИСЬ!

Конкурс проходить за підтримки Державного комітету телебачення та радіомовлення України

Організатори:

Міністерство освіти і науки України
Міністерство культури і туризму України

Співорганізатор:

Видавництво «Грані-Т»

ХОЧЕШ ВИГРАТИ НОУТБУК? ЧИТАЙ КНИГУ - ПИШИ ВІДГУК!

1-20 вересня стартує
щорічний
регіональний конкурс

«Найкращий
Відгук
на сучасну
дитячу прозу»

Пиши відгук з
1 вересня по 31 жовтня
та здавай вчителю-координатору
у своїй школі.

Детальну інформацію про конкурс
дізнавайтеся у своїх школах,
а також у видавництві «Грані-Т»
за тел.: 8(044) 200-12-57 (58, 59), 8(097) 910-01-11,
або на сайті www.grani-t.com.ua

Партнери:

К Н И Г А Р Н Я

Медіа-партнери:

ЧИТАЙКА

Смачного!

Екранізація двох біографій, яка доводить, що кулінарія – це мистецтво

Новий фільм майстрині комедійних мелодрам Нори Ефрон «Юлія і Джулія» (Julie & Julia) – чудовий антидепресант для поліпшення осіннього настрою. Єдине застереження: його не варто «вживати» натщесерце – кількість їжі, що з'являється на екрані протягом фільму, може спровокувати несподівані напади голоду. Стрічка ґрунтується на трьох джерелах: кулінарній книжці, блозі в інтернеті та біографічному романі. Дві паралельні сюжетні лінії, що, попри аксіому Евкліда, таки перетинаються, переносять глядача у різні епохи: післявоєнну Францію та сучасний Нью-Йорк, де живуть жінки зі спільним іменем і бажанням готувати смачні страви. У 1940-х роках Джулія Чайлд, немолода дружина американського дипломата, відкриває в собі пристрасть до пізнання секретів вишуканої французької кухні й, засвоївши їх, вирішує написати кулінарний посібник для американців. Через півстоліття 30-річна секретарка Джулія Павелл теж змінює своє життя – вона намагається приготувати 524 рецепти, описані у книжці Чайлд, занотовуючи свої кухарські страждання у блозі. «Юлія і Джулія» передусім сподобається жін-

У кінотеатрах України з 8 жовтня

кам, адже, окрім домінантної кулінарної тематики, у фільмі є легкий, романтичний настрій, живі емоції та тонкий гумор. Особливо приємно спостерігати за ретро-частиною – стилізованим строкатим відбитком неквапливого життя американської еліти за кордоном, до якої належала і Джулія Чайлд. Вона привезла з Європи не просто записи рецептів для майбутньої книжки і телешоу, а й революційний підхід до приготування їжі. Фактично ця жінка додала в меню американців, які харчувалися переважно напівфабрикатами, прості й водночас гурман-

Анонси

3 8 жовтня

«Азія-кіно»

Кінотеатр «Україна» (Київ, вул. Городецького, 5)

Програма фестивалю східного кінематографу сформована з найкращих фільмів останніх років, що здобули чимало нагород на міжнародних кіноімпрезах. Дійство відкриє стрічка південнокорейського режисера Джеона Соо-Іла «Гімалаї – там, де живе вітер» – медитативна драма про пошуки власного «я» в гірській ізоляції. Аскетичне буття також у центрі уваги гонконгця Кеннета Бі – стрічка «Барабанщик» фіксує перевтілення бунтівника під впливом буддистських монахів. І на «десерт» – «Ахіллес і черепаха» від Такеші Кітано.

10 жовтня, 12.00

Читання з Галиною Тельнюк

Книгарня «Є» (Київ, вул. Лисенка, 3)

«І тоді в твоїх пальцях заплакали ластівки, а мені пощастило побачити небо...» – ці рядки співачка та поетка Галина Тельнюк присвятила своєму батькові письменнику-шістдесятнику, літературознавцю та перекладачу Станіславові Тельнюку. Його творчість – поки що непрочитана сторінка української літератури другої половини ХХ століття. Однак заповнити прогалину ніколи не пізно – на дитячих читаннях із Галиною Тельнюк можна буде почути уривки з його роману «Грає синє море», присвяченого історії запорозького козацтва.

10 жовтня, 12.00

«Рожаниця»

(Село Бобриця, Києво-Святошинський р-н)

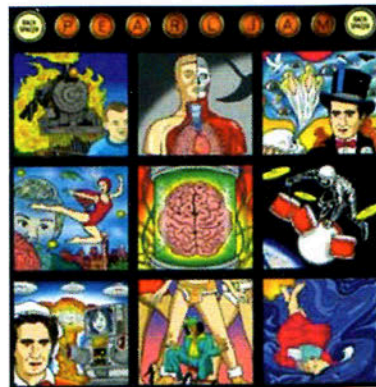
Етнофестиваль, названий іменем слов'янської богині роду й долі, проводиться задля відтворення традиційної культури українців, зокрема автентичних весільних обрядів та строїв. Програма дійства не вичерпується суто шлюбною тематикою – в межах «Рожаниці» відбуватимуться театралізовані виступи, художні конкурси, дитячі забави, ярмарок меду, верхова їзда, майстер-класи з ремесел та школа народного танцю. А музичне оздоблення фестивалю забезпечать голосисті етногурти «Даха-Браха» та «Катя Chilly».

CD

До витоків

Pearl Jam – класична американська рок-альтернатива, гурт, який вважають одним із піонерів стилю грандж. Фронтмен групи Едді Ведер і решта музикантів – земляки Курта Кобейна і «Нірвани» та легендарного гітариста Джимі Гендрікса. Усі вони з промислового монструозного Сієтла. З першої хвилі місцевих гранджерів, які 20 років тому починали грати безкомпромісний рок, не поступився принципами лише Pearl Jam. У вересні 2009-го гурт видав дев'ятий студійний альбом, який було зроблено за участю саундпродюсера Брендана О'Браєна, «на сумілінні» якого найкращі за звуком платівки Vitalogy та No code. У новій роботі Ведера і компанії немає будь-яких новацій, навпаки, гурт ніби тягне увійти в ту саму річку, щоб нагадати, що саме вони є найдостойнішими адептами жанру. Збірка Backspacer – це такий собі сучасний критичний реалізм, прикрашений дивовижно красивими мелодіями. Справжні перлини диска – пісні «Проти хвиль», «Швидкість звуку» – вже потрапили в американські хіт-паради, чого не скажеш про творчі здобутки колег по цеху. Готуючи матеріал для нового альбому, «перлджемівці» домовилися між собою, що витратять не більше ніж півгодини на написання кожної пісні, щоб зберегти свіжість задуму і чистоту початкового меседжу. І справді, альбом вийшов напрочуд пісенно-мелодійним, простим за аранжуванням і дуже присмним для вуха.

Pearl Jam.
Backspacer. –
Sony music,
2009

ські страви. Чайлд була нестандартною особою – зріст під метр дев'яносто, руде волосся, театральний грудний голос і звичка курити зробили її образ упізнаваним. Звісно, роль кухонної «революціонерки» могла дістатися тільки сильній актрисі – її погодилася зіграти Меріл Стріп. Тепер можна впевнено пророкувати, що її ім'я не оmine списків основних номінантів на щогорічний «Оскар», бо Меріл на це справді заслуговує.

Наталія Петринська

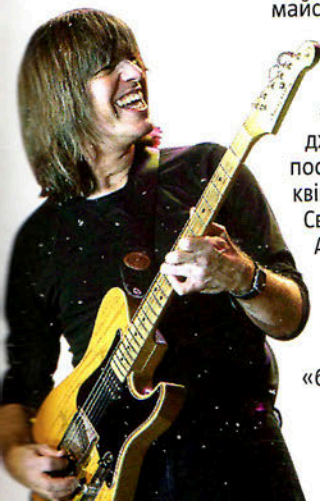
Олександр Євтушенко

16 – 18 жовтня

Jazz in Kiev

Жовтневий палац (Київ, вул. Інститутська, 1)

У перший день міжнародного джазового фестивалю на сцені з'являться музиканти з польського ансамблю Bester Quartet (екс-Cracow Klezmer Band) та визнані майстри світового джазу на чолі з гітаристом Майком Стерном. Другий день дійства відбудуватиметься «під сузір'ям» українського джазу: перед публікою постануть вітчизняні зірки: квінтет «Дудко» та проєкт Святослава Вакарчука «Вночі». А завершатимуть музичну імпрезу інтернаціональний колектив Steve Gadd and Friends та легендарні американці Спруо Гуга, «батьки» напряму smooth jazz.

13 – 22 жовтня

«Ляльковий світ»

Палац мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)

«Авторська лялька – це окрема сфера мистецької, соціальної та комерційної діяльності. Ми хочемо ознайомити глядачів із цим феноменом», – зазначають організатори фестивалю лялькарів. Понад 50 майстрів з різних країн, широкий спектр технік та напрямів виконання – від етнічних українських мотанок до декоративних ляльочок із натуралістично прописаними личками, майстер-класи, літературні марафони, виставка художньої фотографії, парад маріонеток – усі ці заходи однаково тішитимуть і дітей, і дорослих.

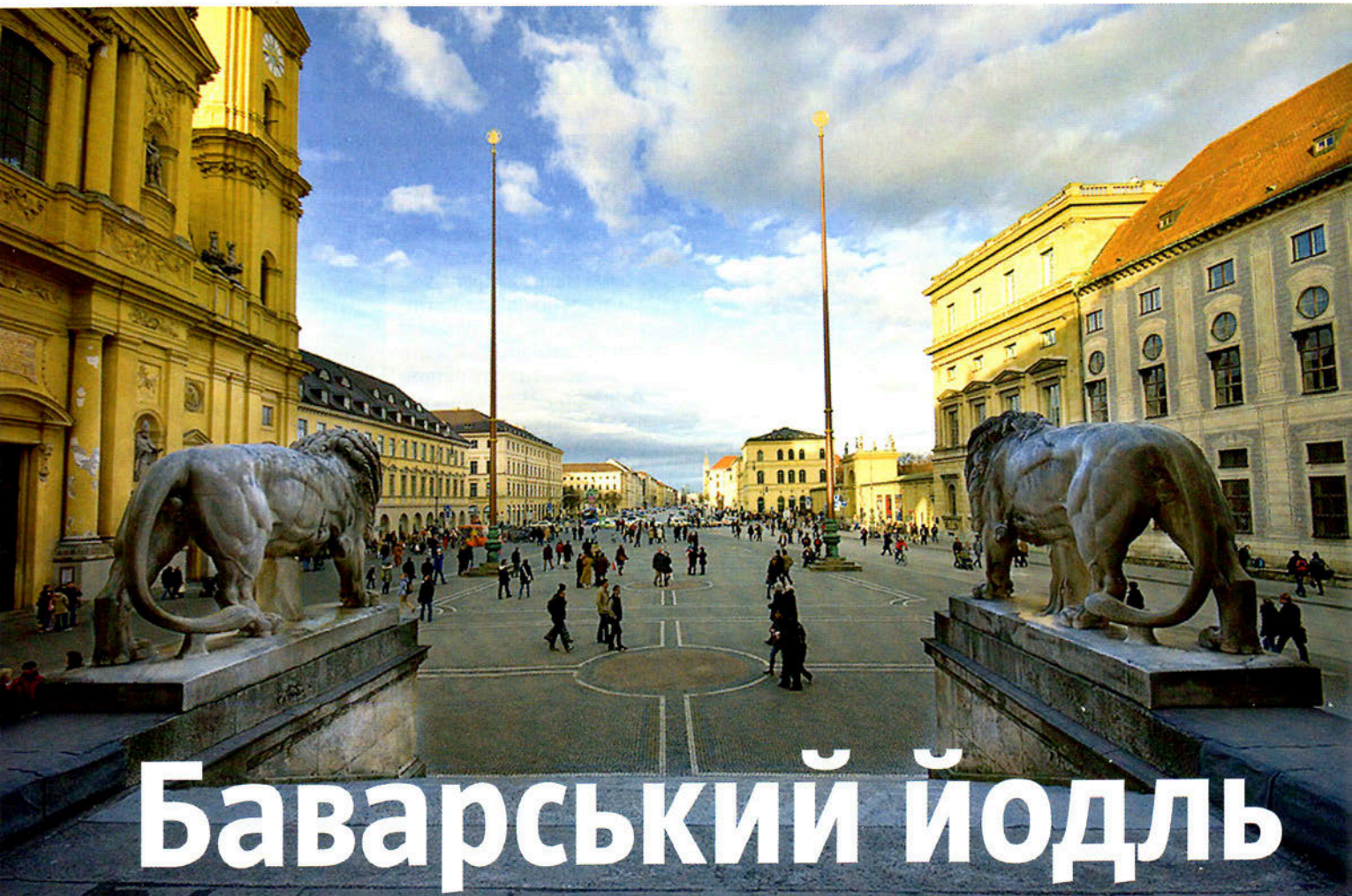

14 – 15 жовтня, 19.00

Гастролі театру «Ленком»

Жовтневий палац (Київ, вул. Інститутська, 1)

Театр «Ленком» під незмінним керівництвом Марка Захарова привозить до Києва французьку комедію «Все оплачено», яку кілька років тому поставив один із найвідоміших режисерів Естонії Ельмо Нюганен разом з Олегом Янковським. Дивно, але дещо модернізована п'єса драматурга Іва Жаміака не містить завульгованих натяків і подвійних трактувань, характерних для репертуару «ленкомівців». Вистава, у якій грають Інна Чурикова та Александр Збруєв, промовляє глядачеві просту і вічну тезу: «любов не можна купити за гроші».

Баварський йодль

Королівські палаци та парки, скарби мистецтв й доброзичливість мешканців – Мюнхен закохує з першого погляду

Автор:
Олена Чекан

Один крок від летовища «Меммінген», і ти в казках братів Грімм. Праворуч-ліворуч, туди-сюди терпляче розганяють мжичку двірники автівки. Погляд вихоплює з дощової завіси то будиночки під червоними дашками, то крихітні церкви в альпійській височині, а то й міст над водоспадною прірвою. Аж тут мряку змінює пелена такого густого туману, що біло-руда череда на узбіччі видається казковими страховиськами. Корів'ячі роги чомусь завітчані, на шиях калатають дзвіночки. Пастух – високого зросту, справжній велетень, проте одягнений на кшталт гномиків із «Білосніжки» та ще й на весь голос виспіває йодлі – традиційні народні пісеньки з характерними переливами...

Туман супроводжував нас до самого Мюнхена. Аж поки не побачили пульсуючий світлом хайтековий офіс компанії BMW – величезну споруду з безліччю машин на скляних поверхах.

СІЛЬСЬКИЙ МЕГАПОЛІС

Ранок вітає середземноморською блакиттю в білих хмаринках, тож учорашній похмурий день здається просто химерою. Й одразу розумієш, чому баварці білій і блакитній взяли кольорами свого національного прапора.

«Найпівнічніше місто Італії», «село на півтора мільйона мешканців», «форпост католицизму», «світова столиця пива» – усе це про Мюнхен. Бо звідси до Венеції набагато ближче, ніж до Берліна, бо «Октоберфест» – справді мегасвято. Бо високотехнологічним виробництвом не заважає патрі-

архальна, майже сільська атмосфера. Тому не дивуйтеся, коли з вами вітатимуться зовсім незнайомі люди. А якось, заблукавши не так вже й далеко від центру міста, ми марно бігали вуличками, щоб надібати бодай одного перехожого.

Врятував велосипедист. До речі, тут для них усюди облаштовані спеціальні доріжки й численні безплатні паркінги. Кріст, студент Мюнхенського університету, за одягом – справжній панк, а привітався з нами не загальнонімецьким «Guten Tag», а суто баварським «Grüss Gott» – «Хвала Господу». Баварія – католицька країна. Набожність баварців – природна складова життя. На недільних месах ніде яблуку впасти, а на вулицях частенько можна зустріти церковну ходу або процесію прочан.

ЗБАГАТИЛИ НА СОЛІ

Своєму народженню й назві Мюнхен завдячує ченцям (Moench – старонімецькою монах), які у VIII столітті звели на березі Ізар монастир. У 1158 році місцевий правитель побудував неподалік міст, що змінив напрямом давнього соляного шляху, й мюнхенці почали багатіти. З кінця XV століття Мюнхен – столиця Баварії. І хоча війни та революції не минули місто, воно й зараз хизується своєю архітектурою. Коли Друга світова війна лишила по собі самі руїни, вирішили відновити найцінніші споруди, а прогалини між ними заповнити стандартними будинками: одноманітні фасади, пастельні кольори, жодних оздоб. Тож місто сприймається на кшталт картинної галереї: на нейтральному тлі – шедеври.

Центральна площа – Марієнплац. Тут цілодобово купчують ятки зі смаколикami й сувенірами, фокусники, вуличні актори. На площі згуртувалися мало не всі символи Мюнхена. Статуя Діви Марії, покровительки міста, фонтан «Рибі», в який занурюють гаманці члени міської ради у перший день Великого посту, щоб у скарбниці завжди були гроші. Неподалік перлина пізньої готики – собор Фрауенкірхе, освячений у 1494 році. Його увінчують дві однакові башти з банями-цибулинами. На південну башту ми таки видряпалися і як на долоні побачили не лише все місто, а й недалекі Альпи.

Двічі на день до Нової ратуші (1867–1908 роки) поспішає натовп туристів. На висоті 85 метрів механічні фігури майже в людський зріст під дзвони курантів відтворюють історичні події, що відбувалися на Марієнплац: лицарський турнір 1568 року й танок бондарів, яким баварці відсвяткували закінчення епідемії чуми у 1517-му. Наприкінці дійства з'являється півник, розмахує крильцями й переможно кукурикає. А на самому верхечку Нової ратуші ще один символ – фігурка «мюнхенської дитинки». Малюк в одній руці

ЯК ДІСТАТИСЯ

Літаком Київ – Меммінген – Київ (до 1500 грн). У дорозі дві з половиною години. Далі автобусом до Мюнхена (€ 18) – півтори години. **Автобусом** Київ – Мюнхен – Київ (€160). **Автівою** – приблизно добу за маршрутом Київ – Ужгород – Чоп – Будапешт – Відень – Зальцбург – Мюнхен.

ФОТО: REUTERS

НОВА РАТУША. На Марієнплац туристи спостерігають шоу механічних фігур

УСОДИ ГОТИКА. Втім, пивниці теж на кожному кроці

ФЕСТИВАЛЬ ПИВА. «Октоберфест» не спить два тижні

ШІСТЬ КУХЛІВ ЗА ОДИН РАЗ. А рекорд – 12!

тримає Євангеліє, другою благословляє – таке ось нагадування про чернече минуле міста. З краю площі, як бідна родичка, притулилася Стара ратуша (1470–1474 роки). Зайдіть обов'язково – за її скромним фасадом сховалася одна з найкрасивіших готичних зал Німеччини, до того ж відвідаєте зворушливий Музей старовинних іграшок.

ВИПРОБУВАННЯ МИСТЕЦТВОМ

У Мюнхені 150 музеїв. І все це зібрання світового рівня. Хоч би як ви ставилися до технічних наук, вам не оминуть гігантського Німецького музею, що є одним із найдавніших у світі політехнічних музеїв. Тут дорослі стають допитливими дітлахами, а малюки набираються розуму. 17 тис. експонатів: літаки, кораблі, парові двигуни, високовольтне обладнання, на якому можна власноруч відтворити блискавку, космічні апарати, діючі шахти, планетарій Цейса...

Що стосується художніх скарбів, то їхня чисельність на квадратний метр, мабуть, одна з найбільших у Європі. Ми годинами блукали пінакотеками: Старою, поміж безкінечних залів, по вінця забитих першокласними полотнами Боттічеллі, Рембрандта, Дюрера, Кранаха, Тіціана, Брейгеля; Новою, де все XIX століття з романтиками, реалістами, імпресіоністами, шедеврами історичного живопису, символізму й раннього модерну. Додайте до цього Пінакотеку сучасного мистецтва – Пі-

ВАРТО ПОБАЧИТИ

Баварська національна опера – неокласична будівля з пурпурово-золотою королівською залюю. Трупна відома постановками опер Ріхарда Вагнера. Саме тут відбулися майже всі прем'єри його творів.

Будинок мистецтв – одна з багатьох помпезних споруд, збудованих за наказом Гітлера. Єдина, що вціліла після війни. Нині місце проведення міжнародних художніх виставок.

Англійський сад – 370 га ландшафтного парку. Тут практикують серфінг на каналі Айсбах та прогулянки човнами на озері Кляйнхесселохерзее.

Блошиний базар Дагльфінг запропонує великий вибір скла, срібла, порцеляни. Загалом у Мюнхені близько десяти таких ринків. Працюють щосуботи та щонеділі.

кассо, Міро, Далі, Брак, Матіс, Клімт, Муха і, нарешті, Ворхол!

А якщо ви ще не дійшли до повного виснаження, можна завітати до Гліптотеки, щоб зануритися у світ античної скульптури. До Резиденції, щоб здивуватися вишуканому зібранню єгипетського мистецтва. До вилли Штука, щоб спробувати розгадати таїну великого сецесіоніста...

СВЯТО НА 10 000 000 ЛІТРІВ

Щороку в Мюнхені відбувається дійство, яке враз змінює місто. «Октоберфест» – один із найбільших національних фестивалів світу, на який приїждять 6 млн туристів. Тоді площа Візн вкривається величезними шатрами, де за два тижні випивають майже 10 млн літрів пива й з'їдають незлічену кількість ковбасок, курчат, «айсбайн» – свинячої рульки з хрумкою скоринкою й традиційних «прютцель» – кренделіків, посипаних крупною сіллю. 200 коров'ячих, 300 свинячих туш готуються прямо на рожах.

Починається це шаленство суботнім ранком. Вулиці заповнюють тисячі людей у баварських костюмах. Жінки в білих гаптованих кофтинках з широкими рукавами й ризикованим декольте і плісированих спідницях з фартухами. Чоловіки в коротеньких шкіряних штанцях, синіх сюртуках з кістяними гудзиками, білих вовняних гетрах. На головах – зелені шляпи з неодмінним пльомажем із пухнастого козячого хутра. Всі чекають на «Великий вихід».

І ось у супроводі сотень духових оркестрів з'являються величезні битюги у святковій зброї. Через усе місто вони тягнуть заквітчані вози з пивними діжками. За ними крокують господарі пивоварень із сім'ями та робітниками. Коливаються знамена середньовічних цехів, виблискують золотом і сріблом корогви. Раз по раз хтось із колон вигукує якесь гасло, що підхоплюється йодлем сотень голосів.

Рівно в полудень мер Мюнхена відкорковує першу діжку і виголошує: «O'zapft is!». Цей вигук – «Діжку відкрито!» – котиться хвилями всім містом. І ми з друзями волаємо теж, та в загальному реві годі себе почути. Аж тут випурхують сотні гретхен із жаданим пивом. Яким чином тендітні красуні тримають водночас по 8–10 літрових кухлів, зрозуміти годі. «Свято надає мені сил, – сміється одна з дівчат і додає вже серйозно. – Розраховую заробити тисяч п'ятдесят євро». Річ у тім, що на «Октоберфест» за кожен кухоль офіціант отримує чайові в розмірі одного євро, а як поталанить, то й більше. Тож Катрін пройшла жорсткий кастинг: 125 дівчат змагалися за одне місце! У цій історії є суттєва деталь: вона-бо – дівчина темношкіра, біженка із Сомалі, захищатиме магістерську по філософії. Четверть населення міста – іноземці, що знайшли тут свій прихисток. Толерантність мюнхенців дісталася й річки Ізар: мешканці міста зруйнували

БАТЬКО ХМІЛЬ.
Фестивальний
напій подолав
пасажирів
метро

набережну, щоб вода текла, як йї заманеться.

«БІЛА ТРОЯНДА»

Найпопулярніша в Мюнхені пивна – «Хофбройхаус». Подійкують, що саме в ній ораторствував Адольф Гітлер і зародився нацистський рух. А друзі познайомили нас тут із Йозефом Мюллером, членом «Білої троянди» – об'єднання гімназистів, які боролися проти нацизму. «Ми виготовляли листівки й розсилали їх поштою. Тоді продавали лише по три конверти, тому я казав, що в нас велика родина, десятеро осіб уже загинули за фюрера, тож хочу всіх сповістити», – згадує пан Мюллер. Членів «Білої троянди» заарештували 1943 року, більшість засудили до розстрілу. Йозефа Мюллера – до концтабору. Йому на той час ще не виповнилося п'ятнадцяти. Два роки він провів неподалік Мюнхена, в Дахау. «Для молодих ті часи – сива давнина. І «пивний путч», й особливий статус «столиці нацистського руху», який Гітлер надав Мюнхену, і концтабори. Я ж тишуся, що під нашими листівками зараз підписалася б уся Німеччина», – підсумовує свої спогади пан Мюллер і піднімає келих пива: «Prosit!».

Дорогою до аеропорту на нас чекало справжнє дежа вю: знову біло-руда заквітчана череда й задержувати йодлі пастуха-велетня у коротких штанцях. Чи то випадковість, чи усталена баварська традиція, чи друзі влаштували перформанс, я й досі не знаю. ■

СЛОВНИЧОК

Йодль – коротка пісня альпійських горян с рефреном у формі переливчастого вокаліза

Grüss Gott – «Хвала Господу!» – традиційне баварське привітання на кшталт західно-українського «Слава Ісусу!»

«Prosit!» – німецькою «Будьмо!»

Візит до Дахау

Життєвий шлях мого діда проходив через цей концтабір

Ніна Даценко,
журналіст
Національної
радіокомпанії
України

Щебінь лунко хрускотів під ногами. Ми йшли від паркувального майданчика до музею, а я намагалася зібратися з мужністю. Цей концентраційний табір зламав долю мого діда і залишив незагойну рану в душах моїх рідних. Він народився як Турчин Микола, а тут називався №51837...

На початку ХХ століття Дахау було розвиненим промисловим центром зі зручним залізничним вузлом. За однією з версій, на виборах 1932 року місцеві мешканці проголосували проти Адольфа Гітлера, тому він і побудував цей один із перших концтаборів так, щоб сморід спалюваних тіл нагадував виборцям про їхню помилку. В 1930-х тут постала велика фабрика, що виробляла смерть. Гітлер прийшов до влади законним шляхом, але під його керівництвом Німеччина визнала ворогами майже весь світ, особливо близьких сусідів. Виходить, і своїх співвітчизників також.

Зараз Дахау – типове німецьке місто, тут хороші дороги, невисокі будинки з квітучими вазами на балконах. На полях, де стелився попіл спалених людей, вирощують гладіолуси, троянди й петунії. А меморіальний комплекс «Дахау» заховався поміж сучасних заводів, ми не одразу його й знайшли. За паркування авто заплатили три євро – ці гроші надходять у фонд підтримки меморіального комплексу. А вхід до музею безплатний. Перед ним – скульптура роботи Нандора Гліда. Вона створена неначе з чорних худих людських тіл, що переплетені колючим дротом.

Я щосили стримую сльози, але зрештою вони прориваються, щойно заходимо крізь ворота з написом ARBEIT MACHT FREI («Праця звільняє») на апельплаці – майдан перед бараками. Саме тут по кілька годин щодня протягом року стояв мій дід. Есесівці регулярно влаштовували перегук, і кожного четвертого з шеренги змушували йти на жакливу смерть. Через багато років після війни діду наснився страшний сон. Він кричав: «Я четвертий! Ви чуєте: я четвертий!»

Я ховала сльози за темними окулярами. Дід мало розповідав про перебування у концтаборі, для

нього назавжди це лишилося страшною психологічною травмою.

За весь час існування концтабору Дахау тут було ув'язнено понад 200 тис. осіб різних національностей і навіть різних континентів. П'ята частина з них загинули.

За бараками – меморіальний комплекс на пам'ять про загиблих євреїв. Також на території табору є протестантська церква «Примирення», монастир кармеліток Holy Blood («Свята кров»), Меморіальне кладовище, італійська каплиця Regina Pacis та руська православна церква Воскресіння Христового – звільнення в'язнів концтабору сталося якраз напередодні Великодня. А ще

Восьмикутна башта – меморіальна зала пам'яті жертв концтабору.

Через окремі ворота – вхід до крематорію. Територія навколо цього будинку відгороджена колючим дротом. Туди не пускали в'язнів, лише тих, хто ніколи вже не повертався, і тих, хто був змушений пра-

**УКРАЇНЦІВ,
ЯКІ ЗАГИНУЛИ ТУТ,
ЗАПИСУВАЛИ АБО ЯК
ГРОМАДЯН СРСР,
АБО ЯК РОСІЯН,
АБО ЯК ПОЛЯКІВ**

цювати біля печей.

Дід був у неволі майже два роки – аж до звільнення американцями 29 квітня 1945 року. А повернувся додому якраз на Спаса, у серпні, коли посвятили яблука. Він добирався додому п'ять місяців!

...Діда з нами вже немає багато років. Встановити хоча б приблизну кількість наших співвітчизників, які загинули в Дахау, важко. Їх записували або як громадян Радянського Союзу, або як росіян, або як поляків.

Ми планували заїхати в концтабір на хвилику – пофотографувати, щоб потім показати донькам діда – моїй мамі й тітці. А пробули понад три години. Я вдивлялася у старі фото на стендах, читала написи, газетні вирізки, торкалася стін...

Виходиш звідти і згадуєш, що у світі й досі є концтабори, хай там як називається влада їхніх країн – соціалістична чи націонал-демократична. А ще починаєш дужче поважати німців, які змогли визнати провину своїх батьків і дідів, жити з цим і попередити інші народи про загрозу приходу до влади тоталітарних режимів та лідерів. ■

РОЗПЛЮЩ ОЧІ ШШБ

**... Росія
має право
визначати майбутнє
своїх сусідів. А вони не мають**

**права нарікати на це. Історичний ревізіонізм
Кремля прагне оплутати колишні держави-сателіти подвійним путем.
По-перше, сталінська доба була не така вже й погана: якщо ті країни страждали, страждали
й мільйони росіян, що, крім того, несли на собі головний тягар війни з Гітлером. По-друге, хіба героїчна Червона армія не
визволила Східну Європу від фашистського ярма? Будь-який відступ від цієї думки означає, що ті країни не просто невдячні, а й ...**

**Едвард Лукас
“Нова холодна війна”**

**ЗАПИТУЙТЕ В КНИГАРНЯХ ВАШОГО МІСТА
Гуртовий продаж: +38 (044) 351 13 04
www.newcoldwar.org.ua**

ГЕНДЕРНЕ

Я переконаний пішохід. Щодня перетинаючи дороги, на яких панують автомобілісти, я звернув увагу: коли на нерегульованому переході тебе пропускає автівка, швидше за все, за її кермом жінка. Це можна пов'язати з тим, що слабкій статі більше притаманна обережність. Або бракує майстерності на повній швидкості хвацько об'їхати пішохода. Можливо також, що фемінізовані дівчата-автомобілістки так хизуються перед безрульними шовіністами. Але я бачу пояснення в сексопатологічній площині: за статистикою, серед жінок рідше зустрічаються представники сексуальних меншин, ніж серед чоловіків. ■

Андрій
Лаврик

Роман
Кабачій

КАНДИДАТ У КАНДИДАТИ

Старший професор зі здивуванням запитав: «Чому ви не хочете нострифікувати (читай: перезахистити) в Україні свій диплом Ph.D? Він же у нас не визнається!» І що, таким чином долучитися до того «вимушеного щастя», яким є наука в Україні? До написання статей для власних рецензентів, до майже побожного тремтіння над списком ВАКівських збірників, за публікацію в яких треба платити пошпальтово, до поїздок на «наукові» конференції, де цитуються переважно власні та твого ж кума творіння, причому з «обґрунтованими» найздами на закордонні джерела, не уявляючи, де останні шукаються. Профанація та корумпованість, якими просякнута наша гуманітарна галузь, не надихають. Не хочу. ■

ПРО ВІРУ

Розмова в дівочій компанії під час колективного вибору косметики з каталогу:

– Дівчата, хтось вірить в антицелюлітні креми?

– (хором) Ні!

– А в креми від розтяжок шкіри?

– (хором) Теж ні!

– Правильно. І я не вірю. Пробувала – не допомагає.

Усе в цьому житті вимірюється вірою. Навіть попит на косметику. Хто увірує, в того розтягнуться зморшки. А невіруючим не уникнути целюліту. ■

Інна
Завгородня

Олена
Чекан

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Палеонтологи представили світу дівчисько Арді – на сьогодні найдавнішу людину на землі. Вона жила чотири мільйони чотириста тисяч років тому, приблизно за мільйон двісті тисяч років до народження Люсі, яку досі вважали найстарішою. Арді знайшли ще 1994-го в Ефіопії, але знадобилося п'ятнадцять років, щоб дослідити рештки. Хоч би якою примітивною була ця істота, вона знаходиться на нашій, людській гілці генеалогічного дерева – це наш пращур, а не спільний із приматами. Та ланка, якої бракувало в тоненькому й крихкому ланцюзі між людиною-мавпою і мавполюдиною. Цікаво, до чого більше тяжіла крихітка Арді: до вічного споживацького кошика під гаслом «Адже у цього варта!» чи до ще не написаного «переліку кораблів» Гомера? ■

УМІТИ ПЛАТИТИ

У дискусіях навколо підвищення тарифів на ЖКХ мене дивують люди, які безапеляційно відмовляються платити за комунальні послуги й закликають до цього інших. Не потрібна їм насправді й експертиза нових тарифів або якості послуг – вони просто не бажають платити. Але при цьому їм зовсім не хочеться опинитися без води та тепла. А ще недавно розчарував один дуже патріотичний хіп-хоп-співач, який заявив, що не платить штрафів, бо, мовляв, спершу дашники мають навчитися штрафувати всіх – і простих людей, і нововладців. Думаю, справжній патріотизм – це якраз уміння жити за правилами і платити за надані тобі послуги. ■

Дмитро
Губенко

Наталія
Васютин

СИНДРОМ ХАУСА

Коли ходиш із ціпком і відчуваєш жахливий біль у нозі, починаєш розуміти, чому лікар Хаус з однойменного серіалу так ненавидить людей. Він ненавидить їх за лицемірство, бо стан каліцтва дає змогу побачити ту брехню, якої здорові люди не помічають. Гомосапієнс для каліки поділяється на дві категорії. До першої належать малознайомі й незнайомці, які, узрівши тебе, починають «танцювати», намагаючись якнайвидніше для тебе звільнити шлях, і погляд їхній сповнений жалю – не співчуття, а саме того жалю, побачивши який аж кортить зарядити ціпком у пику. До других потрапляють, як правило, знайомі, які раніше без тебе й на обід не ходили, а тепер забувають про твоє існування. Є ще й треті – без жалю, але зі співчуттям, без зайвої запопадливості, але з розумінням. У Хауса такий був тільки один. ■

щочетверга

21:40

ТАК Я думаю

з **Анною** Безулик

5

Перший - Український - Інформаційний

Ліцензія НР з питань телебачення та радіомовлення НР № 0405-м від 01.12.2003 р.

www.5.ua

КУРСИ ВАЛЮТ ⊙

ЕКОНОМІКА ⊙

ФУТБОЛ ⊙

СПОРТ ⊙

ОГЛЯД ПРЕСИ ⊙

ПОГОДА ⊙

24

телеканал новин

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО

НОВИНИ ⊙

